

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

E. O.

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201603105

VADUL HOȚILOR

ROMAN

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 2863 1926

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In literatură nu există revoluții în înțelesul adânc al cuvântului. Nu se face saltul dela un gen la altul, oricât de bine înzestrat ar fi scriitorul unei epoci literare, adică al epocei sale. Literatura n'a început cu studiul critic, cu romanul sau cu nuvela, mijloace de expresiune preferate în epoca noastră.

Literatura românească a început cu cronicarii și abea târziu, când s'a putut cânta, s'a descoperit literatura nescrisă a cântecelor populare, care au ajuns a fi un nesecat isvor de inspirație poetică și o sursă pentru folcloriști și studiile lor multe, de și prea puține serioase.

Ne închinăm cu respectul cuvenit înaintea cronicarilor și a literaturii populare, dar nimeni nu ne va putea opri de a ne exprima revolta că astăzi, nici măcar în școli, nu mai sunt cunoscute Letopisețele lui M. Cogâlniceanu.

Drumul pe care l-a indicat această minte deosebit de aleasă, a fost închis de evenimentele politice. Nu i s'a dat răgaz poporului nostru să se dezvolte potrivit obiceiurilor și tradițiilor. Din punct de vedere al organizației de stat a trebuit să se schimbe radical, introducând instituții, care nu erau necesare și creind o organizație administrativă de Stat de care ne resimțim atât de grav și astăzi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Am făcut saltul, am introdus organizațiunile occidentale ne-am îmbătat de forme și am neglijat fondul. Avem astăz suficiente instituțiuni chiar pentru un Stat de o populație de o sută de milicane de locuitori și avem un boget aparat administrativ datorit unei vrednice pepinieri de funcționari ce are Statul nostru. Am creat un Stat cosmopolit la orașe, în toate orașele vechiului regat, pe care l-am ridicat în fața țărănimei, adică în fața unui nemărginit sat.

Ne-am continuat viața — e vorba firește numai de orașe, dar și aci s'a făcut o diferențiare cu timpul — separat. Orașele, mai cu seamă centrele culturale trăiau, după cum continuă, sub influențe din afară. Deveneam imitatori, ne disprețuiam între noi și apreciam tot ce venia din apusul colorat ca o poveste. Perdeam încrederea în forțele noastre și nu ne dam seama că transplantasem în orașe confuzia doctrinelor apusene.

Literatura însă și-a urmat cursul ei normal. După cronică și cântecul popular, au venit poeții lirici. O, minunații poeți, necitiți astăzi. A venit nuvela istorică a noastră, și la începutul desvoltării a venit tulburea apă a lui Heliade, care a adus puțin bine și mult rău.

Literatura se adapta formulei politice de împrumut, și această literatură nu mai e literatură.

Corectivul nu a întârziat și Tit Maiorescu își îndeplinea roluri grele pe variate terenuri.

Nu mă opresc la luptele zise literare, dar cu vădit caracter politic al „școalelor" ce-și disputau întâetatea, și nu vreau să dau importanță unor fapte exagerate de prostia unor profesori în mintea cărora merg pe drumuri stabilite bogomilismul, latinismul, polonismul etc. Cercetări noui, au putut arăta că dacă era minte și capacitate de exprimare, un biet

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

principal putea să pună la dispoziția unui vast imperiu o minte ca a lui Dimitrie Cantemir.

In România de eri, un scriitor nu s'a putut desvolta în condițiuni naturale. Noi am început prin a avea scriitori nu numai cu talent dar înzestrați cu o bogată, foarte bogată cultură chiar. Nu știu prin ce împrejurări — și rămâne a se studia cazul — s'o format și s'a înrădăcinat la noi ideia că pentru a fi scriitor, e suficient să fi rămas de două ori repetent, ca să fii decretat poet. Să fi fost un efect al sistemului școlar care tinde și azi să furnizeze vieții personaje tip?

In parte, de sigur, că și școala e vinovată, ca și profesorii, gata să ridiculizeze de pe înălțimea catedrei lor pe elevul care abea începe să judece. Surâsul ironic de pe catedră ucide ca și secera sămânța ce stă gata să încolțească.

Eu nu pot face procesul foștilor mei profesori din liceu și universitate, deoarece n'am dat peste exemplarele pe care le-am întâlnit mai târziu în viață, ci peste oameni care răscolind sufletele noastre, deșteptau în ele curiozitatea și setea de știință.

Sunt din ce în ce mai convins că învățământul din școală constitue baza societății. In școală învățăm nu pentru nota de trecere, nu „pentru profesor", ci pentru viitorul fiecăruia din noi. Dacă fără să simtă, copilul capătă disciplina îndeplinirii funcției lui, să fim siguri, că acea disciplină îi va călăuzi pașii vieții. Conștiința îndeplinirii datoriei în viață!

Eu nu pot înțelege școala sub forma unui catalog în care un personaj preocupat de orice, afară de școală, e autocratul care „pune note" copilului deprins să alerge după ele. „Nota", rămâne pe hârtie, dar ce rămâne în cap, în suflet?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

Dela epoca unui Chrisoverghi și a celorlalți, accidentele fericite ale unui Alexandrescu și Eminescu. Amândoi ei din cadrul evoluției noastre literare. Sunt, mai cu seamă Eminescu, extraordinar fenomen în viața unui popor.

Abea târziu ne regăsim calea. Poezia și nuvela încheagă firul de mult rupt cu trecutul în mișcarea semănătoristă. Sfios apar romane cu caracter social. Romanul istoric exista și N. D. Popescu nu poate fi dat așa de ușor la o parte. Și nici povestitorul din zilele noastre, Radu D. Roseti.

Curentele din afară au invadat, contactul cu Parisul se afirma. Retrăiam viața altora, preocupările lor deveniau ale noastre în politică și literatură, sufletul românesc rămânea expresia verbală a modelelor.

Aci ne găsim și azi, cu deosebire că multele probleme ce ni se pun, nefiind puse și altora, și negăsind rezolvări la ei, suntem nevoiți să le căutăm, și cât de greu ni este să le căutăm singuri.

Preocupări serioase, au dat naștere romanului in literatură. Social, psichologic, istoric sau simplă cronică în înțeles contimporan, romanul constată o trecere a societății dela o formă la alta.

Romanul s'a impus fatal. Au început preocupările și mintea scriitorilor e frământată de problemele vieței în mijlocul căreia trăesc.

Suntem la începutul acestui gen, care convine epocii noastre. Ne spunem gândurile. Simțim necesitatea formării. Suntem conștienți că un popor nu poate rămâne fără judecată, ca un minor. Tutela își pierde autoritatea pe care vrea s'o continue. Trebue să vorbim ca să fim înțeleși, să pătrundem în straturi adânci nu ca divertisment, ci ca reale trebuinți sufletești. Cartea trebue să fie așteptată. N'ați

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

simțit niciodată dumnezeiasca mângâere a cărții și n'ați găsit în ea răsplata ființei voastre jignite?

Eu n'am crezut niciodată că literatura e un lux și nici nu i-am exagerat necesitatea sufletească. Dar dacă trebue? Dacă în formarea societății are un rol primordial, sunt eu vinovat de aceasta? Elenii, romanii, spaniolii, englejii, italienii, francezii, nu sunt mai cunoscuți prin Omer, Virgil, Cervantes, Shakespeare, Dante, Racine sau Molière decât prin atâtea alte merite reale și folositoare umanității? Dela început omenirea a fost însetată și a alergat după ideal din care a năzuit să prindă cât mai multe fărâmi. Cât de târziu a venit un Pasteur și cât de târziu, și cum totuși nici până acum nu s'au descoperit cauzele unor boli care continuă misterioase, cu toate încercările și sacrificiile ideale ale atâtora!

Cele mai înalte culmi le-a atins literatura și totuși cât de frumoase sunt culmile neatinse, pe care le întrezărește orice fire.

Sunt atâtea vieți care se agită și trăesc în cartea pe care o prezint astăzi cetitorului. Oamenii aceștia, despre dânșii pot să spun și eu ca și Iosef Conrad că „ne îngăduim din când în când să visăm lângă focul din sobă și să meditâm la minunata plăcere de a scri romane în care atâtea vieți se agită pe socoteala unei singure vieți, care pe nesimțite se topește".

Dar, aș putea să adaug, ce sunt aceste câteva zeci de persoane din cartea mea pe care n'am s'o învinuesc că nu le prezintă altfel de cât în cadrul realității în care au fost, pe lângă atâtea altele care pe nesimțite s'au impus actualității ce arareori trecea de însuși clipa existenței gloriei lor moartă în clipa în care s'a și născut.

Din adâncul prăpastiei, am făcut să strălucească în acea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

stă carte o rază de ideal. Vom fi una cu țărâna, sau cine știe ce vom deveni când nu vom mai fi, în lumea care vine după noi, vom fi ca focul din sobă lângă care vor medita alții cum și noi am meditat, căci adevărul, sinceritatea și onestitatea literară sunt eterne.

Vasile Savel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAPITOLUL I

Il ştiam însurat. Pe nevastă-sa am cunoscut-o în orăşelul B. Era o femee tânără, frumoasă, distinsă. Se îmbrăca cu gust şi orice rochie ar fi pus pe ea, de orice culoare, cred că ar fi prins-o. Când îi vorbiai, te asculta foarte atent. Ochii ei albaştri se măriau, apoi se micşorau, acoperiţi de pleoape, pe jumătate. Uneori râdea, arătându-şi dinţii albi, mari, ca un semn de energie. In apropierea ei simţiai un fior de nelinişte mai întâi; apoi, în faţa tăcerii ei, a zâmbetului ce-i încremenia pe faţă, neliniştea sporia şi te simţiai atras de o putere nevăzută, de neexplicat. Trebuia să vorbeşti, căci ea ştia să tacă şi să te asculte aşa de frumos. Dar cu cât vorbiai, cu atât aveai tot mai puternic impresia că eşti înlănţuit ca de lianele de baltă, de care când vrei să te descurci, vezi limpede că nu mai poţi şi un sentiment de groază începe să te stăpânească. Vezi cine că nu mai e scăpare, că te chiamă adâncul şi moartea te pândeşte, te aşteaptă, te zoreşte. Sleit de puteri nu vezi de cât adâncul şi doreşti liniştea veşnică după o luptă zădarnică din care nu ai putut eşi biruitor. In faţa ei, aceiaşi groază te cuprindea. Era femeia ce o doriai la început, pe urmă femeia de care voiai să scapi şi nu puteai. Ea tăcea, nu te întrerupea cu o singură vorbă măcar. Zâmbetul ei, râsul ei, spuneau totul. Erau mai mult decât o făgăduinţă, erau păcatul făptuit.

El, astăzi sunt sigur, nu ştia ce putere drăcească are nevastă-sa în care avea o încredere nemărginită. Ea nu era ca alte femei care să-şi certe bărbatul pentru o întârziere de un ceas la prânz sau pentru lipsa unei nopţi de acasă. Dimpotrivă, îl credea pe cuvânt dacă-i spu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nea că a avut mult de lucru în ziua aceia sau a trebuit să stea până noaptea târziu la muncă. Nici odată nu s'a arătat supărată și întotdeauna îl plângea, în două-trei vorbe, că se osteneşte prea mult, când venia târziu acasă. Apoi se întorcea cu faţa la părete să-şi continue somnul întrerupt tocmai către ziuă, când e mai dulce. El se arunca, pe jumătate îmbrăcat, pe o canapea.

Pe vremea aceia orăşelul B. tăcut, fără viaţă cum sunt aproape toate oraşele noastre de provincie, căpătase dintr'odată o viaţă neobişnuită. Cele două regimente îşi chemase întregul efectiv. Un mare număr de ofiţeri de rezervă, cum nu mai fusese niciodată în B. umpluse oraşul şi negustorii de mari speranţe. Mulţimea de soldaţi însoţiţi de neamuri, contribuiau şi ei la înflorirea a tot felul de comerţuri şi la deşărtarea micilor dughene de mărfurile care de ani de zile îşi aşteptau în nişte rafturi păcătoase, cumpărătorii. Nimeni nu se mai plângea acuma şi feţele tuturor locuitorilor din B. erau vesele. Oamenii aceia posomoraţi de obicei, chinuiţi de veşnicul gând al zilei de mâine, erau mulţumiţi. Puteai ceti pe faţa lor bucuria şi o prietenie ce se arăta oricui.

Am observat întotdeauna, că numai cei necăjiţi, cei cărora le merge rău în întreprinderi, cei care abea-şi pot câştiga o existenţă mizerabilă de azi pe mâine, văd lumea cu un ochiu duşmănos şi sunt gata la orice. Existenţele acestea care nu consistă de cât din sforţări istovitoare, din lipsuri şi continue înfrânări, nu sunt normale şi de aceia sădesc în suflete ura şi răzbunarea. In schimb, cei cărora le merge în plin, au o faţă înfloritoare şi sunt ori când în bune dispoziţii, ca unii care nu cunosc decât arareori chinurile suferinţii.

Zilnic era o mişcare de oameni şi de tot felul de căruţe, neobişnuită în B. Cofetăria-cafenea din centru unde îşi da întâlnire tot ce avea mai de seamă oraşul, era deschisă până la ore mici din noapte; în odăiţele ascunse privirilor trecătorilor, din multele crâşme, curgea vinul şi lăutarii nu osteneau cu cântecele vechi şi noui, cântece aduse din alte părţi de ofiţerii de rezervă. Chiar şi localnicii aflau plăcere în această viaţă de noapte, pe care nu o cunoscuseră, deşi la început erau supăraţi pentrucă li se tulbură „odihna“ şi, adăugau ei, „ce-i mai sfânt de cât somnul.“ Cu timpul s'au legat prietenii între dânşii şi rezervişti, cum li se spunea scurt acuma, petreceau împreună şi ceia ce e mai important, le simţiau lipsa.

In cafeneaua-cofetărie am fost prezentat într'o seară doamnei Geor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gescu, soția unui funcționar cu trecere în județ. Eram proaspăt venit în garnizoana din B. așa că-am fost informat de viața orășelului de camarazii mei, care în șase luni de zile avuseseră timpul s'o cunoască și să devină mai mult decât familiari cu ea. Despre doamna Georgescu toți mi-au spus că e o femee teribilă. Nu știu ce înțelegeau ei prin cuvântul „teribilă" și nici nu puteam să-mi dau seama din descrierile ce le făceau, cum era această femee. Am priceput însă destul de repede că trebuia să fie o femee frumoasă, inteligentă, o femee de care erau cu toții îndrăgostiți. Nu vorbește nimeni cu pasiune despre o femeie, nu-i desvălue nimeni sufletul, nu se oprește nimeni asupra frumuseții ei, dacă nu e îndrăgos'it câtuș de puțin de ea. Pe femeea aceasta o iubiau toți, o iubiau cu patimă, o dumnezeiau. Mărturisesc că începusem să fiu curios și voiam s'o cunosc. Când i-am făcut cunoștința, în cofetărie, nu am avut decât deziluzii. Mă miram cum de puteă să vorbească o lume — e vorba de lumea orășelului B. — despre această femee rece, tăcută și abia simpatică. Toată seara nu se ocupase decât de bărbatul ei, căreia îi arăta o deosebită atenție. Camaradului care mă prezintase nu i-a spus decât câteva cuvinte de ocazie. Spre mine nu s'a uitat decât atunci când i-am sărutat mâna, o mână indiferentă parcă, și a doua oară, la plecare, când mi-a întins din nou mâna, ca să-i sărut de astă dată mănușa. M'a isbit mirosul de câine al mănușei și am voit să i-o spun, dar n'am mai putut pentru că se îndepărtase și fără să arunce măcar o privire îndărăt, dispăru.

Toată noaptea m'am gândit la felul ei ciudat de a fi și cred că n'am dormit de loc. A doua zi abia am așteptat să dau ochii cu camaradul meu și de astădată, să-l întreb eu, căci voiam să știu mai multe, să știu totul. Nimic mai mult, decât cele ce-mi spusese, n'am aflat dela dânsul, ba mă și plictisise chiar cu veșnicile vorbe: „N'am avut dreptate când ți-am spus că e o femee „teribilă?" Își făcea parcă o glorie din repetarea acestei fraze, ca și cum el ar fi fost acela care o rostise cel dintâi.

Mă urmăria la fiece pas gândul la dânsa, ca umbra mea și nu-mi puteam explica această persecuție. O purtam cu mine, în mintea mea și-mi venia să râd de această situație ciudată. Căzeam victima noului mediu în care mă găsiam sau era o vrăjitoare femeia aceasta?

După tradiția locului, a doua zi i-am făcut o vizită. Am potrivit anume ora când știam că bărbatul ei e la slujbă. Când am urcat scările

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

locuinței, am văzut-o îndărătul unui geam. Inima îmi bătea puternic. Într'o clipă mă vedeam singur cu ea în salon, neștiind ce să-i spun.

Ea tăcea, privindu-mă batjocoritor. Am sunat. După câteva clipe de așteptare servitoarea îmi deschise și cu un surâs pe buze, cu un înțeles ascuns al vorbelor îmi spuse:

— Cuconașul nu e acasă!

La fereastră mi se părea că au apărut ochii ei albaștri. Eram zăpăcit. Nu știam ce să răspund servitoarei. Am voit să plec. Servitoarea îmi spuse:

— Nu lăsați biletul?

— A, da, i-am răspuns, că trebue să las carta de vizită.

I-am dat două bilete, îndoite la colțuri. Le-am îndoit așa de tare în cât aproape s'au rupt colțurile. Am plecat rușinat și furios. În stradă am respirat ușurat. Mi-am mai aruncat odată privirea spre casa lor; ea era tot la geam. Nu mă înșelasem dar, crezând că numai închipuirea mea o puseso în cadrul ferestri. Mi-era rușine de mine, mi-era ciudă pe toți cei cari mi-au vorbit despre ea și n'au voit, cu toate stăruințele mele, să-mi dea lămuririle de care aveam nevoe. M'am hotărît să fiu stăpân pe mine, să aflu singur tot ceea ce mă interesa și să constat în ce stă virtutea ce-i atribuie toți că e „teribilă".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

2

Că şi-a bătut joc de un om pe care abia l-a cunoscut, de aceasta nu mai incape nici o indoială. Crede că prin astfel de mijloace mă va arunca la picioarele ei? Se înşeală. Am văzut foarte multe femei de când am inceput a le cunoaşte, şi cred că pot face deosebirea intre temperamentele lor felurite. De alminteri, în ce priveşte temperamentul, nu am putut distinge decât două-trei nuanţe. Mijloacele prin care se desvălue temperamentul fiecăreia, sunt nesfârşite, aşa că un ochiu nedeprins încă să adâncească sufletul, socoate intodeauna că se găseşte în faţa unui caz nou şi rar. Femeia din popor ca şi cea mai rafinată femee, nu posedă din fericire decât aceleaşi mijloace simple de epropiere sau de indepărtare. Deosebirile intre una şi alta, constau in forme. Dacă le-ai privi in ochi, adică femeia pe care o iubeşti sau o urăşti, de le-ai puteà privi cu un ochiu senin şi nepăsător, cu un ochiu care să nu exprime sentimentele tale, le-ai surprinde când iubesc, când nu iubesc sau când şovăesc intre iubire şi nepăsare.

Am cunoscut intâi pe doamna Georgescu, cuconiţa Calipso, pe scurt, din descrierile camarazilor. Am văzut-o pentru intâia oară in cafeneaua -cofetărie din B. şi adoua oară indărătul unei ferestre din locuinţa ei. Puteà să mă primească două minute şi pe urmă să mă concedieze, cum se pricep aşa de bine s'o facă femeile. N'a făcut nici una, nici alta. M'a pus in legătură cu servitoarea ei, care şi-a bătut joc de mine. Cuconiţa Calipso crede că a dat peste unul care să se inchine inaintea capriciilor ei. Nu ştiu ce intorsătură sentimentală vor lua evenimentele, eu insă sunt hotărit să fiu mai tare decât ea. Experienţa m'a invăţat că atunci când eşti rece şi indiferent faţă de o femeie, o faci să fie iarăşi femeie. Alminteri ai totdeauna in faţă un animal răs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fățat, o prăpastie în care dacă nu te arunci când vrea femeia, te aruncă ea.

In B. e obiceiul ca seara, înainte de masă, să te oprești la un aperitiv în vre-o cârciumă consacrată pentru lumea bună. Dacă în loc de vin ți se dă să bei oțet, crâșmarul nu-și cere ertare că a confundat sticla de vin cu cea de oțet, ci începe a-ți înșira notabilitățile orașului, în cap cu prefectul, care consumă vin dela dânsul. In cea din urmă crâșmă din provincie, vei auzi cântecul acesta. Când l-am auzit întâia oară în B. m'am uitat aspru la crâșmar, de oarece aveam impresia că vrea să-și bată joc de mine și pe deasupra să mă și înjosească. Cei mai mulți însă se resemnează și-și spun că dacă prefectul bea oțet, ei, care sunt așa de mici, trebue să facă la fel. M'am uitat la crâșmar și mi s'a părut că am în față un papagal, care, cu cele mai bune intenții, repetă oricui, aceiași vorbă ca să-l măgulească și chiar să-l pună pe același picior de egalitate cu cel mai înalt demnitar din județ.

Deci potrivit obiceiului din B. ne duceam seara la aperitiv. Căutam să-l întâlnesc pe domnul Georgescu, bărbatul cuconiței Calipso, și cum hotărâsem să nu mai vorbesc nimic despre femeia teribilă cu camarazii mei, a trebuit să recurg la o veche șiretenie ca să-l descopăr pe domnul Georgescu. Nemulțumit într'o crâșmă de vin, în alta de apa minerală, în a treia că nu e destul de curat, în a patra că nu-i încă nimeni în lăuntru, am dat într'a cincea peste domnul Georgescu. Întâlnirea a fost prietenească. Domnul Georgescu era supărat că nu l'am găsit acasă când i-am făcut vizită și mi-a explicat că în B. e obicei ca în lipsa domnului, doamna să nu primească, chiar dacă e acasă. M'a poftit să viu a doua zi la dânsul pe la orele șase și m'a lăsat să înțeleg că voi fi reținut la masă.

Calipso, vorbi el, ține mult să te cunoască de aproape. (Ne tutuiam dela a treia vorbă schimbată). Ai făcut o impresie extraordinară asupra ei. Tot timpul nu vorbește decât de tine, că ești un om cu mari calități și mai știu eu ce spune ea, că pe femei dracul numai le înțelege.

Am tăcut și am privit în jurul meu să văd dacă n'a ascultat cineva vorbele domnului Georgescu. Din fericire nu ne auzise nimeni, toată lumea fiind ocupată cu șprițurile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

3

Doamna Georgescu m'a primit în salon, unde am găsit pe locotenentul Silvestru, advocatul Mătrăgună şi un funcţionar dela prefectură sau dela administraţia financiară, nu-mi amintesc. Bărbatul ei încă nu venise dela serviciu, deşi se apropia ora şapte.

— Bine c'ai venit, spuse locotenentul Silvestru. Aveam nevoie de-al „patrulea".

Am rămas surprins găsind oaspeţi în lipsa domnului Georgescu. Îmi aminteam vorbele lui din ajun, că în lipsa bărbatului, soţia nu primeşte. Azi făcea poate o excepţie.

Nu m'am aşezat bine pe scaun, când uşa se deschide şi în prag apare căpitanul Cristescu.

— Ia dă-te tu la o parte, îmi spuse locotenentul Silvestru, şi fă loc căpitanului, că a venit altul mai tare decât tine.

Mă aşezasem fără voie pe scaunul dela măsuţa de p[illegible]her. Locotenentul Silvestru şi advocatul Mătrăgună erau jucători care îşi făcuseră renume. Pe funcţionar nu-l cunoşteam şi mă miram chiar că nu l-am văzut în nici unul din localurile pe care le colindam. Era un om foarte înalt, încât în picioare, îţi se părea că tavanul se sprijină pe capul lui. De căpitanul Cristescu auzisem că e nebun la joc şi spaima multora. Partida urma să fie interesantă. Cu siguranţă că şi domnul înalt îşi cunoştea partenerii, altfel n'ar fi primit să joace. Şi el trebue să fie un jucător, îmi spuneam, unul din acei oameni din provincie despre care se vorbeşte cu admiraţie pentru calităţile ce au la jocul de cărţi, şi cu care se fălesc concetăţenii lui.

Cuconiţa Calipso a adus pe masă un pachet de cărţi neînceput, a cărui învălitoare a rupt-o cu obişnuinţă căpitanul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să tragem locurile, spuse printre dinți locotenentul Silvestru Căută cei patru rigi, și, adresându-se partenerilor: — Mă rog am să vă fac o întrebare: Sunteți curați pe mâini? Nu de alta, da'se pătează cărțile și se cunosc.

In timp ce vorbea, căuta rigii pe care-i amestecă, apoi ii puse pe masa verde: — Poftiți! vorbi.

Fiecare a pus mâna la întâmplare pe o carte și imediat a dat-o pe față. Locotenentul Silvestru avea înainte-i pe funcționarul înalt; avocatul Mătrăgună și căpitanul Cristescu e s găseau față 'n față. Cuconița Calipso urmări atentă pregătirile ce se făceau, surâse și părù mul țumită. Surâsul ei voia să spună că partida va ține, mai cu seamă când văzù că fiecare jucător avea, la inceput. dinaintea lui, mai mult de cinci sute lei, hârtii și monedă de cinci, de doi și un leu de argint. (Trebue să adaug că cele povestite se petreceau înaintea războiului.)

— Mă rog ție, imi spuse locotenentul Silvestru, să nu-ți vie pofta să te așezi în spatele meu că-mi faci „ghinion"; când oiu vedea că pierd, adăugă râzând și ocupat cu facerea cărților, am eu grijă să te chem.

Am înțeles că nu puteam urmări jocul decât dela oarecare depărtare și cu neputință deci să „citesc" cartea, predilecția „chibiților". N'am avut nici odată pasiunea cărților însă imi plăcea să privesc deaproape la un jucător dibaci, o jumătate de oră cel mult și numai atâta timp cât câștigă, căci de îndată ce pierde se uită urât la tine, de i-ai fi chiar cel mai bun prieten.

M'am așezat într'un fotoliu, lângă un piano mare cu coadă, am privit salonul și mi-am oprit ochii, fără să vreau, în ochii cuconiței Calipso. Mi se părù că mi-a zâmbit cu acel zâmbet de compătimire pe care-l au femeile de provincie în casa cărora se joacă, pentru cel care nu joacă. Mă compătimea, asta am aflat-o mai târziu, pentru că nu „mă distram".

După ce s'a început jocul, doamna Georgescu a eșit din salon. Câteva clipe au trecut în tăcere, una din acele tăceri emoționante, în deajuns de cunoscute jucătorilor. Eu însu-mi mă simțiam mișcat deși nu luam parte activă nici ca chibiț, fiindcă distanța dintre mine și jucători era cel puțin doi metri.

— Plus potul, vorbi răgușit funcționarul înalt.

După o gravă clipă de tăcere, urmă căpitanul Cristescu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Plătit!

Avocatul Mătrăgună svârli cărțile la pachet.

— Și mie de trei ori potul, răspunse locotenentul Silvestru, împingând grămada de bani ce-o avea în față.

Ca și cum nu s'ar fi gândit, atât căpitanul cât și funcționarul cel înalt, aruncară pe rând cărțile la pachet.

— Ce-ai avut? întrebă avocatul Mătrăgună.

Ceilalți doi, nu întrebaseră — un jucător care se respectă nu întreabă niciodată pe partenerul lui ce carte a avut — însă așteptau să audă răspunsul și erau gata să-și arunce o privire asupra cărții, dacă ar fi fost dată pe față.

— Dacă dai cinci lei ți-o arăt, numai ție, accentuă locotenentul.

— Ei asta-i, să-ți mai fac și de-o mizăl răspunse avocatul. (Am uitat să vă spun, că deși pe vremea aceia valoarea banilor era alta decât aceia pe care o au astăzi, partida la care priveam era o partidă mare. Cinci lei, toți în miză, făcea douăzeci de lei deschiderea. În mod obișnuit se juca la cincizeci de bani — o băncuță, toți în miză, sau la doi lei cine face cartea).

— Atunci, la pachet, zise rar locotenentul și își amestecă printre celelalte, cărțile lui.

Pe urmă, jocul a continuat câtva timp fără însuflețire, ceeace se întâmplă aproape întotdeauna după lovitura frumoasă a unui partener.

Am aprins o țigară așteptând să vie domnul Georgescu. M'am uitat la ceas: opt. De ce întârzie, mă întrebam? Nu mi-a spus el că la șapte cel mai târziu e acasă? Mi-a spus-o, dar poate c'a uitat sau cine știe ce hârtii „urgente" îl reține la slujbă. Uneori, oamenii sunt atât de ocupați chiar de-ar trăi într'un orășel, ca acesta, în care îmi retrăesc viața în clipele acestea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ca să mă distrez iau o revistă ilustrată, aruncată la întâmplare pe pian. Revista poartă data anului 1879, o revistă franceză, din nefericire fără ilustrații. Răsfoesc paginile. Pe una din ele dau de niște însemnări pe margine, iscălite „căminarul Forăscu.“ Nu interesau nici revista, nici observațiile căminarului, așa că am pus-o cu aceiași grijă la locul ei, pe pian.

In mijlocul salonului o masă mare; în fund o masă de joc, la a doua se juca, în stânga mea a treia masă de joc, închisă; câteva fotolii roșii, lângă un perete o canapea mică și lângă mine, pianul. Pe pereți tablouri fără nici o valoare, așezate la rând ca niște recruți. Intr'un colț, portretul ei, în culori, sub un geam de sticlă. Se vedea bine că o mână de artist, un pictor îndrăgostit de ea lucrase acest tablou. L-am privit îndelung, străpuns de privirile ce-mi trimetea portretul. Nu auziam nici o mișcare, adâncit în gânduri, când tresării:

— Să nu te îndrăgostești și tu îmi spuse locotenentul Silvestru, care mă surprinsese.

Nu i-am răspuns. M'am reintors la realitate, la sgomotul banilor care treceau dela un jucător la altul și am aprins o țigară. M'am uitat iar la ceas: trecuse încă o jumătate de oră. Incepú să mă cuprindă ciuda. Domnul mă poftește la dânsul și nu vine acasă; doamna mă lasă pe scaun, în salonul ei, împreună cu patru oameni care și-au găsit repede o ocupație. Mă gândiam să plec. Dar cum? Să plec așa fără nici un motiv? Mă munceam să găsesc unul, însă ciudat, nu găseam nici unul care să pară cât de puțin adevărat. Imi pusesem mintea la o grea încercare. S-o ia dracul, îmi spusei, cine m'a pus să vin aici. Mă înfuriam. Simțiam cum năvăleau în mine toate furiile din lume și nu puteam face nimic. Trebuia să respect obiceiurile locului și să mă plec sclavul lor supus.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mi se părù că aud o mișcare în dosul ușei. Foarte bine, îmi zic, poate mai vine cineva. Nici n'am apucat să-mi isprăvesc gândul, când ușa se deschide. Servitoarea, aceiaș care își bătuse joc de mine, acum câteva zile, spunându-mi că doamna nu e acasă, înaintează ținând în mâni o tablà mare, încărcată cu farfurioare, păhărușe de țuică și două sticle. In urma ei cucoana Calipso, cu fața zâmbitoare ne învălui pe toți într'o caldă privire. Servitoarea puse tablaua pe masa cea mare din mijlocul salonului și plecă.

— Bine c'ai venit cuconiță, spuse căpitanul Cristescu, ne „uscam".

— Dă-i celuia de colo, zise locotenentul Silvestru arătând spre mine că i-o fi sete. Cuconița Calipso râse cu sgomot și așează în dreptul fiecărui jucător farfurioara plină cu mezeluri și păhărușul de țuică.

— Intâi celor ocupați, vorbi ea către mine, pe urmă ceilalți.

După ce servi jucătorii, imi aduse și mie o farfurioară cu mezeluri, țuică, pe care le puse pe măsuța de joc ce sta închisă. Își luă un scaun și se așează lângă mine. Acum eram foarte aproape unul de altul. După ce mă pofti să iau gustarea, vorbi :

— Mi-a părut așa de rău că nu eram acasă când ați fost pe la noi. Nu mi-a spus nimic Titi al meu, te rog să ne erți... (Va să zică trebue să mă tutuesc și cu ea. N'am s'o fac).

Mă uitam în ochii ei. Spunea de bună seamă o minciună, însă o spunea cu atâta simplitate, încât o credeai. Ochii ei semănau cu ochii din portret.

— Și Titi, care nu mai vine, continuă ea necăjită. Căpitane, nu l-ai văzut pe undeva, întrebă pe căpitan.

— Trebue să fie la „slujbă", răspunse râzând căpitanul.

— Da, da, sigur că e la slujbă, spuse cu înțeles avocatul Mătrăgună.

— Pe șaizeci, vorbi răgușit funcționarul, drept răspuns întrebării cuconiței, care părea că se adresează tuturor.

— O, dar începe să fie interesant jocul, zise ea.

— Da ! răspund, uitându-mă la sânii ei.

— Nu cred să vă fie urât *aici*... în orășelul nostru, îmi spune ea, surprinzându-mi privirea.

— Nu ! E destul de frumos; mai frumos chiar decât mă așteptam, însă vedeți, adaug cu același înțeles pe care îl dase ea vorbelor, e cu toane țimpul ; prea schimbăcios, nici nu știi ce să crezi....

— A. știu, am auzit, pe la dumneavoastră e mai frumos ; ce vrei, Capitala ! Numai acolo, continuă ea scoborând glasul, se pot îmbrăca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

femeile.... In provincie, e o adevărată nenorocire. De când îi spun lui Titi să ne mutăm la București! Să-și piardă cineva viața într'un nenorocit orășel de provincie!

— Ce vreți, Doamnă, îi răspund, frumusețea e răspândită pe toată suprafața pământului. Ce tristă ar fi viața dacă n'ar crește pretutindeni flori, așa și.....

N'apucai să termin vorba. Doamna nu mai era lângă mine. Cu sticluța în mână, turna țuică în păhărușele jucătorilor. Jucătorii îi mulțumiră, din obișnuință firește, toată atenția lor fiind asupra jocului. Pe urmă veni cu sticla la mine, îmi turnă și mie un păhăruț de țuică.

— In sănătatea Dumneavoastră! zic.

Ea-mi mulțumi ușor din cap și eși din salon, lăsându-mă cu totul nedumerit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

5

Nu mi se pare că e rece şi „abea" simpatică. Nu poate să mi se pară în nici un fel, deoarece sunt cu totul sub farmecul ei. Cetitorul trebue să vadă aceasta mai bine decât mine. Dacă lipseşte din salon, a avut grijă să-şi lase portretul din părete, care acuma, îmi pare că urmăreşte pe faţa mea, gândurile. Portretul ei nu se uită decât la mine; nici nu-i pasă de ceilalţi patru.... E drept că şi jucătorii nu sunt atenţi decât la „damele" din cărţi.

— Fii bun, îmi spune locotenentul Silvestru, mai toarnă tu câte-o ţuică; tot n'ai ce face.

Fac şi pe gazda. Când am pus mâna pe gâtul sticlei, am început să tremur. Cu câteva minute mai înainte degetele ei atinsese acelaş obiect şi eu parcă mi-aşi fi pierdut capul. Acum cinci sau zece minute mă gândiam la plecare; acuma nu mă mai gândesc de loc. Trebue să dau ochii şi cu stăpânul casei. Aud afară hămăit de câini. Cu siguranţă că mai vine cineva.

In orăşelul B. la fiecare casă sunt câte doi-trei câini: o sonerie ambulantă, care dă de veste stăpânilor sosirea cuiva, chiar dacă ar voi să vină neauzit de nimeni. Nu m'am înşelat câtuş de puţin. După câteva minute intrau grăbiţi în salon, stăpânul, sublocotenentul Stroe şi doi „civili" pe care nu-i văzusem nicăeri până în seara aceia. Orăşelul B. este destul de mic ca să recunoşti şi să reţii nu numai figurile interesante dar şi pe celelalte. Civilul era un tânăr simpatic, cu mustaţa rasă, elegant îmbrăcat. Se vedea că pune multă grijă în toaletă. Purta în degetul mic dela mâna dreaptă, un inel de platină. In cravată îşi înfipsese un ac de aur, cu un briliant ce scânteia, o piatră preţioasă, nu o bucăţică de sticlă cum obişnuesc atâţia cari îşi fac iluzii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înșelându-se pe ei înșiși. Domnul David, mi l-au recomandat. Era mare arendaș prin împrejurimi, și deși stătea mai mult la țară nu avea câtuși de puțin aerul unui rural. In urma lui, un domn scurt, fără mustață, cu privirea ascuțită. N'am băgat de seamă la numele lui, când mi l-a prezentat.

O clipă jocul s'a întrerupt. Nouii veniți au strâns mâna jucătorilor și după atenția ce i s'a dat tânărului de către toți, am înțeles că avea în casa aceasta o situație de privilegiat. Sosirea lui i-a bucurat pe toți. Cei care pierduseră, și mi se pare că se pierduseră sume destul de însemnate, nădăjduiau să se refacă; ceilalți erau încrezători în steaua norocului lor din seara aceia.

Toți patru și-au exprimat mirarea că David vine așa de rar pe la oraș. In acelaș timp își arătau bucuria de a-l revedea tocmai în această seară și atât de pe neașteptate. David se scuză. dacă mai era nevoe, că a fost pe la București, că importante afaceri l-au reținut la moșie, dar de îndată ce timpul i-a îngăduit a venit să-și revadă prietenii.

— Ei cum merge, cum merge, întrebă stăpânul casei pe jucători, și fără să aștepte răspunsul, continuă tot el: când nu pierzi câștigi și *viceversa*.

— Așa-i cucoane, spuse locotenentul, când nu câștigi și ... viceversa .... Am deschis eu.

Când a deschis el, s'a deschis și ușa salonului. Doamna avusese timpul să-și schimbe toaleta. Apăru într'o rochie de mătasă, de un roș închis ca sângele închegat, care o făcea mai frumoasă, mai ispititoare.

— A, făcú ea mirată, oprindu-se un moment, ca și cum nu s'ar fi așteptat să găsească alte persoane în salon, afară de mine și de jucători .... care îmi țineau de urât.

— Domnu David, urmă ea, e așa de scump la vedere. Intinse mâna lui David să i-o sărute, apoi sublocotenentului Stroe. Pe Dumneata te văd mai des, îi spuse domnului al cărui nume nu-l știam.

— Tocmai, îi răspunse David, le spuneam de ce am lipsit. Nici nu erà să viu astăseară la D-voastră, însă ducându-mă spre casă (David avea case și un birou în orășelul B.) l-am întâlnit pe Titi ...

— Și l-am luat, dragă, cu noi, îi luă vorba stăpânul. Ce vrei, să-i fie urât acasă? Destul că se plictisește omul la țară, nici când vine la oraș să nu petreacă puțin? Dragă, zise către nevastă-sa: dă ordin să pue masa; *aici*. Avem mâncare pentru toți? Da? Să te văd, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nouă ni-e foame şi .... arătând spre masa de joc, poate ne-or onora şi Dumnealor. Până una alta, să facem şi noi un pocheraş. Ce zici David? Nevasta se ocupă de masă şi se îngrijeşte de mâncare pentru toţi. Trebue să aibă mâncare, continuă, ştia doar că am invitaţi. De ert i-am spus să se pregătească. Zău nu mă aşteptam să te întâlnesc, dragă David.

David se mulţumi să surâdă.

Cum s'au schimbat toţi dintr'odată. Ea îmbracă o toaletă care-i vine aşa de bine, parcă ar vrea să nască rivalităţi; bărbatu-său nu-şi poate reţine bucuria că l-a întâlnit pe David, sublocotenentul Stroe care da târcoale astăzi pe la casierie ca să capete un aconto şi era furios că n'a mai vrut să-i dea un ban casierul, era foarte liniştit. Scoase din buzunar vre-o două sute de lei, pe care-i puse cu nepăsare pe masă. Mi-am aruncat privirea spre portretul ei. Chiar şi portretul s'a schimbat. Nu se mai uită de loc la mine. Rivalul meu e în faţă; e David. Rivalul meu? Aşa, dintr'odată! L-am văzut şi fiindcă mi se pare că un portret s'ar uita la el, să mă apuce ameţeli! In câteva minute mi-am şi pierdut capul?!

M'am aşezat liniştit la masa de joc. Din calcul, am să caut să n'am nici o întâlnire cu David, oricât de mare ar fi cartea ce aş avea în mână.

Lângă noi, sub privegherea stăpânei, servitoarea aşează masa, care era o adevărată masă de sufragerie, nu de salon. Aproape trei sferturi de oră nu se aud în salon de cât monologuri cu pretenţia de dialog ca: „napiera nu-i bine pusă"; „ai uitat paharele de lichior"; „pas", „bat", „şi eu", „mai dă şi mie o sută", „de trei ori potu"; „la pachet", uneori clinchenitul tacâmurilor şi foşnetul rochiei de mătase, care, mi se pare mie, mă face să tresar ca la un carré de dame.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

6

David nici nu bănuia gândurile de care eram cuprins. El se păzia de bărbatul cuconiței Calipso care nici nu se gândia să se ocupe de viața nevesti-sa, căci avea o desăvârșită încredere în ea. Când ai încredere într'o femeie îi dai deplină libertate, fiind sigur că nu o va folosi decât în marginile îngăduite. „Filam" cartea; de fapt filam pe David, pe care l-am surprins de două ori zâmbind doamnei Calipso. A doua oară am aruncat cărțile la pachet și mi-am întors capul, ca să mă uit la ea. Am prins un surâs de fericire și de înțelegere pe fața doamnei Calipso. Am surprins-o. Surâsul îi încremeni o clipă în față apoi dispăru. M'au sfredelit ochii ei încruntați, apoi deodată, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, îmi zâmbi altfel, cu totul altfel decât lui David.

— Vă e foame, mă întrebă; peste cinci minute e gata și masa. (Era vădit că își bate joc de mine).

— S'ar putea amâna încă cinci minute, răspunse sublocotenentul Stroe, interesat la joc.

— Da, ce crezi, că dacă ție nu ți-e foame, să flămânzim cu toții, se amestecă în vorbă locotenentul Silvestru dela masa vecină.

Sublocotenentul Stroe pierdea o sută de lei; David pierdea vreo cincizeci; eu eram în bani; gazda câștigase și era foarte vesel. Domnul nu juca, fuma țigară după țigară. Domnul Georgescu s'ar fi ridicat dela joc, ca să nu treacă peste cele cinci minute date de nevastă-sa, căci nu eșia niciodată din vorba ei, poruncă pentru dânsul, dar îngădui ca sublocotenentul Stroe să mai facă o singură dată cărțile. Ultimul pot l-a luat sublocotenentul. Au „mers" numai el și David. El avea brelan de popi; David doiași. L-a relansat cu cincizeci de lei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sublocotenentul a plătit sec. Ar fi contra-relansat, însă îl era teamă de David să nu aibă o carte mai mare. Cum nu mai avea alți bani, n'ar fi avut cu ce să plătească. Când a văzut c'a câștigat, întâi s'a bucurat, pe urmă i-a fost ciudă că n'a contrarelansat.

— De știam că ai numai doi ași, spuse lui David, îți urcam de trei ori potu.

David se mulțumi să zâmbească își se sculă de pe scaun, având acrul unuia căruia puțin îi pasă, dacă îi cerea sau nu „de trei ori potu".

Masa era gata. Nu lipseau nici florile, ceia ce m'a suprins mai mult decât icrele negre și nu știu ce pește cu maioneză. Se vedea bine că era o masă anume pregătită, cu toate că doamna Calipso, invitându-ne să luăm loc, ne rugă să ne mulțumim cu ce s'o găsi, dându-ne a'nțelege că a fost nevoită să improvizeze ceva în grabă. Ca improvizare nu era deloc rău. După icre și maioneză un bulion servit la ceașcă; o mâncare de pui cu ciuperci, sos englezesc; fripturi de curcan și porc cu salade; brânză, fructe, bonboane, cafea, înghețată. Vinurile erau fine; șampania frapată.

Calipso prezida acest ospăț, ocupându-se de toți bărbații, afară de soțul ei, fericit că are prilejul să se servească singur. La stânga doamnei se găsia locotenentul Silvestru; la dreapta David. Ceilalți ne-am așezat la întâmplare. Aveam în față pe avocatul Mătrăgună care mânca și vorbea în acelaș timp. Funcționarul înalt mânca și tăcea. Se auzea numai clefăitul fălcilor lui; celălalt funcționar mai mult bea decât mânca; sublocotenentul Stroe făcea lecții de strategie lui Georgescu. La rândul său, Georgescu se simți obligat să ne plângă, pe noi, rezerviștii, care ne-am lăsat ocupațiile și familiile, pentru țară. David glumea cu locotenentul Silvestru și amândoi întreținea o convorbire ușoară cu subînțelesuri, cu doamna Calipso. Ea râdea, arătându-și dinții albi, mari și regulați. Se înroșise puțin și așa îi sta mai bine. Obișnuit, culoarea obrazului ei era palidă, un pălid — comparația mi se pare ciudată — sănătos. Ființa ei respira sănătate, viață, energie și după cum am putut observa destulă șiretenie pe lângă aceia pe care, din fire o au femeile. Locotenentul Silvestru, glumeț, interesându-se din când în când și de ceilalți comeseni, galant din obișnuință cu femeile, nu putea fi altfel față de doamna Calipso. Avea acrul unuia care își îndeplinește o obligație în societate, atât și nimic alta. David se găsia sub farmecul doamnei Calipso. Uneori rămânea pierdut în fața ei, privind-o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

—La ce te gândești David, îl întreba locotenentul Silvestru.

—A, nimic, răspundea David! Atâtea afaceri am lăsat nerezolvite la moșie.

Am surprins nu odată, ci de mai multe ori, privirile lui David și Calipso, priviri ce se căutau și-și exprimau dorința de a fi singure. Am înțeles că tânărul moșier, om de afaceri, industriaș, era sub farmecul ei. Cu toate că femeile, chiar cele mai simple se pot ascunde, totuși, de prea multă fericire sau mulțumire se trădează. Calipso, vedeam bine, iubește pe David. Această descoperire mă încânta. Bărbatu-său, nu vedea nimic. Și asta mă încânta. Nici nu trebue să vadă bărbatul ceia ce vede toată lumea. Nu știu cum, îmi veni deodată în minte, că noi suntem invitații lui David și Calipso și îmi veni să râd — noroc că Stroe a spus o glumă — gândindu-mă că pentru astă seară și soțul e un invitat în casa lui.

Svonuri, spuneau că între locotenentul Silvestru și Calipso ar fi fost mai mult decât o prietinie, dar nu erau decât vorbe. Nimeni nu putea preciza ceva și purtarea locotenentului cu o nuanță de ironie cinică, nu da nimic de bănuit. Sublocotenentul Stroe făcea sforțări eroice de a pătrunde în inima doamnei Calipso. Își făcuse repede faima unui cuceritor de inimi și de aceia nu era privit cu ochi buni, de bărbați, în multe case. Din cauza lui, câteva menajuri nu mai aveau liniște și câțiva soți s'au plâns comandantului regimentului să intervină ca sublocotenentul să nu li mai calce pragul casei. Cel dintâi rezultat a fost că sublocotenentul Stroe a fost trimis într'o delegație la București. Într'o săptămână, cât a lipsit din B. s'a reîntors și liniștea în menajurile certate. Revenirea lui Stroe în garnizoană a produs mare spaimă în alte menajuri. Comandantul l-a trimis pentru a doua oară într'o delegație la Craiova. În București a aflat dela un camarad, adevăratele motive pentru care e trimes în delegație și amândoi au râs cu poftă. Din ultima delegație în care fusese trimis — a zecea sau a douăsprezecea, nu se întorsese decât de trei zile. Venise hotărât să refuze orice delegație i s'ar mai da. El era ocupat cu dragostea și Calipso era acuma ținta atacurilor lui. Îi era greu, deoarece trebuia să învingă vigilența, nu a soțului ci a lui David, care prefăcându-se nepăsător, era gelos. David simțise — amanții simt mai repede — că doamna punându-l în fața unui concurent cu renumele sublocotenentului Stroe, își recâștiga

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o parte din libertate și îl făcea pe dânsul să cheltuiască mai mult decât bugetul ce-și fixase în capitolul dragostei.

Cum să scape de sublocotenentul Stroe, la aceasta medita David, când îl întreba Silvestru la ce se gândește. Auzise că Stroe e totdeauna în căutarea unui împrumut. El îi va da bani și îl va ruga prietenește ..... Nu, să-l roage, asta nu se poate, se răsgândi, căci ar fi însemnat să compromită pe Calipso și cine știe ce complicații s'ar fi născut de aici. La șampanie Stroe se simți obligat să țină un discurs. Se înflăcărase și laudele pe care le aducea doamnei Calipso erau o adevărată declarație de dragoste. Bărbatul era încântat de calitățile pe care și un străin le descoperea soției sale. David, furios, își mușca buzele. Ea era mulțumită și surâdea fericită. David observă și o călcă destul de puternic pe picior. Ea făcu o mișcare, însă se reținu să nu scoată un țipăt. Ceilalți râdeau cu subînțeles ascultându-l pe Stroe. Cei doi funcționari păreau că nu pricep nimic din comedia aceasta. Când și-a sfârșit discursul, Stroe a ciocnit paharul cu doamna Calipso, apoi bărbatul ei s'a repezit la sublocotenent și l-a îmbrățișat cu paharul în mână, sărutându-l lacom pe față. Cei doi funcționari se mulțumiau să spună: Mare orator și Stroe, zău mare!

— Are băetul talent, adăugă locotenentul Silvestru.

— Acuma se poate face curat, zise căpitanul Cristescu și se sculă cel dintâi dela masă.

Ca la o comandă toți s'au ridicat în picioare și s'au retras în fundul salonului. Avocatul Mătrăgună a deschis o fereastră ca să respire aerul curat și rece de afară. Doamna Calipso a plecat din salon, lăsând în grija servitoarei și a bărbatului să strângă masa. David eși și el din salon, după dânsul sublocotenentul Stroe, pe urmă au eșit toți în balcon ca să respire aerul curat al acelei seri de iarnă.

„Ce noapte frumoasă!, ce lună!“ repetau pe rând manifestându-și astfel deplina înțelegere în fața naturei.

— Intrați înăuntru, să nu răciți, se auzi glasul doamnei.

— Are dreptate conița; are dreptate, repetară domnii; răcești și nici nu știi unde-ai răcit măcar. Pe urmă o pneumonie, doctorii, proastă treabă, adăogă Stroe.

S'au întors în salonul aierisit. Masa la care mâncaseră fusese transformată, după trebuință, în masă de joc. Pachete de cărți nedesfăcute așteptau pe mijlocul mesei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

7

David luase bancul la licitaţie. Cinci mii de lei in banc. Străluciau ochii celor doi funcţionari. Cel înalt avea serioase nădejdi să se refacă. Pe feţele tuturor se cetia bucuria deşi unii şi-o ascundeau. Nu erau de loc osteniţi, parcă n'ar fi jucat de cine ştie câtă vreme. Pasiunea jucătorului o avea fiecare, într'un grad mai mare sau mai mic. Nădejdea unui câştig serios, le ascuţise simţurile.

Doamna Calipso veni în salon după ce se făcu prima carte.

— A, zise ea făcând pe supărata, aţi început fără mine.

— Acuş dă carte din nou, răspunse căpitanul Cristescu.

— Mata pe care tablou pontezi? o întrebă avocatul Mătrăgună.

Ea se gândi o clipă. Părea nedumerită şi surprinsă de întrebare. Apoi uitându-se drept în ochii lui David vorbi.

— Pe stânga.

Sublocotenentul Stroe îşi schimbă tabloul pe dreapta şi pontă o sută de lei. Pierdu cu bac. Tabloul din stânga câştigase.

— Mi se pare că sublocotenentul a venit cu ghinion, zise funcţionarul cel înalt şi aruncă de astă dată două sute de lei pe tabloul din stânga.

— Opt, strigă victorios Stroe, dând cartea pe faţă.

— Nouă, întoarse cartea funcţionarul, emoţionat. Îşi duse ţigarea la gură şi trase adânc un fum.

— Tu trebue să scoţi zece, glumi Silvestru, către David.

David întoarse o carte. Era zece ochi.

— Vezi că prima e zece, întări locotenentul Silvestru. Te prinzi cu mine că a doua e... nouă? Pe o sută de lei.

Fără să răspundă, David, aruncă o hârtie de o sută în dreptul loco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tenentului și după aceia, vrând să nu pară de loc emoționat, cu toate că degetele îi tremurau ușor voi să dea brusc cartea pe față. Dar se opri. Jucătorii abea-și țineau răsuflarea, curioși să afle odată ce carte are bancul. David prelungea clipa, ținându-i pe toți în stăpânirea lui și a cărții nevăzute, pe care o fila încet, trăgând cu coada ochiului în dreapta și în stânga. Toate privirile îndreptate asupra lui, voiau să pătrundă o clipă mai degrabă misterul cărții. . . .

Cu aerul unui om care se aștepta, ascunzându-și gândurile, deși tânăr, David, cu indiferență, dădu pe față cartea a doua. Era nouă. Tabloul din dreapta pierduse. Sublocotenetul Stroe păli deodată. Ceru o țigară dela căpitan, o aprinse și începu să fumeze nervos. Tabloul din stânga era *en cartes*. Pontatorii simțiră o teribilă ușurare.

— Suta am luat-o, zise locotenentul.

— Nici cu nouă nu câștigi, spuse cu supărare funcționarul înalt și la cele două sute pe care le pontase, mai adăugă trei. Ca să atragă atenția asupra lui, întrebă bancul:

— Primești ?

— Și cinci mii, fu răspunsul.

— Scoatem și noi odată la un ceas un opt, vorbi, prefăcându-se vesel sublocotenentul Stroe și atunci îi vine nouă.

— De ce nu pontezi mai puțin ? ca mine răspunse Mătrăgună.

— Sau ca nenea Iancu, interveni ironic locotenentul Silvestru, adresându-se celuilalt funcționar.

Nenea Iancu se mulțumi să dea din cap. Aflasem cum îl cheamă: nenea Iancu. Voia parcă să vorbiască: -Acuma râzi de mine, după ce vezi că nu pontez decât douăzeci lei și nu am nici o șansă.

David dădu cartea din nou. Dreapta câștigă; stânga pentru a doua oară *en cartes*. Tabloul din dreapta prinse curaj. Chiar și Mătrăgună urcă zece lei în mizâ. Dreapta pierdu cu două puncte; stânga câștigă cu patru; bancul avea trei.

Fiindcă nu jucam, după ce am privit o jumătate de oră m'am așezat într'un fotoliu. De unde mă găsiam, puteam privi în liniște pe doamna Calipso, fără teamă de a fi observat de jucători, destul de ocupați în clipele acelea, ca să se mai ocupe și de alții. Calipso juca și își vorbia din ochi cu David. Aceasta am văzut-o bine. Ba dacă nu mă înșel, cred că aveau și un limbaj cifrat, pe care numai ei îl cunoșteau. Întrebuințau punctele care le aveau, ca să-și exprime sentimente și gânduri, fără să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fie înțeleși. Sublocotenentul Stroe uitase cu totul dragostea, nu mai privea spre Calipso, nu-i adresa nici o vorbă, în treacăt măcar. Era absorbit jocului. Pierdea și ar fi voit să câștige. Ciudat însă: cu cât voința de câștig a unui jucător care pierde e mai mare, cu cât se îndârjește mai mult, cu cât speră că acum va veni lovitura pe care mintea lui aprinsă o reînoește la fiecare dată, cu atât mai mult îl urmărește ne orocul. Îți face impresia unuia care, înecându-se, face cele de pe urmă sforțări desnădăjduite ca să se mențină la suprafață și sfârșește prin a dispărea sub linia mobilă și nepăsătoare a apei.

Nenea Iancu schimbându-și tactica, juca pe amândouă tablourile și nu numai că intrase în banii lui, dar mai avea și un câștig de patruzeci de lei. Funcționarul înalt era calculat, rece, nepăsător. Cu un miros pe care îl au unii mari jucători, își urmărea adversarul și da lovitura ce pregătea, care numai rareori nu-i reușea.

Calipso era foarte veselă. Câștigase o mie cinci sute de lei. Privirile ei îl învăluiau cu căldură pe David. Un semn mai mult de iubire, e întotdeauna bine venit. Căpitanul Cristescu observase unde era adevăratul joc pentru David. Îl mângâe în schimb pe sublocotenentul Stroe:

— Așa-i decând lumea. Cine n'are noroc la cărți, are la dragoste.

— De-aceia așa-i, întări locotenentul Silvestru, care pricepu vorbele căpitanului.

Sublocotenentul pierdea la cărți iar Calipso nici nu se gândia la dânsul. David, la un semn al lui Stroe, îl împrumută de două ori cu trei sute lei. Cellalți s'au prefăcut că nu văd nimic. Un pontator pierdut, strică jocul și mișcările discrete nu se cuvine să fie observate.

Iar mi-am adus aminte de portretul ei. Un ușor val de fum plutea în salon. Ochii ei priviau dulce și fața portretului era îmbătată de iubire. M'am uitat și la ea. Aceleași linii, ca în portretul din perete. Ce bună, ce blândă, ce frumoasă arată o femee când iubește. Liniile feței unei astfel de femei sunt curate ca roua dimineței. Păcatul era răscumpărat prin iubire. Nu mințea nici ea, nici portretul.

David care nu intenționa să se scoale cu câștig dela joc, își făcu casa. Câștiga trei mii. Pe aceștia îi puse în banc. Și îi pierdu dintr'o lovitură. După cinci minute căpitanul Cristescu și locotenentul Silvestru dădeau împreună un banc de o mie cinci sute lei.

David s'a așezat lângă Calipso. Georgescu a trecut în altă odae. Ca să se odihnească puțin, s'a lungit pe un pat. Dar somnul l-a prins și a adormit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

8

David nu ponta, în schimb Calipso ponta din ce în ce sumemai mari şi pierdea. Când nu mai avea bani, David îi strecura altă hârtie de o mie. Nenea Iancu nu scotea o vorbă. Ponta puţin, foarte puţin chiar, faţă de ceilalţi. Mi s'a părut un om interesant, misterios dela primai vedere. Tot timpul petrecut împreună mi-a întărit convingerea. La masă a vorbit foarte puţin. De şi nu da nici o atenţie lui David, îl urmărea, îi spiona fiecare mişcare şi era atent la fiece vorbă a lui. Aşteptam să se isprăvească partida, ca să aflu ceva despre acest om cu aere aşa de misterioase. Calipso pierdea trei mii de lei pe care-i împrumutase David, afară de o mie cinci sute ai ei. Numai ea pierdea; ceilalţi erau în câştig chiar şi sublocotenentul Stroe, avusese o mână mai bună.

— Cred că mi-ajunge, vorbi Calipso. Sunt obosită. Dacă vreţi să continuaţi, vă las . . . .

Faţa ei nu exprima oboseală, ci o părere de rău ascunsă pentru pierderea unei sume atât de însemnate, însă se mângâie la ideia că David îi va întoarce îndoit pierderea.

Căpitanul Cristescu după ce s'a uitat la ceas, adăugă :

— E cam târziu. Mai e timp şi mâine seară.

Jocul se isprăvi. Ca de obicei fiecare şi-a făcut cassa. Aproape toţi erau în banii lor şi nimeni nu câştigase cu toate că David pierduse. (Asta se întâmplă întodeauna). După mulţumirile şi laudele aduse doamnei Calipso, am plecat. In stradă ne-am despărţit.

Mi-am continuat drumul cu avocatul Mătrăgună. O bucată de drum am mers tăcând amândoi. Simţeam nevoia unei recreări a minţii. Liniştea ce ne înconjura ne făcea mult bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ciudat om și David, zise Mătrăgună, rupând deodată tăcerea. E de neînțeles. Cum a început războiul, — e vorba de războiul început la 1914 — imediat a arendat o moșie la hotar. La început n'a priceput nimeni intențiile lui și toți râdeau de dânsul. Abea luna trecută am înțeles, când a fost prinsă o contrabandă de trei sute de boi pe care voia să-i treacă la nemți. Despre această afacere s'a vorbit câteva zile la început, pe urmă s'a închis discuția. Au intervenit autoritățile, s'a făcut o discretă anchetă, s'a constatat că boii erau duși la păscut și totul a fost înăbușit, deoarece totul s'a petrecut în cea mai perfectă regulă. Se vorbește că trece și făină și nesupărat de nimeni, el, care acuma e un mare cumpărător de vite, le vinde nemților. Am auzit chiar că ar face și mai mult decât atâta . . . .

— Vrei să vorbești de dragostea lui pentru nevasta lui Georgescu? îl întrerup.

— Asta poate să fie o noutate pentru Georgescu. . . . Se zice că ar avea legături cu nemții, urmă. Eu ce să spun; nu pot să-l acuz, dar așa am auzit șoptindu-se în oraș. Totuși cine poate să știe unde-i adevărul.

— Am să te întreb, îi iau vorba, cine era funcționarul col scurt?

— Ha-ha-ha! isbucni Mătrăgună. Polițaiul cel nou. Ce, nu știi? De-o săptămână avem polițai nou. Cel vechiu s'a dus. Chestia cu contrabanda, de care-ți vorbeam adineauri, l-a măturat! . . .

Nu prea eram la curent cu cele ce se petreceau în B. De vreo lună eram cantonat într'un sat, la vreo cincisprezece chilometri depărtare și numai de câteva zile fusesem readus la ștabul regimentului pentru a urma una din multele școli ce se creiaseră pentru formarea ofițerilor activi și de rezervă.

In dreptul casei unde eram încvartiruit m'am despărțit de avocatul Mătrăgună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

9

Rămasă singură, Calipso a deschis o fereastră dela salon ca să pătrundă înlăuntru aerul curat. A svârlit cărţile într'un saltar, a strâns la loc masa pe care mâncaseră şi jucaseră oaspeţii. In fundul salonului, în faţa unei canapeluţe a adus o măsuţă, pe care a aşternut o faţă de masă albă, brodată. Apoi a închis fereastra, a lăsat storul şi s'a dus în odaia ei de culcare. Şi-a desbrăcat rochia şi s'a îmbrăcat într'un robe de chambre de mătase verde. Trecând prin odaia unde dormea soţul ei, întins pe o canapea, cu faţa'n sus şi sforăind, îl privi o clipă şi spuse: săracul! Apoi intră în salon, aşteptând, din ce în ce mai nerăbdătoare, atentă la cel mai mic sgomot ce-ar fi venit de afară.

David plecase însoţit de sublocotenentul Stroe, care l-a condus până acasă. Părea grăbit să se culce şi de aceia, ajuns în dreptul casei i-a strâns cu putere mâna şi s'a urcat pe scări. Descuc uşa cu cheia pe care o purta întotdeauna cu dânsul, trecu prin biurou şi se opri în camera de lucru. Aprinse lampa, se uită la ceas şi tresări. Era târziu. Stinse lampa şi grăbit, eşi din casă. Se uită pe stradă şi respiră uşurat. Nu era nimeni.

Teama ce o avea nu era câtuşi de puţin îndreptăţită. In orăşelele mici, pe străzile laterale, la ore târzii, nu întâlneşti pe nimeni, nici sergenţi de stradă măcar. Rareori câte un câine scăpat din lanţ, cu tot lanţul pe care îl târăşte în urma lui tulbură liniştea sfântă.

David alerga, nu mergea spre casa din care eşise cu o jumătate de oră mai înainte. Nerăbdătoare, Calipso eşi din salon în vestibul, descuc încet uşa şi cu multă băgare de seamă, cu teamă chiar, o des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chise încet o crăpătură prin care își vâri nasul. Mări crăpătura de două degete și văzu strada goală, pustie. Ascultă, însă nu auzi nici un sgomot. Își lipi fața fierbinte, înfrigurată, de ușa rece. Simți plăcere, însă i se păru că și ușa s'a înfierbântat. Să nu vie, se întreba în fiecare clipă. Nu s'au văzut de o săptămână și au să-și spună atât de multe. În fața ei vedea aevea pe David, însă dacă se uita bine, imaginea închipuită dispărea, ca să-i arate iar linia dreaptă a străzii tăcute și pustii. Cum se întreba, vine ori nu, îresări. Silueta neagră ce tăia strada, era a lui David. Se liniști și se pregăti să-l aștepte, inima svâcnindu-i puternic.

David urcă scările în vârful picioarelor, abia atingându-le. Nici n'avu timp să pună mâna pe clanță. Ușa se deschise în fața lui. O mână i se încolăci după gât și il trase înăuntru ; cu cealaltă, Calipso, din obișnuință prevăzătoare întoarse cheia, încuind ușa. Apoi își duse și cealaltă mână în jurul gâtului lui David. Gurile lor se uniră într'un sărut prelung, sorbindu-și dragostea pe buze. O clipă, lungă cât o veșnicie !

— Să mergem în salon, șopti David, deslipindu-și buzele de gura ei.

Ea îl sărută încă odată pe obraz, mușcându-l aproape; se deslipi din brațele lui și deschise larg ușa salonului, chemându-l cu privirile înflăcărate și cu brațele întinse spre dânsul, plină de voluptate și de plăcerea unui ceas așteptat atât de îndelungă vreme.

— Ce idiot și Georgescu, spunea căpitanul Cristescu locotenentului Silvestru. Mă mir cum de nu vede ce se petrece în casă la dânsul.

— Parcă-i numai el, răspunse locotenentul. Mai sunt și alții ca dânsul. La urmă de ce și-ar bate capul cu lucruri de astea, mărunte.

— Mai caraghios mi se pare Stroe. E nebun băiatul după ea și ea nici nu se uită la dânsul.

— Dacă n'are ce are David.....

— Bani ?

—Da sigur ! Pe unul ca Stroe il poate avea ori când, orice femee Numai să aibă nevoie. Pe când David e și tânăr, are și franci..

—Mi-i scârbă, vorbi căpilanul. Masa bogată la care am mâncat noi în astă-seară...

— O plătise David, îi luă vorba locotenentul. Să nu-i dai voie omului să-și facă chefu ? Oficial însă, noi am fost oaspeții lui Georgescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu-i dai voe și lui ca din micile economii ale nevesti-sa să petreacă cel puțin odată pe lună, când are oaspeți așa de distinși ca David ?

Căpitanul prinse tonul ironic al locotenentului și îi răspunse :

— Tot cinic ai rămas.

— Da ce voiai să fac ? Să mă uit la icre și să meditez oare cine le-a plătit : David sau Georgescu ? Mie imi e tot una ! A, n'ar fi fost așa dacă icrele erau tescuite și pedeasupra și vechi. Atunci ași fi strâmbat din nas și cu toată plăcerea ce-o am pentru icre negre, trebuia să spun că nu-mi plac, îmi cad greu la stomac sau așa ceva.

— In definitiv, vorbi căpitanul, cu tot cinismul, ai și tu dreptatea ta. Trebue să luăm lucrurile așa cum sunt, insă tare mi-e teamă că Stroe care-i nebun după ea să nu facă de astă dată vre-o prostie. Ar fi păcat. Bun băiat !

— De asta să n'ai nici o grije, îl asigură locotenentul. Așa tânăr cum îl vezi și mort de dragoste după ea, și-a făcut precis planul de luptă. Moare când o vede și provoacă scene de gelozie mai cu seamă când e și David de față. Dela David imprumută cât poate, cât mai des și sume cât mai mari. Bine înțeles că n'are să-i inapoeze nicio dată o para chioară. Poate că dacă ar avea și el moșie i-ar inapoia banii la luarea câștiului. David îl imprumută, firește. El știe că dacă Stroe are bani nu se mai gândește la Calipso și umblă cu limba scoasă după un pocher : Așa e lumea asta. Sunt sigur că Stroe are să doarmă foarte bine in astă noapte ; nu degeaba a câștigat peste o mie de lei. Să nu-mi zici mie mâine pe nume dacă va veni la cazarmă. Cum ajunge acasă, își face intâi raportul de boală, dând de zece ori în grije ordonanței ca inainte de ora șapte să-l ducă la companie, pe urmă îi dă ordin să-l scoale la ora zece, să-i aducă dulceață de cireși amare și cafeaua cu caimac.

— In cazul acesta ar trebui să-mi schimb părerea despre Stroe.

Căpitanul tăcu un timp, pe urmă continuă :

— Și noi suntem vinovați. Ne-am încurcat cu el, am glumit, acuma suntem nevoiți să suportăm urmările. Eh, a'nceput să-mi fie silă de viața asta. In fiecare seară același lucru ! Dimineața ești buimac de cap ; după amiază dormi ca să-ți complectezi somnul. Teribil ucide viața asta. Mi-aduc aminte când am venit întâi în garnizoană, eram plin de energie și inițiativă. Imi impărțisem timpul, îmi alcătuisem un program de lucru. O lună, două, trei m'am ținut de programul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe urmă m'am abătut o zi dela el, cu gândul să indeplinesc a doua zi ceeace nu făcusem în ajun. Din abatere în abatere, am ajuns să nu mai am program de lucru, să fiu un automat care se duce la cazarmă şi aşteaptă plictisit ora aperitivului. Eu care n'am ştiut ce-i aceia o „carte", umblam seara după o partidă, ca un bolnav după doctoria care să-l vindece. Mi-am făcut şi un nume ca jucător. Nu mă mai cunosc pe mine însumi. Mi-e ruşine de mine când mă examinez. De două ori, pe rând, nu m'am prezentat la examenul de maior. Colonelului i-am spus că sunt bolnav. In adevăr, cu câteva zile înainte de a mă duce la examen, mă cuprindea o teamă cumplită şi nu mai aveam somn. Chinurile morale prin care treceam, ambiția înfrântă, inferioritatea în care mă aflam trezeau în mine adevăratul om şi-mi era silă de mine. Nimic nu ucide lent şi sigur ca provincia. M'am acomodat mediului şi iată ce-a făcut mediul din mine: un temut jucător de cărți. Cred că tot temperamentul şi îndrăzneala mea reînvie în faţa brelanilor şi a chintelor! M'am tâmpit, dragul meu.

— De ce nu te muți, întrebă locotenentul.

— Intâia oară când mi-am dat seama ce se petrece cu mine, m'am înfuriat în potriva mea, de-mi venea să mă dau cu capul de pereți. Am făcut un raport la regiment. A doua zi m'a chemat colonelul. „Cum, căpitane, vrei să te muți, m'a întrebat el. Te-ai gândit bine la ce vrei să faci?" Fraza aceasta însemnă că dacă stăruesc în raportul meu îi dă drumul, însă îmi schimbă notele. Interese familiare, mai nu ştiu ce, am bâiguit eu, în sfârşit mi-am retras raportul. Am plecat dela regiment cu colonelul în trăsură şi ne-am oprit la aperitive. Aveam o poftă nebună să beau, să mă îmbăt, să uit. Uneori colonelul mă şfichiuia: Ei Căpitane, unde mai găseşti un vin aşa de bun ca ăsta? — Da, da, să trăiți domnule colonel, îl răspundeam, să mai vie o sticlă. Pe urmă am mai încercat de câteva ori să mă mut, de data aceasta fără raport, ci prin căile obişnuite. Odată îmi atinsesem chiar scopul, căci fusesem mutat în interes de serviciu la Bucureşti. La Bucureşti nu te poate muta disciplinar, numai aici. Telegrafic mi s'a revocat mutarea şi am rămas pe loc. Inchipueşte-ți că din cinci căpitani şi şapte locotenenți activi câți suntem în garnizoana aceasta, numai eu nu am venit pe cale disciplinară. Suntem un fel de lagăr de pedeapsă. Ar trebui, nu-i aşa, ca eu să fiu cel mai bun. Da, aşa ar trebui. Cine mă vede totdeauna vesel, crede că şi sufletul mi-e tot aşa. Ai calități, eşti bun la ceva în viață,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înfundă-te într'un oraș ca ăsta cu cârciumi multe, cu bărbați care te întreabă dacă ți s'a ouat găina și femei care vorbesc ceasuri întregi despre ploaia sau zăpada ce așteaptă, și poți fi sigur că rând pe rând pierzi ce ai bun în tine. Când am venit întâi aici, mă împrietenisem cu un camarad care trăia cu totul retras. Odată chiar mi-a făcut o vizită acasă și după ce și-a exprimat mulțumirea că a dat peste unul căruia îi place să citească mi-a spus scurt: Să întrerupi orice relații sociale, altfel te pierzi și a plecat. Camaradul meu nu cunoștea decât drumul la cazarmă și acasă. Degeaba l-a amenințat colonelul, degeaba i-a dat ordin să dea vizite, el nu avea decât un răspuns: Domnule colonel, e foarte frumos ceeace spuneți: eu însă abia am timp să studiez ceva în orele libere și nici Dumnezeu de mi-ar spune, n'aș renunța la timpul meu pentru niște sindroffi caraghioase. Pe el l-a mutat disciplinar la Ploești. Azi e locotenent colonel. Era o fire tare; eu m'am prăpădit zi cu zi. Eu sunt un ticălos.

Ajunseră în dreptul locuinței căpitanului. — Noapte bună Silvestru, îi spuse capitanul și îi strânse puternic mâna. Locotenentul îi răspunse la fel strângându-i mâna, și fără să scoată o vorbă s'au despărțit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Poliţaiul din B. de şi de scurtă vreme în localitate, cunoştea toate firele ascunse care păreau că se întind nevăzute de dânsul. In B. înlocuia pe fostul poliţai, revocat din funcţie când a isbucnit scandalul cu contrabandele. Dela dânsul, noul poliţai, nenea Iancu Marinescu, aflase cele ce se petreceau în B. In furia de care era cuprins, fostul funcţionar i-a destăinuit şi lucruri de care avea să-i pară rău mai târziu. Noul poliţai l-a ascultat cu cea mai mare atenţie, încurajându-l prin tăcerea lui, să continue. După ce s'au despărţit şi nenea Iancu a rămas singur în cabinet, a dat ordin sergentului dela uşă să comunice oricui ar întreba de dânsul — chiar funcţionarilor — că nu e la poliţie, dar că va veni peste un ceas. Şi-a scos carnetul în care îşi făcea însemnările lui particulare şi a notat cu amănunţime toate relaţiile, chiar cele mai mici — pe care i le-a dat fostul poliţai.

Nenea Iancu s'a despărţit de noi chiar în faţa casei lui Georgescu, după ce a avut grija să ne ureze în bloc „noapte bună.“ Luase drumul spre Poliţie, la prima stradă pe stânga şi-a schimbat şi gândul şi drumul. A mers încă pe două-trei străzi şi a dat din nou în strada unde locuia Georgescu. La douăzeci de paşi de casa lui Georgescu era o gheretă pentru sergentul de noapte, cum se obişnueşte în oraşelele noastre, gheretă în care sergentul se adăposteşte de ploae sau zăpadă, când nu doarme.

Din fericire în seara aceia sergentul nu dormea în gheretă ci în vreo bucătărie. Nenea Iancu intră în gheretă şi aşteptă. Prin ochiul ce da spre casa lui Georgescu putea vedea tot ce se petrece. Se uită la ceas. Nu trecuse de cât douăzeci de minute dela despărţire. După calculele ce-şi făcuse,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cel mult în zece minute, David trebue să se reîntoarcă. A văzut când s'a deschis puțin ușa dela casa lui Georgescu. Nu mai are răbdare cucoana, îi trecù prin minte. Se uită încă odată la ceas. Se scursese treizeci de minute.

In clipa în care își vârî ceasul în buzunar, auzi pași pe stradă. Se lipi cu spatele de fundul gheretei. Fără să dea nici o atenție, David trecù grăbit pe lângă gheretă. Il văzù urcând scările și intrând în casă, prin ușa ce se deschisese de o mână nevăzută parcă. Pe urmă ușa s'a închis și strada tulburată o clipă și-a reluat înfățișarea ei nocturnă.

Polițaiul nu era omul pe care să-l plictisească o așteptare, ori cât de lungă, mai cu seamă atunci când urmărea ceva. Avea răbdare și practica îl învățase să nu fie grăbit decât atunci când a sosit momentul. Il interesa prea puțin dragostea lui David și a cuconiței Calipso. El urmărea firul legăturilor lui David, care, de când a înăbușit afacerea contrabandei se feria de a fi văzut în societatea funcționarilor superiori din B. și își căpăta unele informații dela soțiile lor. Își da seama, că cel puțin deocamdată, amănuntele pe care le culege zi cu zi să n'aibă nici o valoare. Nenea Iancu era scârbit de procedeele ce se întrebuințau în B. și îi trebuia o deosebită abilitate să nu primească darurile ce-i veneau dela diferiți negustori și cârciumari. In schimb însă se prefăcea că nu știe nimic de cele ce primiau unii din subalternii săi. Era tolerant și nu se gândea la procese de contravenție sau să șicaneze pe cineva. Teama pe care o inspiră într'un orășel ca B. un nou venit în poliție e mare. Nu-i cunoaște nimeni apucăturile, nu știe nimeni dacă e lacom sau dacă primește bacșișuri și în ce formă. Destul de repede însă enigma dispare și adevăratul om, cu apucăturile lui iese la iveală. Despre nenea Iancu spuneau toți că e un om foarte bun. Subalternii săi găsiau chiar că e cam prost, deși uneori se minunau de unde știe unele lucruri.

Peste o oră, David, cu aceleași precauțiuni ca și la sosire, scobori scările. Strada era pustie. Nu era nimeni care să-l fi văzut când a ieșit dela Georgescu. Mergea încet, mulțumit de dânsul. După ce dispăru la o cotitură, nenea Iancu eși din gheretă, îndreptându-se spre locuința lui. Inainte de a se culca, își notă în carnetul lui ceeace i se păru interesant cum și întâlnirea la ora aceea târzie a lui David cu doamna Calipso.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAPITOLUL II

1

Viaţa în B. îşi urma avântul pe care îl luase pe neaşteptate. Graniţa fiind aproape un nou negoţ a început să înflorească, al contrabandei. Zilnic vedeai ţărance din satele învecinate, aduse cu jandarmii în urmă la companie sau la poliţie. Încercaseră, femei rămase singure, fără bărbaţi care se aflau în lungi concentrări, să treacă peste graniţă un sac cu făină de grâu sau de păpuşoi, sau chiar câteva zeci de ouă. Încercaseră, imitând pilda ce li venia de sus. Cu timpul însă, date fiind desele contrabande, cele mari fiind totdeauna supraveghiate cu un ochi binevoitor de autorităţi, nu se mai ocupa nimeni de ele, aşa că puteau trece nesupărate la punctele de întâlnire dela graniţă. Se învăţase să fie mai şirete şi să-şi aleagă poteci, pe care nimeni nu ostenia să le cerceteze.

Acasă la Georgescu, de două ori pe săptămână era partidă. Calipso ţinea să dea o deosebită strălucire seratelor ei, ceeace stârnia invidia în câteva case, unde de asemeni se formau obişnuitele partide. Sublocotenentul Stroe era nelipsit şi dela partide, şi din casa lui Georgescu. Se înprietenise cu David atât de mult, în cât erau nedespărţiţi şi se doriau când nu se vedeau. În seara aceia, doi oaspeţi noui erau aşteptaţi în casa lui Georgescu, de aceia numărul invitaţilor care nu aveau punga groasă era mai redus.

Dintre noii invitaţi, cel dintâi sosi locotenentul de administraţie Roşca urmas al unei vechi familii cu tradiţii, familie boerească, mândră de strămoşii pe care îi pomenea, de era ori nu nevoie. De atâtea ori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

locotenentul Roșca, își dăduse cuvântul de onoare că nu va intră în casa lui Georgescu, lăsând a se înțelege că între dânsul și un simplu Georgescu nu pot exista legături sociale. Dar era prieten cu David. David jucase în casa lui, îl împrumutase uneori cu bani, pe care uita să-i mai ceară, așa că la cea dintâi invitație a lui David, în numele domnului Georgescu a primit.

Locotenentul Roșca era un tânăr înalt, elegant îmbrăcat, cu maniere care lăsau să se întrevadă originea și creșterea lui boerească. Locuia un apartament din palatul familiei pe care îl mobilase cu vechi mobile, cu covoare turcești și alte lucruri rare moștenite dela părinți. Ținea casă, cum se spunea. Primia și odaia lui era totdeauna la dispoziția intendantului când venea în inspecție. Era un tânăr cu calități, întunecate însă de patima jocului, moștenită dela cine știe care din strămoșii lui. Deși cunoștea foarte bine pe doamna Calipso, totuși când i s'a prezintat, parcă atunci ar fi văzut-o pentru întâia oară. Calipso îi întinse mâna ei mică, parfumată, să i-o sărute. Mirosul mâinei parfumate îl impresionă plăcut. Georgescu nu-și putea ascunde mulțumirea că însfârșit are în casa lui pe urmașul boerului Roșca. Calipso, mai rezervată, dă totuși o deosebită atenție tânărului locotenent, care trebuia să ducă o plăcută impresie din casa ei. Ca să-i dea o dovadă de interesul ce-i purta, Calipso îi spuse:

— Mi-a povestit David (când îi pronunță numele, roși puțin) așa ne-am obișnuit noi să-i spunem, David, după dorința lui, încearcă ca să se corecteze; mi-a vorbit despre interesanta dumneavoastră colecție de arme vechi și tablouri de familie. Nu vă puteți închipui ce mult mi-a atâțat curiozitatea. Știți că eu n'am văzut nici odată un muzeu, oricât de mic?

— De-aș fi căsătorit.... răspunse zâmbind locotenentul. Așa, trebue să ne conformăm obiceiului locului....

Calipso pricepù înțelesul vorbelor și își mușcă buzele cu ciudă. Noroc că în clipa aceia își făcù intrarea celălalt invitat, domnul Dima. Tânăr încă, vioi în mișcări, îmbrăcat după ultima modă de pe Calea Victoriei venise numai de o zi din București. Avea buzunarele pline de noutăți. Era, adică spunea că este secretarul particular al unui influent om politic. În cariera lui, nu avù decât un accident mai important: o închisoare de cinci luni de zile pentru furt. De atunci se cumințise. Era un dibaci trișor, când trebuia să fie, în unele cluburi bucureștene și un distins gentleman în cluburile frecventate de lumea distinsă și unde avea acces numai datorită situației sale pe lângă influentul om politic. Avea un cap

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

interesant: părul negru-alb, lung, creț, parcă era pudrat. Ochii lui osteniți păstrau totuși strălucirea particulară celor ce stau până la ziuă în sălile de joc. Fața lui galbenă, de un galben care pare reflexul luminii de noapte. Era interesant, era vorbăreț Dima, și fără să aștepte ca să-l întrebe cineva, își descărcă buzunarele cu veștile cele mai noi și autentice, firește. Venise numai pentru trei zile în B. ca să supravegheze o importantă contrabandă de vite și grâu ale lui David în care, părea să fie interesat și influentul om politic din Capitală. Asta n'o spunea, însă cei inițiați din B. vorbiau în taină și suspinau invidioși „așa-i cine are putere" exprimându-și prin aceste vorbe toată durerea și părerea lor de rău că nu se găsesc ceva mai sus pe treapta socială.

La orele zece, invitații s'au așezat la un chemin de fer care s'a terminat în ziuă. La plecare, toți își exprimau mirarea „ce repede a trecut și noaptea aceasta".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

2

Odată cu primăvara a inceput o dislocare mai largă a trupelor, trimise la mari depărtări, in sate. Se făceau lucrări de apărare şi intreg judeţul era tăiat de tranşee şi felurite fortificaţii. Din când in când se auzea că a fost prins un spion. Cercetat, spionul nu era decât un fugar din armatele care se băteau. Alte ori se predau autorităţii noastre de frontieră grupuri de soldaţi, fugiţii de război. O singură dată, intreg oraşul a trăit puternice clipe de emoţie. Un intreg escadron de husari, prinşi in focurile ruşilor se refugiase pe pământul nostru. Căpitanul Cristescu impreună cu o companie s'a dus să-i adune, ceiace nu i-a fost deloc greu. Cai şi oameni, au fost aduşi in B. Toată populaţia a eşit in intâmpinare şi toţi erau miraţi de frumuseţea cailor şi de sănătatea oamenilor, robuşti şi plini de vigoare. Localnicii aveau un zâmbet ironic pe care nici nu voiau să-l ascundă. Au fugit de luptă, s'au predat, spuneau: li era teamă de rus, adăogau alţii.

Oameni şi dânşii, vorbeau mahalagii, oferindu-le pâine, ca unor oameni năcăjiţi, ce trecuseră prin spaima morţii.

Peste două zile rămase in B. numai amintirea celor pe care ii văzuseră şi viaţa şi-a reluat cursul ei de mai inainte. Venise şi vara cu căldurile ei şi cei mai mulţi din localnici au plecat pela ţară, la o rudă, sau in vreo staţiune de băi. Oraşul părea amorţit ziua, cu străzi pustii, cu ferestrele închise şi perdelele lăsate. Seara, când se mai răcorea eşia lumea pe stradă, la cofetăria-cafenea, comunicându-şi noutăţile citite in ziare. Nimeni nu purta nici o grijă zilelor ce aveau să vină. Se deprinsese lumea cu traiul bun, cu un câştig lesne la care nu nădăjduise niciodată, cu contrabandele, şi nimănui nu i-ar fi venit să creadă că timpurile s'ar putea schimba. De aceia nu a rămas nimeni surprins când batalioanele s'au adunat in oraş, s'au echipat in grabă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și noaptea, întregul regiment, mânat de mii de vieți s'a pus în mers, strecurându-se parcă prin ulițele întunecate, sub privirile celor eșiți în pragul caselor. Se știa acum ca și alte dăți, că regimentul pleacă într'un marș de opt zile, atât și nimic alta..

La bariera orașului, avocatul Mătrăgună, Georgescu și Calipso, David, câțiva funcționari superiori și alți curioși, așteptau cu flori, coloana, adică își așteptau prietenii de petreceri să le arunce o floare să-și zâmbească încă odată și să-și exprime părerea de rău că opt zile, ce lungi sunt uneori opt zile! nu se vor vedea.

După ce a trecut și ultimul soldat, grupul celor patru a pornit încet spre oraș, oprindu-se uneori pe șosea ca să admire frumusețea stelelor care „străluceau ca niciodată.“ Răcoarea aerului, cu miros de fân îi făcea să respire larg, parcă ar fi înghițit aerul.

— Ce frumos e, șopti Calipso, care rămăsese mult în urmă cu David, lipindu-se de brațul lui. Ce frumos e, repetă ea; aș vrea ca toată viața, să mergem așa, în neștire, pe o noapte ca asta.

David se mulțumi să spună un „da“, însă gândurile lui erau împărțite în multe părți. Din informațiunile ce avea, știa că de-acum nu va trece multă vreme și va isbucni războiul. Un curier, venit de *dincolo*, îi aduse la moșie o scrisoare, prin care era rugat să expedieze de urgență, cinci vagoane grâu și două sute de boi, „poate ultimul transport“ scrisese trimițătorul și subliniase aceste trei cuvinte. Afacerea nu voia să-i scape, mai cu seamă că fără să ceară i se sporise prețul atât la grâu cât și la boi. Trebuia apoi să schimbe coroanele ce avea în monedă română și streină; să plece la moșie să distrugă corespondența ce i-ar puteà produce încurcături; să pună ordine la biuroul lui din B. și pe deasupra, trebuia neapărat să facă un drum la București, unde avea să întâlnească pe Dima și pe unii bărbați politici de al căror sprijin nu se putea lipsi dacă mersul lucrurilor se schimbă. Cu începere chiar de mâine nu va mai sta la moșie, ci în B. Trebuia să se îngrijească, să-și întărească prieteniile ce avea, pentru orice întâmplare. La toate astea se gândea David, numai la dragoste nu se putea gândi și în sufletul lui era mulțumit că ea, îmbătată de frumusețea nopții începù să cânte încet un cântec de dragoste.

— Cât te iubesc! șopti ea isprăvindu-și cântecul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

David își dădu repede seama că trebue să-și întrerupă gândurile și îi răspunse sărutându-i brațul gol.

— Să grăbim puțin, adăogă el. Ne-apropiem de barieră și am rămas prea mult în urmă.

— Ho! Domnu Georgescu strigă ca tare, nu ne așteptați, și începu să râdă.

— Aici, aici! răspunseră deodată Mătrăgună și Georgescu, vă așteptăm.

— Am obosit, dragă, se plânse Calipso bărbatului, când se apropiă de el, să mă duci tu acasă.

Se agățâ de brațul lui Georgescu, lăsându-se greu.

Credeam că ești ușoară doamnă, glumi Georgescu.

— Dacă-mi dați voe, doamnă, vorbi Mătrăgună, vă pot da eu brațul..

— Ce galanți; zise isbucnind în râs Calipso.

Calipso apucă brațul lui David și porniră.

Trecând pe străzi, Mătrăgună care știa unde locuiesc fiecare ofițer, dădea informații.

— Aici, stă Căpitanul Cristescu, spuse, arătând o căsuță, sub ceardacul împodobit de iederă; aici stă Stroe, arătă o altă casă mai mare.

— Aici? întrebă mirat Georgescu.

— Da! Ce nu știi că el se muta la fiecare două săptămâni?

Pe urmă, și-a amintit fiecare o vorbă de spirit a lui Stroe și pe nesimțite au ajuns în fața casei lui Georgescu, oprindu-se ca la comandă.

— Aici stă domnul Georgescu, vorbi tot Mătrăgună. Ne dați voe să vă dorim noapte bună? . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

3

Peste trei săptămâni....

Svonuri despre o apropiată mobilizare a armatei circulau de câteva zile. Svonuri au mai circulat şi altădată, au inspăimântat lumea şi pe urmă lumea s'a potolit. Acuma va fi ca şi atunci, se exprimau cei mai mulţi. Călătorii care sosiau cu trenul erau alarmaţi de ştirile ce aflase pe căi particulare in Bucureşti. In faţa neincrederii concetăţenilor care nu voiau să se lase neliniştiţi de vorbe se potoliau şi nouii veniţi. Poate, îşi ziceau ei, prea ne-am lăsat influenţaţi. De altfel ziarele nu lăsau prin nimic a intelege că ceva neobişnuit, avea să se petreacă in curând. Din potrivă, ziarele publicau orariul trenurilor de plăcere de Sfânta Maria.

Autorităţile din B. primiseră in ajunul zilei de 14 August o telegramă cifrată, destul de serioasă, dar telegrama nu cerea decât luarea de măsuri serioase in vederea evenimentelor ce s'ar putea produce şi recomanda stăruitor ca in aşteptare, fiecare să fie la postul său. Prefectul, poliţaiul, dirigintele oficiului şi comandantul garnizoanei erau singurii in curent cu tainele viitorului şi aşteptau cu infrigurare, cu nerăbdare şi cu un sentiment de mândrie telegrama decisivă. Până atunci însă, fiecare din ei recitea cu atenţie felurite ordine anterioare prin care li se recomanda măsurile imediate şi urgente ce aveau de luat în caz de mobilizare. Munca nu era de loc uşoară, mai cu seamă că tot ce se ordona să indeplinească era nou. Işi da însă fiecare din ei seama, că autoritatea lor creştea intr'o clipă, căpătând puteri nemărginite şi in adincul inimei aşteptau acea clipă cu bucurie.

Ziua de 14 August a decurs in linişte. O zi de toamnă cu soare potolit, una din acele zile pe care amintirea le păstrează vreme indelungată în minte.

Pe la ceasurile nouă şi jumătate seara, când trei sferturi din locui-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

torii orășelului B. dormiau, autoritățile au primit telegrame dela București. Erau înștiințate că România a declarat război și li se ordonă să deschidă anumite plicuri mari, galbene, în lăuntrul cărora vor găsi primele instrucțiuni. Comandantul garnizoanei a primit vestea cu o teribilă bucurie. Îi tremura mâna, toată ființa lui tremura de satisfacție. Ascunzându-și bucuria, s'a dus la regiment pe străzi lăturalnice ca să nu fie văzut de cineva. Acolo, în cabinetul lu', a deschis „cassa" și a scos din ea plicurile numerotate, pe care le-a desfăcut, cetind cu atenție conținutul.

În timp ce cetia, i se păru că cineva se ceartă cu plantonul dela ușe. Necăjit, se sculă de pe scaun și veni să deschidă singur ușa. În fața lui apăru prefectul, cu ochi strălucitori de bucurie. După prefect venia polițaiul, serios, pătruns parcă de gravitatea momentului. Polițaiul a închis ușa după dânșii. Rămași singuri, instinctiv, prefectul și colonelul s'au îmbrățișat îndelung, au vărsat lacrămi de bucurie, și după datină își urau reciproc : să fie întru'un ceas cu noroc ! Polițaiul zâmbea, mișcat și el de dragostea patriotică a șefilor lui. Pe urmă colonelul, dădu drumul din brațe Prefectului și strânse vitejește mâna Polițaiului.

— Acuma la lucru, vorbi poruncitor colonelul.

În unul din plicuri, afișe mari, gata tipărite, anunțau populației mobilizarea întregei armate române ; alte afișe o înștiințau că s'a proclamat starea de asediu și explicau cum trebue să se poarte în noua viață ce-i era rânduită ; altele vorbiau de rechiziții, de spioni, de datoriile patriotice ale fiecăruia. Afișele trebuiau lipite pe zidurile caselor din B.

Celălalt plic îl privea numai pe colonel. Conținea ordine asupra modului în care avea să-și îndeplinească funcțiunea în primele zile.

Deși înainte îi îngrijora necunoscutul, acuma li se păreau ușoare îndatoririle ce aveau, parcă s'ar fi găsit în război de cine știe câtă vreme.

Pe deplin înțeleși asupra celor ce vor urma, Prefectul și Polițaiul s'au despărțit de colonel, dându-și întâlnire la orele unsprezece și jumătate noaptea la prefectură.

Colonelul a chemat la dânsul ofițerul de serviciu, —un plutonier major. Îi dădu ordin să sune alarma la miezul nopții și să aștepte ordine la telefon.

— Oare n'o fi ceva ? întrebă plotonierul major.

— De, mă'băete, răspunse cu înțeles colonelul, vom vedea !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trei sergenți de stradă primise ordinul să steie postați la Catedrală. Doi comisari au mers pe la casele protocreului și ale preoților ce se găseau in oraș, poftindu-i la prefectură.

— Da ce vrea prefectul noaptea? întrebă un preot, supărat că-i strică liniștea.

— Vine Mitropolitul dimineața, răspunse comisarul.

La orele unsprezece și jumătate noaptea se aflau in cabinetul Prefectului toate autoritățile superioare din B. afară de colonel, care sosise cu cinci minute mai târziu.

— Domnilor, voi să inceapă Prefectul, am să ...

— Pardon, ripostă energic colonelul, asta eu am să le-o spun.

Prefectul il privi surprins oarecum și parcă atunci, uitându-se mai bine la colonel, văzu haina militară. Instinctiv își duse mâna la cravată și roși ușor. Ii era necaz că nu îmbrăcase imediat haina de colonel asimilat, cum scria un ordin, dar uitase.

— Domnilor, începú colonelul; Veste mare: România a mobilizat.

La auzul acestor vorbe, cei de față au isbucnit in urale, manifestându-și bucuria și dorind isbândă repede și ușoară.

Colonelul ar fi voit să continue, însă, ori cât de mare și de sporită era autoritatea lui, trebui să renunțe la restul discursului și apucând receptorul chemă ofițerul de serviciu, căruia îi dădú ordin ca imediat să pornească din cazarmă cele două plotoane de soldați, în frunte cu tobosarii.

In timp ce Colonelul vorbia la telefon, Polițaiul dădú ordin subcomisarului Trifănucă să pornească la Catedrală și să poruncească să se sune clopotele.

La orele douăsprezece noaptea, orășelul care dormea, fú deșteptat pe neașteptate. Clopotele sunau la toate bisericile, tobosarii băteau toba

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe strada principală iar dela prefectură, grupul autorităților superioare, cu faclele aprinse se îndrepta spre catredală, cântând imnuri patriotice și anunțând pașnicilor și somnoroșilor locuitori că războiul a sosit (Directorul prefecturii cu secretarul și telefonista, înștiințau comunele din județ.)

Lumea a năvălit la geamuri speriată crezând că e foc, însă când a aflat despre ce e vorba s'a îmbrăcat repede și a ieșit în stradă.

Cartierele evrecști, zăpăcite în primul moment, neștiind ce poate fi la o oră așa de târzie, fusese cuprinse de panică. De obicei, numai incendiile le deșteptau la ore târzii. Repede însă și-au dat seama de realitate, apoi din sute de case mici, tupilate, din toate prăvăliile și cârciumile au eșit bărbații, după ce mai întâi au avut grije să pună steagul în fața casei lor. Un fior străbătú această populație și în unele case, mame și soții și-au înăbușit în perne de puf plînsul.

Pe străzi lumea se îmbrățișa, se săruta, dorindu-și victorie. Evreii manifestau la olaltă strigând în cor nădejdile victoriei. Pe strada principală din B. toate ferestrele s'au luminat, toate prăvăliile au aprins lămpile, în toate cârciumile era viață, căci în delirul bucuriei, însuși cârciumarii au simțit o sfântă datorie patriotică să-și cinstească clienții și astfel să contribue la entusiasmul general care creștea.

Clopotele continuau să sune, răscolind văzduhul, și glasul tobelor, scurte răpăituri, nu conteniau, și strigătele de „trăiască România Mare" amestecate cu fel de fel de glasuri, unele subțiri, altele groase nu mai încetau. Lumea se ațâța, se entusiasma, răpunea dușmanul pe care nu-l vedea, îl strivea în dinți, îl învingea și în cele din urmă îl amenința, pentru ca apoi totul să înceapă dela capăt, mulțimea simțind nevoia unei destinderi a nervilor, fermecată de noutatea faptelor. Fiecăruia i se părea că trăește o viață nouă și fiecare socotia că virtuți ce nu le bănuia s'au deșteptat în sufletul lui. Iubitor de părăzi, de spectacole, de aglomerări cum e românul, noaptea aceasta i-a oferit toate satisfacțiile la care n'ar fi îndrăznit să viseze vreodată.

Prin excepție toate localurile au fost lăsate deschise. Se puteă bea în cârciumi și poate că era cea din urmă noapte când se îngăduia acesta. Însăși autoritățile superioare au sărbătorit evenimentul cu șampanie și lăutari, cari nu au cântat decât cântece patriotice, și din patriotism, firește, nu au voit să primească tradiționalul bacșiș, și ce bacșișuri li se oferea! O generozitate nebănuită ascundea sufletele lo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuitorilor din B. Pentru Patrie, era în stare să-şi dea fiecare întreg avutul, şi de i s'ar fi cerut, chiar şi viaţa. Ce însemnătate are viaţa în astfel de clipe? O înfrăţire generală îi cuprinse pe toţi. Evenimentele ce aveau să urmeze nu-i lega oare pe toţi de aceiaşi soartă şi nu era să aibă fiecare nevoe de sprijinul vecinului? Nu mai există deosebire de naţiune şi evreii, în discursurile ce ţineau vărsau patriotismul lor pe altarul patriei pentru care jurau să moară sau să învingă.

Vorbea în colţul străzii un distins membru al comunităţii. În faţa lui două drapele mari îşi răsfăţau culorile la lumina torţelor. La un moment dat oratorul s'a oprit brusc. Nu-i mai veniau vorbele. Se emoţionase sau vedenii ciudate îl împiedicase? Mulţimea aştepta în tăcere. Fraţilor, putu el să continue, să mergem să manifestăm la domnul Prefect, acolo sunt toţi sprijinitorii noştri.

Şi porni în frunte spre cafeneaua-cofetărie unde autorităţile petreceau, pentru ultima dată, ziceau. În drum, membrul comunităţii se aplecă spre vecinul său şi-i vorbi în jargon: du-te repede şi spune-i lui Şmil, să scoată steagul austriac şi să-l bage 'n foc; ce, e nebun?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe David evenimentele l-au surprins acasă la Georgescu. Era o partidă intimă. Sunetul clopotelor l-a auzit dela inceput. A tresărit, a incruntat din sprâncene şi deodată, toată atenţia lui pentru joc a pierit. Se aştepta la lucrurile ce s'au intâmplat, dar nu credeă că evenimentele se vor produce aşa de repede.

In seara aceia trebuia să treacă peste graniţă ultimul rest din transportul de boi. Dacă erau prinşi oamenii lui, era pierdut de astă dată. Se ingălbeni, insă işi dădu repede seama că nu trebue să-şi trădeze gândurile, ci să fie vesel, vesel cum nu a fost niciodată in viaţă.

— Sună clopotele! vorbi Calipso, şi după o clipă de tăcere intrebă: Ce-o fi oare?

Toţi aşteptară atenţi câteva clipe, apoi isbucniră deodată:

— Sună mobilizarea....

Au lăsat cărţile pe masă, au uitat chiar şi de bani, şi infrigurati, parcă şi-ar fi eşit din minţi, au eşit din casă, pornind spre strada principală, şi amestecându-se cu grupurile ce intâlniau, au inceput să-şi manifeste bucuria şi patriotismul, care ii invăluiau pe toţi.

Totuşi, in noaptea aceia chiar, poliţia a făcut vre-o două zeci şi cinci de arestări printre persoanele bănuite că ar avea simpatii pentru inamic. Neinsemnând nimic, sau aproape nimic in scara ierarhiei sociale, mai cu seamă că unii dintre ei erau germani sau austriaci, mulţimea care a aflat, nu numai că s'a bucurat, dar a cerut ca toţi străinii să fie arestaţi, judecaţi cât de curând şi executaţi ca să se dea o pildă strălucită şi altora cărora le-ar veni poftă să facă spionaj. Nebunia bucuriei mulţimei infierbântate n'a cunoscut margini, când a auzit că marele fabricant şi industriaş Schmeltz a fost depus impreună cu toată familia. Dar numărul celor ce urma să fie depuşi fiind mare, mulţimea nu s'a mai ocupat de ei, lăsând autorităţilor grija aceasta. Mulţimea trebuia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să manifesteze, să-şi verse tot focul patriotic reţinut în anii de neutralitate. Fiecare bărbat se simţea român, atât de român, cum nu mai fusese niciodată în viaţă.

Pe la orele două şi jumătate noaptea nu mai circula decât pe strada principală o patrulă de soldaţi, din cele două plotoane ce se găsiau la regiment. Am uitat să spun că oamenii aceştia chemaţi pentru gărzi, aveau fiecare între treizeci şi opt-patru zeci şi patru de ani; erau oameni vechi pentru armată, care ştiau, căci aşa-i învăţase regulamentele, că sunt destinaţi pentru pază înlăuntrul hotarelor, războiul fiind lăsat în seama contigentelor tinere.

David avuse grije să felicite pe colonel şi prefect; strânse şi poliţaiului mâna, însă tresări, de oarece i se păru că nu răspunde elanului său; strânse apoi atâtea mâini, câte prietenii viitoare spera să-şi apropie, căci în război e prudent să fii bine cu toată lumea.

După câteva pahare de şampanie şi după câteva discursuri bine simţite, între discursuri urmând comentariile asupra manifestaţiei pe care cei de faţă au găsit-o „foarte reuşită", „parc'ar fi fost de mai înainte organizată", David şi ceilalţi s'au despărţit, luând fiecare drumul spre casele lor.

În cartierele evreeşti nu se vedea o singură lumină la ferestre; toate prăvăliile îşi trăsese obloanele de fier. Înlăuntru însă viaţa furnica. Argintării, obiecte de preţ, alămuri, hainele cele mai bune, toate erau ascunse în locuri sigure. Banii de argint şi de aur erau tăinuiţi deasemeni. Moneda de hârtie păstrată până atunci cu îngrijire, era scoasă, căci acum îi venia ei rândul. Femeile îşi scoteau cerceii de aur din urechi, inelele din degete, toate mergând spre tainice locuri, de unde cine ştie când vor eşi iarăşi la lumina zilei Prevăzători, căci în război cine poate şti ce aduce ziua de mâine, din primul moment oamenii aceştia au căutat să-şi asigure o parte din avutul cel mai preţios, de sigur.

Ajuns acasă, David putú în sfârşit să răsufle. Dădú dracului războiul care-i strica toate planurile de până atunci. Se văzú nevoit să înceapă altele. Experienţa trecutului îi va ajuta să învingă greutăţile prezentului. Socoti că două săptămâni îi sunt în deajuns pentru a înfrunta începutul; după aceasta se va fi obişnuit până într'atâta cu noua viaţă, încât nu-i va fi greu să-şi continue afacerile. De acum nu avea nevoe decât de militari şi se felicita că ştiuse a câştiga prietenia locotenentului de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

administrație Roșca, un om care-i putea folosi. In ce privește colonelul, avea indoeli ce proveneau din teama că va fi trimes pe front, deci nu trebuia să se angajeze prea mult față de dânsul. Cu prefectul sta minunat. Făcuseră împreună o minunată contrabandă. Deși David nu-și oprise din câștig decât o sută cinci zeci de mii de lei, era mulțumit. Numărase prefectului două sute de mii, partea lui. Banii pe care-i împărțise în dreapta și în stânga, sume cu totul mici, erau totuși prea mari pentru cei care le primiseră. De va fi nevoe le va cere în schimb serviciile la care socotea că are dreptul. Un singur om îl neliniștea: polițaiul. De ce, se întreba el, nu i-a strâns mâna caldă ce i-a întins și l-a privit tot timpul cu un ochi bănuitor? Polițaiul îi e dușman, asta o vedea bine. Pe el nu l-a putut răpune. I-a rezistat și ori decâteori îi da a'nțelege că punga lui îi sta la dispoziție, polițaiul îi zâmbia ciudat și zâmbetul acela îl ingheța, îl făcea să schimbe de îndată cursul convorbirii. Îl va înfrânge și pe dânsul, își spuse David, îl va înfrânge mai cu seamă acuma, ori cât l-ar costa. De polițai trebue să scape cu ori ce preț. In omul acesta vedea un dușman, o piedică în planurile lui. Ca într'o fulgerare, îi veniră în minte ofițerii cu care jucase de atâtea ori cărți. Oare unde-or fi, se întrebă, părându-i rău că în seara aceasta nici unul nu era în orășelul din B. toți fiind plecați cu unitatea din care făceau parte. Și, după clipa sentimentală se gândi la afacerile lui. Descue cassa de bani, alese scrisori, rupse unele, ascunse altele, nelăsând în cassă decât scrisori, care de-ar fi fost cetite de alții, compromiteau pe cei ce le-au trimes.

Se făcuse ziuă, când s'a întins îmbrăcat pe o sofa, ca să se odihnească puțin, să-și adune gândurile ca unul căruia-i perise somnul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Jocul de cărți, manifestația și șampania au atâtat nervii doamnei Calipso. Când a rămas numai cu bărbatu-său, l-a apucat de gât, l-a strâns puternic la pieptul ei și a'nceput a plânge. Titelule, tu să nu pleci în război, îi spunea, să stai lângă mine, că numai pe tine te am. (Când îl alinta îi spunea și Titel).

Rugămintea era zadarnică. Georgescu se găsia mobilizat pe loc. Pentru dânsul nu era nici o primejdie. Totuși, simțind instincte războinice, îi răspunse:

— De va fi nevoe dragă Calipso, voi pleca. Când e război bărbații n'au ce căutà lângă femei. Sunt doar bărbat odată.

Își îmbrățișă nevasta, ceiace nu i se întâmplase de mult și ea se lăsă strânsă în brațele lui vânjoase.

— Eu mă fac soră de caritate, vorbi Calipso, după ce se deslipi din brațele bărbatu-său. Să vezi ce bine are să-mi stea! Săracii răniți, câtă nevoe au să aibă ei de noi! Și noi femeile trebue să ne dăm obolul. O, cum am să-i ingrijesc, cum am să le schimb pansamentele! Ai să vezi ce poate nevasta-ta.

— Da, dragă, așa să faci, îi răspunse Georgescu, să vadă lumea că suntem oameni. Oare unde-o fi căpitanul acuma? In casa lor când vorbiau de „căpitanul" nu se gândiau decât la Cristescu.

— Da, unde-o fi căpitanul, se întrebă pe gânduri Calipso. Ce om! Nu ne-a făcut nici odată nici cel mai mic neajuns. Erâ o plăcere să stai de vorbă cu dânsul, ți-aduci aminte?

— Da, da, mi-aduc, fu răspunsul.

— El nu se supăra; era totdeauna vesel, continuă Calipso. Tu l-ai supărat de câteva ori și el s'a făcut că nu vede. Nu-ți pare rău acuma?

— Imi pare rău; ce era să fac?

— Și nu te căești, n'ai remușcări?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am.... dar mi-au trecut. Abia de-mi mai aduc aminte despre ce-mi vorbești, căscă somnoros Georgescu.

— Așa ești tu, nici acuma nu vrei să-ți recunoști grosolăniile; poate că el are să moară și tu nici nu te gândești.

— Poate, zise căscând Georgescu, și... ar fi voit să continue, însă mai căscă odată, apoi adormi.

— Idiotul, se gândi Calipso, a adormit ca de obicei. Nu simte nimic. Căpitanul poate se gândește la noi și el doarme, Acuma a'nceput să sforăe! Doamne, doamne, ce zile mă mai așteaptă și pe mine. Mai bine plecă el în război, să moară și să scap de pacoste la casă. Oare David va pleca și el, se întrebă de odată. Își aminti cele ce-i spusese și îi era teamă de o nouă revizie pe care o aștepta. Cum să-l ia pe David la război, se revoltă Calipso. Ce să facă el acolo, el care în viața lui n'a ținut o armă în mână? Oameni ca David sunt folositori în spatele frontului, la o cât mai mare depărtare, unde primejdia e cât mai mică. Ar trebui să înebunească lumea ca să-l ia pe David pe front se gândi ea.

Pe urmă îi veni în minte ceilalți ofițeri. Întâi sublocotenentul Stroe. Îi păreă rău că îl făcuse să sufere atâta pentru ea. Bietul băiat, se gândi Calipso, cât de mult mă iubia și eu numai odată, o singură dată l-am mângâiat. Ar fi păcat să moară așa de tânăr. Ce are să facă el în război? Calipso nu-și puteă închipui ce-ar puteă face în război sublocotenentul Stroe, obișnuit să râdă cu femeile, să joace cărți și să petreacă. Un băiat așa de delicat, așa de bine, își zise ea, să plece la război. Ce răi sunt oamenii!

Pe urmă se gândi la toți aceia care trecuseră prin casa ei și deși unii nu-i erau simpatici, avù totuși o vorbă bună pentru fiecare. Ceea ce o îngrozeă mai mult era moartea. Știa că în război mor oamenii, totuși mintea ei nu se puteă deprinde cu idea că vreuna din cunoștințele ei să moară. Începù să se desbrace și trecând prin fața șifonierei se opri, privindu-și trupul. Era ca toate femeile frumoase îndrăgostită de ea însăși. O femee sau un bărbat care se ocupă prea mult de ei înșiși, de toaleta lor, care pierd ore în fața oglinzii, se iubesc pe dânșii și sunt egoiști. Nici odată nu vor trece pe lângă o oglindă, fără să nu'și zâmbească, știind că zâmbetul le e întors.

De-acuma, se gândi Calipso, am să mă pot întâlni oricând cu David

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și mulțumită de ea, de fericirea ce-i arătă viitorul se aruncă în pat, lângă „idiotul" ei, care sforăia ca în fiecare noapte.

In noaptea aceea chiar, regimentul, în trei coloane, pe la orele opt trecuse frontiera. Căpitanul Cristescu avea comanda unui batalion. In batalionul lui erau și Silvestru și Stroe. Batalionul își făcea loc prin noapte, pe poteci, înaintând spre punctul ce avea să atace în zorii zilei. Nu se gândea nici unul din ei la cele lăsate îndărăt ; un zid parcă îi despărțea acum de toți cei cu care trăise atâta timp laolaltă. Căpitanul Cristescu mergea în capul batalionului, gândindu-se la atacul ce avea să dea în zori. Era parcă un alt om, se simțea tînăr ca la începutul carierei sale. Deacuma începe altă viață pentru mine se gândi el, și nimeni n'are s'o mai abată din cursul ei decât glonțul sau schija de obuz. Oricum, mai bine așa, decât viața de până acum. Îi fu scârbă reamintindu-și de viața ce dusese și scuipă cu desgust.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cele dintâi trei zile de mobilizare au trecut ca trei zile de nuntă. Ziarele ce sosiau scriau în termeni ditirambici despre entusiasmul provocat în toată țara; comunicatele arătau progresele uimitor de repezi ale armatei în munții Carpați; autoritățile încântate, aveau ordinul să provoace cel puțin două manifestații pe zi și să țină înălțătoare discursuri patriotice. Moralul populației civile trebuia menținut tot timpul iar trupele ce plecau pe front trebuiau entusiasmate pentru ca și oamenii aceștia să aibă moralul ridicat.

A patra zi, când s'a afișat ordinul că e oprită vinderea băuturilor spirtoase, sub cele mai aspre pedepse, populația din B. abia atunci și-a dat seama că războiul mai e și altă ceva. Agenții de la administrația financiară și-au început munca în beciurile cârciumilor. Controlau, pecetluiau vase, se certau cu cârciumarii, care voiau că să treacă în registre cantități mai mici de cât acelea pe care în adevăr le aveau. Târgul începuse în întunericul pivnițelor.

Alte afișe înștiințau populația că e obligată să dea cearceafuri, cămăși, flanele și ori ce alte obiecte de îmbrăcăminte, necesare soldaților. În prăvăliile de manufactură urma să se facă rechiziții. Efectele s'au arătat imediat. Cantități mari de pânzeturi, cămăși, flanele, ciorapi și atâtea alte mărunțișuri au fost ascunse, lăsându-se numai strictul necesar în prăvălii.

Doamnele, înștiințate încă din prima zi să se înscrie la spitale ca surori de caritate, s'au grăbit la biurourile Crucei Roșii. Deși cele mai multe din ele nu știau face un pansament, totuși, a doua zi, femeile din B. au apărut pe stradă în costume albe, cu o tocă albă în cap, cu monograma cusută în mătase roșie. La cele patru spitale ce au luat ființ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ță, nu erau decât doi medici, unul evreu, celălalt român. Conducerea generală o avea medicul evreu, ca unul ce era de mult încetățenit și avea gradul de locotenent. Lupta pentru a se găsi patru administratori era mai grea, deoarece numărul concurenților se înzecise și în cele din urmă au reușit să fie numiți patru domni cu puternice proptele politice locale: Advocatul Mătăgună nu a făcut parte dintre concurenți. El s'a mulțumit din primul moment cu un sechestru la fabrica de cherestea a lui Bergman și de aceia sta liniștit, veghind însă ca să nu se ivească vreun doritor la postul ce i se încredințase. Ca să dovedească prieperea și interesul ce-l punea pentru Stat, a luat imediat în primire averea fabricei, a întocmit un inventar sumar și a cerut prefectului ca să interneze fără întârziere pe toți funcționarii fabricei fiind streini. In modul acesta a reușit să fie singur stăpân și să plaseze în locul celor îndepărtați câțiva prieteni de ai lui.

Arestul din B. gemea de arestați și fiind-că localul era neîncăpător pentru marele număr de „spioni", ce aduceau jandarmii din județ s'a transformat și o altă casă în arest. Populația evreiască, deși entuziastă la început, abea își ascundea nemulțumirea văzând că mulți evrei populau arestul sub învinuirea de spionaj. O adevărată panică i-a cuprins pe toți la vestea că marele bogătaș Max Leib a fost depus. Erau furioși pe autorități și în adâncul inimei lor blestemau războiul. Pe Max Leib, pe marele filantrop cunoscut de zeci de ani, tocmai pe dânsul care cu o zi mai înainte dăduse o sută cinci zeci de mii de lei Crucii Roșii și își luase însărcinarea de a înființa și întreține un spital pe cheltuiala sa, tocmai pe dânsul să-l aresteze? Se întrebau toți. Nu le venia să creadă, însă Max Leib era în arest, păzit de doi gardieni ca să nu comunice cu nimeni. Președintele comunității evreești împreună cu cei mai bogați evrei au făcut toate intervențiile pe lângă politicieni și autorități ca să-l elibereze, însă n'au putut obține nici un răspuns satisfăcător. Au aflat doar că Max Leib a fost arestat din ordin, dela București și că nimeni nu știe motivul arestării lui. Trebue să fie ceva, se gândi atunci președintele comunității; mai bine să așteptăm evenimentele. Dădu ordin coreligionarilor săi să nu mai vorbească despre Max Leib și să fie răbdători.

Când a aflat David despre arestarea lui Max Leib, s'a posomorât. Cu marele bogătaș avusese câteva convorbiri în taină și nu odată s'a întâlnit în București cu doi spioni din Viena cărora le-a încredințat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scrisori de la Max. Nu se temea câtuși de puțin că Max îl va trăda, însă se temea ca mâna aceia nevăzută care nimerea așa de bine să nu-l atingă și pe dânsul într'o zi. Se gândia și deodată avù o strălucire de bucurie. Cu siguranță că el e, polițaiul. Auzi sgomot în stradă. Tresări, și se repezi la fereastră. În primul moment crezù că vede pe polițai, însă se liniști. Treceau un șir de căruțe militare, ridicând nouri de praf în urma lor.

Polițaiul, el e cauza tuturor arestărilor, își continuă David gândurile. De omul acesta trebuia să se scape orașul cu orice preț. Știa că senatorul Popescu, om cu trecere la București, nu-l suferia. Numai el ar putea scăpa orașul de nenea Iancu.

Nu stătu o clipă pe gânduri. Eși în oraș și se duse deadreptul acasă la președintele comunității. Acesta rămase mirat văzându-l pe David în casa lui, însă după ce-i explică între patru ochi rostul vizitei, președintele îl pofti să ia loc pe un scaun și el însuși se așeză în fața lui, ascultându-l.

— Cred, începu David, că nu putem sta liniștiți, atâta timp cât cei mai de seamă oameni ai noștri sunt arestați sub învinuirea de spionaj. Ne facem un nume prost și reputația noastră suferă. Nu e creștin care să treacă pe lângă un evreu și să nu spue tare: „și ăsta trebue să fie un spion". Ar trebui să meargă la București o delegație..... Cunoașteți legăturile mele cu senatorul Popescu. Nu mi-ar fi greu să-l hotărăsc să facă un drum la București. Înainte însă, aș fi de părere să-l angajăm ca advocat pentru cei arestați și să-i dăm un aconto gras.

Președintele comunității aprobă fiecare frază a lui David.

— La București, continuă David, D-tră veți intra în relațiuni cu președintele central și împreună cu Popescu veți face toate demersurile necesare pe lângă miniștri. N'ar strica, de s'ar încerca, Popescu poate orice, ca să fie mutat polițaiul. E un om foarte primejdios pentru toți. Viteji ca ăsta, să se ducă pe front, nu să facă pe grozavul aici. L-am cunoscut din prima zi când a venit și nu mi-a plăcut de loc.

Președintele comunității se uită la ceas. Mai erau șeapte ore până la plecarea unui tren.

Cu simțul lui practic, văzu unde era primejdia. Nu stătu o clipă la îndoială asupra celor ce avea să facă. Un întreg plan de luptă se zămislise în mintea lui în timp ce David îi vorbia.

— Voi pleca deseară, răspunse, apoi deschise casa de bani, numără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cincizeci de mii de lei, pe care îi puse în buzunarul dinnăuntru al hainei.

Înainte de a eși din casă se opri, și spuse lui David:

— Trebuie să fie închis și unul de-ai lor. Avem dovezi împotriva fratelui lui Morariu. Da, strigă președintele, avem dovezi că e spion. Acum fac toți pe patrioții și în casa lor beau în fiecare seară șampanie. Îi denunțăm; să fie și unul de-ai lor. Hai să mergem la Popescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

7

Lumea, după ce şi-a dat tributul pentru Crucea Roşie şi s'a mai obişnuit cu viaţa de război, dându-şi seama că cea dintâi virtute e prevederea, a inceput să adune provizii pentru iarnă. O uşoară urcare la preţurile colonialelor a fost deajuns pentru ca cei cu dare de mână să-şi cumpere cantităţi mari. In prăvăliile evreilor rafturile erau aproape goale, marfa fiind scoborâtă în timpul nopţii în pivniţi. Prăvăliile, nu toate însă, ale românilor erau pline cu marfă. Lumea da năvală şi cumpăra. Când şi in depozitele lor a inceput să se subţieze marfa, atunci, deodată, toate prăvăliile şi-au indoit preţurile iar la unele articole le-au intreit chiar. Găseai tot ce voiai, in cantităţi mici, cu preţuri mari şi aceasta ca o favoare ce se făcea cumpărătorului. Firește că şi negustorii români au urcat preţurile, însă li-era ciudă pentru că vânduse mari cantităţi de marfă negustorilor evrei, şi unui armean care ii asigurau că marfa lor e „ pe drum". Zilele treceau şi marfa nu mai sosea, in schimb a sosit un comandament rusesc care s'a instalat in cele mai frumoase case şi a rechiziţionat imediat, pe strada principală, cele mai mari case pentru diferitele lor servicii. Un colonel s'a instalat la locotenentul de administraţie Roşca. Nu in apartamentul ce ocupa locotenentul, ci in restul palatului, care reinvia parcă. A doua zi a venit in B. un regiment de ruşi, cu oameni imbrăcaţi in mantale lungi de culoarea finului uscat.

Pe străzi treceau căruţele ruseşti, trase de cai mari şi graşi, cu cozile lungi până in copite, stârnind uimirea locuitorilor Se uitau la soldaţi: 'nalţi, voinici, rumeni la faţă ; se uitau la ofiţerii lor, imbrăcaţi, parc'ar fi eşit la plimbare ; se uitau la căruţele lor, solide, cum nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai văzuseră și în minte comparau cele ce vedeau cu soldații noștri mărunți, cu caii noștri mici care duceau încărcături peste puterile lor. Mulțimea aparatelor de război, de telefoane ce aparțineau unui singur regiment impresiona deasemeni și nu unul spunea : ce vrei, împărăție mare și bogată.

Orașul se umplu de sgomot și de nădejde la vederea trupelor aliate. Brutalitatea cu care ofițerii și soldații își căutau cantonamente, a mai scăzut din entuziasmul populației și mulți doreau să-i vadă odată plecați pe front, deși deabia veniseră. Locotenentul Vergevechi din administrație și adjutantul colonelului rus se instală la doamna Calipso Georgescu, unde fu primit în lipsa doamnei, de bărbatul ei. De la căsătorie, Georgescu abia acuma avea prilejul să facă primul act fără știrea soției. Îi era teamă și în minte își pregătia argumentele să-și convingă nevasta că altfel nu se putea. Tocmai el, funcționar superior la prefectură să dea pildă de nesupunere patriotică ? își spunea într'una.

Când veni acasă de la spitalul unde nu făcea nimic de oarece abia se deprindea cu noua meserie de soră de caritate, Calipso văzu în curte un echipaj elegant și patru cai de o rară frumusețe. Pricepu numaidecât cele ce se petrecuseră în lipsa ei și după ce aruncă asupra trăsurei o privire care o satisfăcu, se duse deadreptul în odaia, ei de culcare. Aproape tremurând, apără bărbatu-său

— Dragă, începù el, ca unul ce-și cerea ertare pentru fapta săvârșită, n'am avut ce face și a trebuit să primesc pe ofițerul rus. (Ea tăcea înțepată). Spune că e.... conte ; închipuește-ți dragă, ce fericire a dat peste noi, să găzduim un conte! (Ea făcea pe supărata). Dealtminteri nici nu-l primeam, dacă nu mă ruga — Georgescu apăsă pe cuvântul „ruga" — locotenentul Roșca.

Georgescu făcu o pauză, neștiind la ce avea să se aștepte dela nevastă-sa. Îi era teamă de una din acele scene, cu țipete și cu plânsete, însă din fericire Calipso, asculta atentă fiecare cuvânt. Surprinsă de tăcerea lui, vorbi :

— Și pe urmă ?

— Roșca, continuă el, mi-a spus că rusul e din administrație și va sta mai mult la noi, dacă îi va plăcea. E foarte cum se cade ; nici nu-ți poți închipui ce om bine crescut. M'a întrebat, când a văzut portretul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tău, să-i spun cine e doamna. Când i-am spus „soția mea", s'a uitat lung la mine, m'a felicitat, adăogând: *très distinguée.*

Doamna Calipso mulțumită în sufletul ei, nu voi să-și trădeze bucuria de aceia spuse cu nepăsare:

— Va trebui să ne strîmtorăm puțin, dar ce să facem, așa-i războiul!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

8

Primind vizita lui David şi a preşedintelui comunităţii evreeşti din B. senatorul Popescu nu păru câtuşi de puţin surprins. După feţele lor îngrijorate pricepu că importante afaceri îi aduceau la dînsul Se bucură, deoarece i se dădea prilejul să-şi afirme şi în timp de război atotputernicia lui de ales al naţiunii.

După ce vorbiră despre ultimele evenimente şi comunicate care făceau să crească speranţele tuturora în izbânda repede şi definitivă, urmă o tăcere lungă. Parcă nu mai aveau ce-şi spune; parcă numai pentru aceasta veniseră amândoi. Preşedintele comunităţii oftă şi îşi întoarse supărat capul într'o parte, făcând cu mâna un gest desnădăjduit.

— De ce oftezi domnule Samuil, îl întrebă senatorul.

— Eh! făcu Samuil, dumneavoastră nu vedeţi ce-au făcut cu noi? Mâine-poimâine, poate să m'aresteze şi pe mine. De ce nu? Mai bine să ne omoare, decât să ne chinuiască!

— Lasă, zise senatorul.

— Ce să las, ce să las, cucoane Petrică? Să te-aresteze ca pe hoţi? Da ce? Am furat ceva? A venit rechiziţie, am dat; trebue bani, am dat; tot ce trebue noi dăm; dece să nu dăm, dacă-i război?! Noi dăm şi *ei* să petreacă! Fratele lui Murariu toată ziua petrece şi strigă că pe toţi are să ne închidă. El să ne'nchidă? Un spion!

Senatorul era din ce în ce mai atent. Cu familia Murariu se certase de mult, din cauze politice şi nu lăsa să-i scape nici un prilej pentru a-i răsplăti răul ce-i făcuse, trântindu-l în alegeri la colegiul doi de senat. De-ar fi numai un pic de adevăr, încele ce spunea preşedintele, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două zeci și patru de ore, Gheorghe Morariu e arestat.

— Ce spui domnule Samoil, îl întrebă senatorul din ce în ce mai curios, îți dai seama de gravitatea afirmațiunilor?

— Da, răspunse liniștit Samuil nitându-se în ochii lui David. El crede că noi am uitat.? N'a trecut el cu cinci luni înainte de războiu patru sute de porci dincolo; n'a fost în Ungaria și'n Bucovina trei săptămâni? Dacă n'ar fi spion s'ar fi plimbat, liber, în Bucovina, ca cetățean austriac, bun de armată?

Are dreptate, se gândi senatorul Popescu, prezumții destul de puternice. Să se descurce cum o putea. Pe ăsta trebue să-l băgăm la dubă; i-a sosit și lui ceasul.

— Noi, continuă președintele comunității, am trecut noi granița, au venit la noi oameni de dincolo, ne-a văzut cineva? Nu, atunci de ce ne arestează, spune și mata cucoane Petrică, de ce ne arestează?

— Hm, asta mă mir și eu, fu răspunsul.

— Cucoane Petrică, urmă firul gândurilor Samuil, noi am venit la dumneavoastră să vă angajem ca advocat pentru toți cei arestați. Parcă dacă-i războiu, judecată nu-i? Îi cunoașteți pe toți c'aici faceți politică, între noi ați crescut. Trebue să mergeți la București, să spuneți acolo ce se petrece. Dacă-i războiu să ucidă toată lumea?

— Da, Morariu, vorbi ca pentru dânsul, senatorul, să vedem ce-i cu dinsul.

Samuil își dădu imediat seama că pe Popescu îl preocupă mai mult Gheorghe Morariu și se bucură. Dacă îl arestează pe Morariu e pe, sfânta dreptate.

— Cu Max Leib însă, urmă senatorul. . . .

— Lasă pe Max, întrerupse Samuil, el e cetățean austriac, s'a vedea pe urmă ce-i cu dânsul: deocamdată să vedem care-i vinovat. Ce înseamnă răzbunarea asta? Dacă au trecut din ei, vreocâțiva, dincolo ce-i cu asta? Dacă au neamuri, nici de sărbători să nu le vadă? Parcă noi eram în războiu când s'au dus! N'avea decât să nu-i lase la vamă și nu trecea nimeni. Ce, avea vreun interes?

David privi semnificativ pe senator, reamintindu-i din priviri că cu unii din cei închiși au „lucrat" împreună și avea astfel nu numai datoria, dar și obligațiunea de a-i scoate din arest.

— Trebue să mergem la București, întări Samuil; chiar în astă seară să plecăm. Noi cum v'am spus, v'am angajat avocat pentru toți, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

una sută de mii de lei onorar. Vă dăm un aconto de cinci zeci de mii...

Spunând acestea, președintele comunității scoase din buzunarul de la haină pachetul de bancnote pe care il pregătise cu o oră mai înainte și-l puse pe biuroul avocatului-senator Popescu.

— Poftim aconto, zise, apoi urmă: Mergem la București; acolo dumneavoastră vă duceți la miniștri, la armată, știu eu unde vă mai duceți; eu am să spun tot Președintelui Uniunei; suntem aliați cu Franța și Anglia, acolo nu-s persecutați evreii.... Pe Gheorghe Murariu trebue să-l închidem numai decât; el e mai vinovat decât toți cei închiși, dumneavoastră știți coane Petrică.

— Asta o știu, răspunse senatorul; il arestăm, de asta să fii sigur. Ce, dacă e român își poate permite orice? Da cine-i el, ia să vedem noi?

— Sigur, întări Samuil, în război toți suntem români, băetul meu nu-i mobilizat și eu nu zic nimic!

Aici trebue să fac o paranteză. Un ordin al Ministerului de război dat încă din timpul neutralității, preciza, că tinerii care au o specialitate vor fi mobilizați pe loc, în întreprinderea la care lucrează. Fiul lui Samuil se ocupa cu măcelăria, deși nu era măcelar de meserie. Tată-său s'a gândit câtva timp înainte de a face pasul care-i frământa mintea zi și noapte. In B. exista o fabrică de tăbăcărie, locuitorii îi ziceau dubălărie. Samuil a cumpărat dubălăria lui Avram dubălarul pe nimica toată: două zeci și cinci de mii de lei. Conducător se făcu fiul lui, Samuil, desconcentrat pe acest motiv și mobilizat după ordin. In dubălărie pe lângă trei țărani în vârstă, care întorceau pieile în butoaele cu zeamă și apoi le întindeau la soare să se usuce, restul personalului, două zeci și trei, erau tineri evrei și români cum și trei avocați români care în vederea evenimentelor îmbrățișaseră o nouă meserie. Când a isbucnit războiul, dubălăria a trecut direct sub controlul armatei și cei două zeci și șase de tineri, mobilizați pe loc, au început campania. Aici se găsea mobilizat ca subdirector, fiul lui Samuil.

— Ai dreptate, reluă senatorul. Așa nu mai merge, nu vezi dumneata că a'nceput să lîncezească comerțul? Proprietarii celor mai mari prăvălii, toți închiși, ca spioni. E revoltător!

— Sigur, răspunse Samuil. Și hoțul ăsta de polițai. Ce caută la noi? De aicea nu-i; familie n'are; nu ne cunoaște; tânăr e, dece să nu meargă la război? Dac'ai să reușești să-l muți, ai să primești un ca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dou frumos. Un cuvânt la ministru, acela, cum îi zice, prietin bun cu dumneavoastră și gata treaba. Ducă-se la dracu!

— Cu poliţaiul are să fie mai greu, vorbi senatorul. E rudă cu un ministru și e om cinstit. Nimeni nu are nimic de zis, împotriva lui...

— Tocmai de aceia trebue să-l mutăm, se grăbi să vorbească Samuil; ce ne trebue nouă de-aiștia? Adică noi nu sunlem cinstiți? Facem cui-va rău? Iacă, dac'are să spue să dau încă zece mii de lei la Crucea-Roșie, am să dau, și ce-i cu asta?

Schimbând firul convorbirii, care până acum socoti c'a fost destul de serioasă, senatorul Popescu se adresă lui David:

— Ei, când pleci la războiu?

David surise și răspunse:

— Poate la vreo revizuire!

— Pân'atunci se isprăvește războiul.

— Deocamdată, începu David, organizez un spital și am luat asupra mea sarcina aprovizionării tuturor spitalelor. Fiecare la locul lui și unde se pricepe, dacă vrem ca lucrurile să meargă bine, adăogă sentenţios.

— Firește, se grăbi să confirme senatorul. De-ar fi pus fiecare la locul lui, ați vedea ce bine ar merge țara asta.

Apoi, parcă atunci și-ar fi adus aminte de o convorbire îndepărtată încheie: Ne-am înțeles, ne întâlnim la gară și ce-om mai avea de discutat, avem destul timp până la București

— Nu uitați de Morariu, reaminti Samuil.

—Nu, nu: până diseară și ăsta are să fie gata.

După aceasta s'au despărțit, mulțumiți fiecare de planurile de viitor și de noua viață, care nu părea să fie așa de mohorâtă cum se arătase în primul moment.

În timp ce discutau, în arestul preventiv, un comisar regal începuse primele cercetări printre cei arestați. Bărbierul Goldșmit, interogat cel dintâi, spuse hotărât că nu va răspunde nimic până ce nu va fi arestat și Gheorghe Murariu, adevăratul spion, cum îl numea el.

Comisarul regal nu se aștepta la un astfel de răspuns, atât de îndrăzneț. Nu trecuse decât o jumătate de oră de când se despărțise de frații Morariu, căci prânzise la dânșii. Acolo auzise înalte lecții de patriotism. Pe drum până la arest, se gândea la această familie și o fericea, când deodată, un Goldșmit oarecare i-a distrus toate visurile, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

afirmațiunea despre vinovăția lui Gheorghe Morariu. Nu știa ce să facă, deși avea puteri discreționare. Totuși se hotări. Luă un lung interogator lui Goldșmit, nu asupra faptelor lui, ci asupra celor săvârșite de Morariu. Denunțul fiind categoric, comisarul regal și-a întrerupt ancheta, s'a dus la cazarmă, unde-și avea deocamdată biroul, și a dat ordin ca imediat să fie adus Gheorghe Morariu.

Seara în B. nu se vorbia decât despre acest eveniment, care covârșia pe acel depe fronturi: arestarea lui Gheorghe Morariu.

Senatorul și președintele comunității s'au urcat veseli în vagonul de-a'întâia, exprimându-și firește, față de ceilalți călători surprinderea pricinuită de această senzațională arestare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Svonuri triste şi alarmante circulau în taină, în B. Nu se ştia nimic despre soarta regimentului, nici o ştire nu venise, comunicatele oficiale nu pomeneau o vorbă de regiment, care în mulţimea de unităţi parcă îşi pierduse individualitatea. Se spunea că în a treia zi de război batalionul comandat de căpitanul Cristescu fusese în întregime distrus de inamic. N'ar fi rămas decât vreo cincisprezece oameni, şi aceia umblă fugari prin munţi.

La auzul acestor ştiri cărora nu ştiai de să le dai sau nu crezare se adăugau şi altele tot aşa de îndurerate. Comandantul regimentului ar fi fost luat prizonier; căpitanul de rezervă Străjescu s'ar fi sinucis ca să nu cadă prizonier, nemţii sunt pe aproape, căci noaptea mai cu seamă se auzea bubuitul tunului care nu înceta. Întrase groaza şi panica în locuitorii din B. cărora le venea să creadă că nemţii ar fi pe undeva, în apropiere, deoarece regimentul de ruşi plecase în grabă spre front. Între plecarea lor şi svonurile ce sporeau, se stabilise o legătură şi unii credeau că descoperă chiar un sâmbure de adevăr. Răniţi nu soseau, în spitale negăsindu-se decât soldaţi bolnavi şi vreo douăzeci de răniţi uşor dela alte regimente, oameni cari nu aveau nici o cunoştinţă despre cele petrecute cu regimentul din B.

În multe case pierise veselia. Războiul se arăta acum sub o altă formă, nouă, a durerii ce se împrăştia în atâtea căminuri de oameni umili care îşi dăruiau singura lor avere: viaţa. Cei care aveau fraţi, părinţi sau bărbaţi plecaţi în război, se simţiau înfrăţiţi în durere şi se mângâiau din priviri, neavând curajul să-şi spună cele ce auzeau. Adevărul îi cutremura pe cei rămaşi, şi orice puteau să audă, numai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

adevărul să nu li se spună ca să nu li se răpiască și cea din urmă nădejde din suflet. Uneori soțiile sau mamele celor plecați aveau priviri fulgerătoare, pline de ură, când vedeau tineri aciuiați pe la fabrici, pe la spitale sau pela partea sedentară, unde atâția își ascundeau infirmitățile morale.

—„Numai ai noștri se duc la moarte, își spuneau soțiile printre lacrimi; cei bogați au rămas la fabrici, în oraș sau la atelier, cine mama dracului le-a mai înființat!

Scrisori nu veniau de pe front, sau poate veniau, însă la oficiul postal se instalase cenzura și tineri voinici, români, erau prea ocupați cu citirea maldărilor de cărți poștale și cu *tăcerea* lor. Nesiguranța aceasta contrasta dureros cu noua înfățișare. Mai marii erau preocupați de victorii și se arătau nervoși că armatele nu înaintează destul de repede ca să se isprăviască odată. Alții erau preocupați de grijea ce o puneau pentru a se găsi todeauna departe de front. Plutea în suflete instinctul nedreptății, însă nu scotea nimeni o vorbă și multe suflete își revărsau în taină durerea și jalea. Unele autorități căpătaseră o putere atât de mare încât dispuneau de avutul și viața cetățenilor. Ce povesteau femeile dela țară, strecurate prin barierele orașului, despre capii din comune, era înfiorător. Ai fi crezut că adevăratul dușman era populația de femei și copii rămași fără sprijin, nu inamicul de peste hotare. Răutatea omenească a început să se dea pe față, negăsind piedici în potrivăi.

Un ordin telegrafic îl chema la o unitate de front pe colonelul lăsat în B. la partea sedentară. În locul lui a fost numit un maior „jubilar" prieten bun cu toți. Căpitanul Ursu, un bătrân căpitan, fu numit comandantul pieții. Alți ofițeri veniau de cine știe unde custozi la fabrici și ateliere, instalându-se ca la ei acasă, pentru o îndelungă ședere.

În timp ce se petreceau acestea, într'o zi, trecu din gură în gură vestea că în după ameaza aceia sosesc răniți de-ai regimentului. Curiozitatea era mare. Lumea se îndrepta spre bariera pe unde aveau să treacă aûtomobilele. În așteptare, femeile vorbiau despre cei plecați și o nădejde creștea în sufletul fiecăreia. Însfârșit li se da putința să afle ceva din cele ce s'au petrecut *acolo*. Autoritățile, înștiințate telefonic și-au trimes reprezentanți. „Numai polițaiul se găsea la barieră, de o oră. Avocatul Mătrăgună veni cu un buchet de flori, iar Calipso împreună cu David a sosit în elegantul echipaj al locotenentului rus.

Lumea își punea mâna streșină la ochi și cerceta zarea. Tremura

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de nerăbdare și de neliniște. Fiecare clipă se scurgea ca o veșnicie și fel de fel de gânduri treceau prin mintea fiecărula și gândul fiecăruia era numai la ființa dragă și îndepărtată.

— Se văd automobilele, vorbi cineva din mulțime.

Departe, pe șosea, nouri de praf învăluiau mașinile care se zăreau. Un fior străbătu mulțimea și toate privirile erau ațintite asupra nourului de pulbere și a punctelor negre ce se măreau cu cât se apropiau. Nu se auzea o vorbă, nu se auzea nici respirarea mulțimei care aștepta într'o grozavă încordare. Acum se aude gâfâitul mașinelor. Șoferii încetinesc mersul la o sută de metri de mulțimea care așteaptă, mută ca unul singur. Încet trece primul automobil. Mulțimea privește la cei din lăuntru. Oameni bandajați la cap, la mâini și la picioare, priviau și ei, doar vor vedea pe cineva din ai lor. Privesc cu o față serioasă, alta decât aceia de altădată și ochii lor nu exprimă nici bucurie, nici durere. Parcă se miră de atâta mulțime ce așteaptă și se întreabă dece așteaptă. Alte trei automobile urmează pe cel dintâi. Din toate, aceeași ochi ce privesc cu bunătate și cu seninătate. Sunt oameni slăbiți, galbeni la față și în ochi au strălucîri ce reamintesc câmpul de luptă. Într'al cincelea automobil sunt greu răniți, soldați întinși pe târgi, oameni ce poartă în strălucirea ochilor fantastice vedenii. Săracii, șoptește mulțimea și multe mâini își șterg lacrima ce stă gata să picure. Un mare automobil sanitar rusesc, închis, urma după al cincelea și în sfârșit cel din urmă aducea patru ofițeri, unul cu fața întreagă bandajată, al doilea cu piciorul și o mână învelite în alb, al treilea purta un bandaj la mâna dreaptă, iar al patrulea, rumen la față, nu părea să aibă nici un semn de război.

După ce-au trecut automobilele, mulțimea s'a întors în oraș. Unii dintre cei aduși au fost recunoscuți, însă ce puteai vedea, când au mers așa de repede și când toți semănau între dânșii parcă erau copiii aceleiaș mame ?

— Doamne, Doamne ! oftau femeile făcându-și cruce.

— Oare cine era ofițerul bandajat la cap ? întrebă Calipso pe David și fără să aștepte răspunsul, continuă : trebue să fie greu rănit !

— N'o fi căpitanul Cristescu ? zise într'o doară David.

În oraș lumea aștepta pe stradă, urmărind pe cei din automobile, țărani-soldați, pe care cine avea să-i cunoască ! Ofițerii au fost recu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noscuți, însă toată lumea se întreba cine să fie acela căruia nici fața nu i se vedea măcar?

Peste o jumătate de oră se știa în B. că era sublocotenentul Stroe, grav rănit la cap și că zilele lui sunt mai aproape de moarte decât de viață.

Femeile se îngrămădiau la porțile celor două spitale unde-au fost repartizați răniții, cerând să li să spună numele celor aduși, însă au fost gonite de un plutonier, cu brutalitate.

— Doar sunt ai noștri, strigă una, noi să nu-i mai vedem?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

10

Colonelul din intendența rusă dădea seara o masă la care pe lângă aghiotantul lui și doi ofițeri ruși în convalescență, erau invitați maiorul „jubilar", căpitanul Ursu, locotenentul Roșca era ca de gazdă, doamna Calipso și soțul său, David, funcționarul înalt dela prefectură, avocatul Mătrăgună și fostul polițai Rizescu, poreclit Mână lungă cu soția.

Masa servită rusește — doi bucătari întovărășiau pretutindeni pe colonel — ațâța curiozitatea invitaților neobișnuiți cu bucătăria aliaților noștri, cu multele feluri de mâncări și cu variatele băuturi dela vodcă până la șampanie, pentru ca apoi s'o ia dela capăt cu sfântul rachiu tare, cum numai în Rusia se bea. Patru soldați ruși, în pantofi, serveau oaspeții ca niște chelneri desăvârșiți.

Convorbirea a început, după cum era și firesc, despre războiu și transportul de răniți care sosise în după amiaza acelei zile. Pe sublocotenentul Stroe îl plângeau toți. Calipso care îl și văzuse își povesti impresiile.

Nu m'a cunoscut, închipuiți-vă, spunea ea. Aiurà, sau nu știu ce avea, nici n'am putut sta când i-au schimbat doctorii pansamentul. Îmi venia rău.

— Eu nici nu m'am dus să-l văd, vorbi maiorul jubilar. Locotenentul Adam, are să scape degrabă, cu toate că e rănit la inimă și picior.

— Ce e Adam? întrebă Rizescu.

— Profesor în Ploești. Nu vă aduceți aminte de ofițerul acela care umblă totdeauna cu o carte în mână?

— A, da, făcu Rizescu. Curios om *avè*.

— Celălalt e un învățător, nici nu știu cum îi zice.

— Sărăcii, exclamă doamna Rizescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceilalți oftară.

Colonelul rus, care vorbia destul de bine franceza și înțelegea puțin „moldovenească", ca unul care a fost pe vremuri în garnizoană într'un orășel din Basarabia, crezu de datoria lui să-i încurajeze pe cei de față și le spuse:

— Așa-i la început, până se deprinde lumea. De doi ani, am văzut atâția, încât nu mă mai impresionează. O singură dată m'am înfuriat când mi-au adus pe targă, pe frate-meu mort. M'am înfuriat și am scuipat cu ciudă. De-acum poate să piară lumea, am zis. Ori murim azi, ori murim mâine, ce fericire că trăim? Să bem în sănătatea frumoaselor doamne!

— Bravo, are dreptate colonelul, răspunse maiorul jubilar, în românește și ridicându-se în picioare strigă „à la votre mon colonel", ai dreptate, hei când eram și eu tinăr, al dracului mai eram!

Toți râseră, afară de cei doi ofițeri ruși în convalescență. Ei au tăcut tot timpul, au mâncat puțin și au băut și mai puțin. Unuia din ei abea-i mijea mustața; celălalt avea o frumoasă mustață blondă. Acesta era finlandez; celalalt, un copil aproape, era fiul unui colonel și se înrudia de aproape cu contele Tolstoi.

— Atâția ruși, vorbi vecinului căpitanul Ursu, și nici unul la fel!

Convorbirea a alunecat apoi cu ușurință la alte subiecte mai vesele și deci potrivite cu dipoziția comesenilor.

Pe la miezul nopții au trecut în altă odae, unde îi aștepta jocul de cărți. Cei doi ofițeri ruși au plecat la spital. Jocul a ținut până în ziuă. Colonelul rus a perdut vreo cincizeci de mii de ruble, ceia ce făcu pe Rizescu să spună lui Mătrăgună: — Asta de-o juca totdeauna așa, dă gata Rusia.

— N'are să aibă cu ce plăti mâine fânul, spuse maiorul jubilar locotenentului Roșca.

— De asta să n'aveți grije domnule maior, îi răspunse locotenentul; l-a și plătit.

Era vorba de fânul regimentului din B. vreo treizeci de vagoane, dar colonelul era departe pe front și rușii atât de aproape. Locotenentul Roșca s'a hotărât să-i vândă colonelului rus, deși s'ar fi putut rechiziționa pentru trebuințele unităților în trecere, după cum spuneau ordinele. Colonelul însă s'a înțeles cu Roșca să-i cumpere și banii să-i împartă împreună. Cum afacerea nu se putea face fără complici-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tatea maiorului jubilar, colonelul rus i-a vorbit și, „dă ce nu facem între aliați, fu răspunsul. Altfel, ce fel de aliați suntem?“

Doamna Rizescu ar fi voit să plece, însă bărbatu-său îi șopti la ureche:

—Nu se poate dragă, nu vezi că câștig și mai sunt bani de câștigat? Parcă n'ai ști că n'am slujbă! Stai și tu acuma. Bine că m'am introdus. Cu rușii ăștia merg la sigur. Joacă și tu, nu se poate să nu câștigi!

Nenea Iancu trecu de câteva ori prin dreptul casei colonelului rus și scuipă cu scârbă, știind ce se petrece înăuntru. Era unul care prin funcția lui știa mai multe decât alții și poate de aceia îi pierise încrederea în oameni. Își aminti că de atâtea ori a fost nevoit să lucreze altfel decum îi dicta conștiința lui; că fusese obligat să lucreze împotriva conștinții lui; că a ascuns furturi, a trebuit să închidă ochii asupra contrabandelor ce se făceau în văzul tuturora, să mintă și să se plece în fața oamenilor politici care nu-i cereau decât lucruri împotriva legilor. Credea că odată cu războiul se vor pune capăt atâtor rele însă acuma își da seama că din prima zi aceleaș obiceiuri continuau și cei răi deveniseră a tot puternici, cei buni silindu-se să ajungă pe cei răi. Vedea cele ce se petrec la regiment, îl scandalizau favorurile, se revolta împotriva conrupției ce se întindea, însă nu putea face nimic. Nu știa, dacă va scăpa curat din vâltoare sau va cădea și el în mrejele ce se țeseau în jurul lui. Îi era silă și de lume și de viață. În mintea lui încolțea ideia să renunțe la funcție și să plece pe front departe de această lume pe care ajunsese să n'o mai priceapă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vinderea băuturilor spirtoase era oprită. Pedepse aspre loviau pe acela care ar fi dat mai cu seamă soldaţilor rachiu sau romuri, dar cu toate pedepsele şi ordinile vedeai ziua'namiază soldaţi ruşi beţi pe străzi, abea tîrîndu-se. Crişmarii se jurau că nu vînd şi poiteau autorităţile să le cerceteze pivniţele şi să constate că vasele cu rachiu erau pecetluite şi nimeni nu se atingea de ele. Preţul alcoolului creşcuse, se însulise, căci ruşii dădeau orice, şi haina de pe dânşii, numai să aibă băutura mult dorită. Cineva vindea, însă niciodată nu se putea afla vinovatul, erau numai presupuneri. In casele din cartierul evreesc pe care nimeni nu le-ar fi bănuit, evreice bătrâne la care nimeni nu se uita se îndeletniceau cu acest comerţ. Pe urmă comerţul s'a întins şi fiecare casă devenise o crâşmă clandestină unde oricine putea să bea, cu uşile zăvorîte.

Lupă plecarea celei dintâi unităţi ruse, s'a dat ordin ca tot rachiul să fie vărsat iar vinul şi coniacul să nu se mai vândă decât cu un bon pe care îl elibera însuşi prefectul. Cu această operaţie a fost însărcinat căpitanul Ursu. El era prieten cu toţi iar cei pe care nu-i cunoscuse, se împrietenise şi cu ei. Cercetă toate pivniţele, însoţit de câţiva soldaţi şi funcţionari de la administraţia financiară. Ca unul care era om de înţelegere, căpitanul Ursu s'a înţeles repede cu toţi cârciumarii ca în schimbul unei sume destul de rotunjoare să se verse apă în loc de rachiu. Păcat să se verse, spunea căpitanul şi prevăzător cum era, adăoga: poate are să trebuiască mai târziu, când nici nu ni-o trece prin gând.

— Sigur, întăria cârciumarul ; pe o vreme ca asta un păhăruţ de rachiu e ca o doctorie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar fiindcă apa nu mirosea a rachiu și rachiul vărsat trebuia să miroase, s'a convenit ca fiecare cârciumar să stropească și puțin rachiu. Statul însă, nevoind ca negustorii păgubiți să-și piardă fructul muncii lor, a însărcinat doi funcționari de la administrația financiară să le dea în schimb bonuri, ca acele de rechiziție, prin care să se constate cantitățile vărsate și valoarea lor, căci Statul avea să plătească mai târziu.

O adevărată jale se răspândise în B. când a'nceput să se dea drumul butoaelor cu spirt, în stradă. Cârciumarul, cu întreaga lui familie priveau amărâți, vecinii eșise în stradă și priveau și ei. Mai la o parte, reprezentantul autorității păzea ca nu cumva să se apropie cineva și să ia din băutura sfântă. Nevestele cârciumarilor își ștergeau discret lacrimile, iar copii lor plângeau, văitându-se că au sărăcit. Căpitanul Ursu trecea în inspecție să vadă cu ochii lui cum i se execută ordinul. Câte un cârciumar îndrăznea să spună:

— Păcat domnule căpitan de-așa băutură să se verse. Băutură ca la mine, în tot orașul nu găsești.

— Păcat, nepăcat, răspundea aspru căpitanul, așa-i în război. Trăește lumea și fără rachiu. Apoi se întorcea către soldatul care privea cum se scurge vasul și-i poruncia: Dă un picior în fund, să curgă tot deodată.

Un soldat rus trecu pe lângă o cârciumă. Nu se putu opri să nu-și umple gamela cu rachiul vărsat. O duse la gură și sorbi lacom câteva înghițituri, pe urmă se uită nimerit la toți, scuipă furios și vorbi: Asta apă, asta niet rachiu.

— Da, știți voi, răspunse negustorul. Vouă vă trebue spirt de nouă zeci și nouă de grade!

Toată lumea râse de întâmplarea aceasta cu rusul și în câteva ceasuri se și răspândise vestea că rușii de la etapă au cărat rachiul cu căldările în cantonamentele lor. Nimeni nu li s'a împotrivit, căci ei amenințau cu arma pe oricine li-ar fi stat în cale, și, spuneau locuitorii, cine e nebun să moară de geaba?

Civilii, dacă nu erau funcționari, trebuiau să se roage și să întrebuințeze fel de fel de mijloace pentru câteva sticle cu rachiu, luate pe furiș. Și ciudat lucru: cei care niciodată nu au avut în casa lor o jumătate litru de alcol, simțeau absolută nevoe să aibă cel puțin câteva litruri. Pentru ofițeri și funcționarii superiori, era indeajuns să trimită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o vorbă cârciumarului, pentru ca el însuși să aducă la casa fiecăruia cele dorite. Bani nu plătiau și de-ar fi voit să plătească, nici un cârciumar nu primea. Avea cine plăti: Statul.

Locotenentul Adam mergea repede spre vindecare. I se închisese rana dela mână și acum se gândea că cel mult într'o săptămână, avea să se reîntoarcă pe front. Nu-i părea deloc rău, ci din potrivă. Simția însă lipsa camarazilor și a soldaților mai mult ca oricând. În spital se plictisise. Veniau cocoanele și-i aduceau flori, bomboane și-l întrebau, într'una îl întrebau cum e pe front, ce simți când intri în luptă, dacă l-a durut când i-a străpuns mâna glonțul și alte întrebări care pe dinsul nu-l interesau. La urmă toate aveau aceiași întrebare pe buze:— Și ai să pleci iar pe front? Eu nu i-aș mai trimite pe cei răniți, suspinau pentru ele.

Locotenentul surâdea și nu răspundea. După ce plecau se întorcea către sublocotenentul Vasiliu și-i spunea: — Îmi pare bine că în curând plec. Un clas n'aș sta mai mult aici.

Sublocotenentul zâmbia dureros. Ar fi voit să miște piciorul însă nu putea încă, ceace-l întrista și mai mult. De formă îi adresau și lui vorba cucoanele și își întorceau repede privirile dela dânsul.

Locotenentul Adam își aminti de camarazii de pe front și cum nu voia să plece cu mâna goală îndărăt se gândi să le ducă niște coniac. Auzise că ofițerilor răniți le da prefectul un bon de trei sticle. Trimise ordonanța cu un bilet la prefect, însă soldatul s'a întors cu mâinile goale.

— Nu l-ai găsit? întreabă locotenentul.

— Ei nu! găsit, cum nu, răspunse soldatul.

— Și?,

Soldatul se codi să răspundă, pe urmă punându-și ochi în pământ zise:

— A rupt biletul și *ne-o* dat afară.

— Bine! făcu locotenentul.

— La alții dădea, adăogă soldatul.

— Nu-i nimic Gheorghe, vorbi locotenentul, așa-i la război. Am să vorbesc cu locotenentul Roșca când om pleca.

Apoi, îi veni să-l întrebe pe soldat:

— Prin oraș cum îi, Gheorghe?

— Iah! făcu soldatul cu desgust, aiștea-și fac de cap și la front cine-i vede?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

12

Svonurile alarmante care circulaseră o bucată de timp pe socoteala regimentului s'au împrăştiat. Se ştia că regimentul inainta in Ardeal, se ştia cine-a murit şi cine sunt răniţi, se vorbia chiar şi de faptele îndrăzneţe ale unor plutoane sau compănii, şi lumea se mai liniştise. Nădăjduia. Fiecare îşi spunea : cine ştie, poate al meu are noroc şi scapă. Se liniştise şi cartierul evreesc. Războiul nu mai era aşa de primejdios după cum îşi închipuise in cea dintâi clipă. Ordinele confidenţiale care soseau la partea sedentară şi care se cunoşteau de indată, făceau să sporească speranţele. Cel mai nou ordin spunea că toţi specialiştii vor fi retraşi de pe front şi întrebuinţaţi, fiecare, la specialitatea lui. De pe front primiau ştiri bune : crăşmarul Burehiş împreună cu vărul-său Şmilovici au căzut prizonieri. Printre soldaţii răniţi se spunea că s'au predat. O asemenea indisciplină nu putea suporta medicul-locotenent evreu, deaceia, pe acei care au vorbit, nevindecaţi încă, i-a evacuat. Oamenii neştiind ce să facă, au pornit unii in cârje, alţii cu mâinile legate de gât, la regiment.

Intre acestea a sosit în B, Blum, popotarul regimentului pe front, ca să se aprovizioneze. Blum aducea scrisori şi ştiri noui. Abea a ajuns acasă, abea a avut timp să dea nevesti-sa un serviciu de masă complet, cu furculiţe, cuţite, linguri şi linguriţe de argint, „darul de pe front" cum il numea el, abea a avut timp să-l ascundă la loc sigur, că un adevărat pelerinaj începu la casa lui. Vecinele Sura şi Betl au venit cele dintâi. Blum le-a asigurat de soarta bărbaţilor lor. Şi Moisi şi Sami continuau să fie în serviciul popotei sub aripa ocrotitoare a lui Blum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și, departe popota de unde se bat? întrebă tremurând Sura.

— Sigur, răspunse Blum.

— Și tunul n'ajunge acolo ? întrebă Beti, ca să se asigure.

— Dece s'ajungă ? Dac'ajunge cum mai facem mâncare pentru domnu general ?

— Vei ! Vei ! suspinară deodată amândouă femeile.

— Iaca scrisori, zise Blum, scoțând din buzunare un teanc. Căutați acolo și dați-le la adresă, că eu n'am timp.

Alte femei, alți bărbați veniră la Blum, să audă din gura lui o știre despre ai lor, să-l întrebe când se întoarce la front, ca să răspundă și ei și să trimită ceva de mâncare la ai lor.

Blum era grăbit; trebuia să iasă în oraș, să fie văzut de localnici, să se lase întrebat de războiu și să răspundă, povestind greutățile prin care a trecut popota când a început să fie bombardată de ghiulelele „neamțului". Odată chiar era să fie rănit de un glonte, care i-a șuierat pe lângă ureche, povestea Blum celor care-l ascultau și poate îl credeau.

Blum intră în băcănia lui Șvarț și îi întinse o lungă listă dându-i în grijă ca până a doua zi toate să fie gata împachetate.

— Ce face Strul ? întreabă Șvarț de fiu-său.

— Pân'acuma bine, fu răspunsul.

Răspunsul nu plăcu lui Șvarț. Îi chemă pe Blum într'o odae și acolo, între patru ochi întrebă :

— De ce ? S'a întâmplat ceva ? Nu mai e la popotă ?

— Ba la popotă este, vorbi Blum. Vrai să-l țin, dai o mie de lei pe lună, altfel n'am nevoe de el.

— O mie de lei ! Da ce, eu fur banii ? se înfurie Șvarț. Dau cinci sute.

Blum rămase neînduplecat. El era mare și tare la popotă și de îndată ce nu-l asculta un soldat îl trimetea pe front. Șvarț consimți să facă și acest sacrificiu. Pe urmă Blum, s'a dus la spital să-și vadă ofițerii. Pătrunse întâi în camera unde zăcea sublocotenentul Stroe.

— Să trăiți domnule sublocotenent, îi spuse Blum.

Sublocotenentul se uită la Blum și deodată își aminti de mâncarea ce i se trimetea pe front, dela distanțe de zeci de chilometri ; își aminti că i-a trimes la ploton un soldat în vârstă, care era la popotă, un om cu unsprezece copii și se înfurie.

— Bestie ! răcni sublocotenentul.

— Lasă ca-i să te faci sănătos și tot Blum are să-ți deie de mâncare ! răspunse Blum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După aceasta plecă. Îi peri pofta să mai viziteze și pe ceilalți ofițeri' însă mare îi fu bucuria când pe sala spitalului se întâlni cu sublocotenentul cel cu fața rotundă, care sosise cu ceilalți răniți.

Sublocotenentul îi întinse mâna lui Blum și o convorbire prietinească a început între ei.

— Ai fost rănit? întrebă batjocoritor Blum, căci îi știa povestea.

— Bre, să vezi ce-am pățit, vorbi sublocotenentul Purcariu. Nu puteam merge, măi omule. Și mă durea de nu vedeam cu ochii; dac'am văzut că nu-i de chip m'am dus la doctor. Trebuia să mă evacueze. Acuma mi-a făcut operație, însă tot nu sunt cum eram eu. În două luni, cred să mă fac sănătos.

— Da ce ai avut, întrebă dinadins Blum, făcându-se că nu știe nimic.

— Nu ți-am spus? Doar acu ți-am spus: niște afurisiți de trânji.

— Ai! făcu Blum; cât am suferit și eu, era să mor, zău așa! Grea boală. Mai bine un glonț că te vindeci repede!

Pe urmă au vorbit despre niște afaceri ale lor, pe care din cauza războiului nu le-au putut termina și s'au despărțit mai prieteni ca la întâlnire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

13

O nouă prietenie se s'abilise între Calipso şi locotenentul Verşevschi. David simţise un puternic concurent în „rus" şi era furios de neputinţa în care se găsea. Începuse să fie gelos şi scenele pe care i le făcea erau tot mai dese, însă nici odată nu ajungea la violenţă. O ruga, îi făgăduia tot ceiace ar fi voit, numai să nu se uite la rus.

— Dar nu-l iubesc dragă, răspundea râzând Calipso. Ce ciudaţi, sunteţi voi bărbaţii când iubiţi! Vi se pare că orice bărbat care numai se uită la femeia pe care o iubiţi, a şi devenit amantul ei.

— Nu, eu nu sunt aşa, vorbi David. Tu te uiţi la rus, cum te-uitai întâia oară la mine.

— „Mă uit la rus" ce vorbă e şi asta? ai vrea să stau sericoasă; când îmi vorbeşte să-i întorc spatele şi să-i arunc vreo grosolănie? Asta n'am s'o fac, zise Calipso. In loc să ai grijă de altele, tu te ocupi de mine. Ţi-am spus de atâtea ori: oricând îl las pe Georgescu şi vin la tine. Vrei acuma? Hai!

— Incă n'a sosit timpul, răspunse David pe gânduri.

— Atunci să nu-mi mai faci scene, că eşti nesuferit.

— Nici tu să . . .

— Iar, zise Calipso, astupându-i gura cu palma.

Calipso iubia pe locotenentul Verşevschi, însă ştia să-şi ascundă aşa de bine dragostea, încât numai ochiul atent al amantului putea să bănuiască ceva. Bănuelile ştia să le risipească repede şi să înflăcăreze dragostea lui David. Locotenentul Verşevschi îi dărui un minunat inel de platină cu briliante şi o pereche de cercei de aur cu perle adevărate. Ei îi plăceau bijuteriile şi în lipsă de cele adevărate, se mulţumia cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

imitații. Îi era necaz că nu-și putea pune cerceii în urechi și inelul în deget, ca să fie văzută, însă se mângâia singură. Atunci, cu ușa încuiată ca să n'o surprindă nimeni, se așeza în fața oglinzii și își privia urechile impodobite. — Ce frumoasă ești, exclama mulțumită de ea însăși.

Rusul îi făgăduise un colier. Aștepta cu nerăbdare să-i sosiască ordonanța cu lada în care se afla visul ei. În așteptare îi dăruia toate ciasurile când erau singuri și locotenentul își potrivise așa fel serviciul, încât era totdeauna acasă în lipsa lui Georgescu. Ea se plictisi repede de spital. Se îmbolnăvi și trei zile n'a ieșit din casă.

— Îmi face așa de rău să văd răniți, spunea Calipso. Nervii mei nu pot rezista. De aceia m'am hotărât să lucrez acasă pentru armată, să adun tot ce-o fi nevoie. Nici nu-ți închipui dragă cât muncesc, se plângea oricui Calipso.

Pe locotenentul Verșevschi îl iubia mai mult decât ca pe o dragoste trecătoare. Îi plăcea să-l asculte povestind despre țara lui nemărginită, atâtea și atâtea lucruri despre care ea nu auzise nici odată. I se deșteptă dorul de plecare, însă din fericire aceste dorințî dispăreau de îndată ce nu mai era ținută sub farmecul povestirii. I se părea că rusul îi spunea lucruri din povești. Se mira de delicatețea lui, deoarece auzise despre ruși că într'o mână țin un cnut, în cealaltă o sticlă cu rachiu. Atât știa despre ruși și acum, deodată, i se risipea imaginea neștiinței. Mai cu seamă luxul ofițerului o impresionase în mod deosebit: Ei nu aveau decât un singur lavuar. Locotenentul și-a cumpărat din prima zi un lavuar mare, frumos, de marmoră. După ce l-a așezat în odaia lui, l-a încărcat cu o mulțime de sticle mari și mici, cu fel de fel de perii, tuburi, cutiuțe, fiecare având o întrebuințare specială.

— Un magazin dragă, spuse Calipso, bărbatului.

El privia uimit, atingea o cutiuță, o lua în mână, o examina dând din cap; lua o sticluță, îi scotea dopul și mirosea, întrebându-se într'una: oare asta la ce-i trebuie? Ai dracului ruși!

Avea și David o mulțime de perii, însă atâtea ca la rus, cine-a mai văzut, își spunea Calipso.

Un singur cusur avea rusul; era însurat. De n'ar fi însurat, se gândia Calipso, cine știe, și se visa contesă sau poate prințesă.

Locotenentul Verșevschi nu era însurat, însă purta verighetă în deget și pretutindeni pe unde trecuse scăpase de plictisitoarele întrebări

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce ți se pun când nu porți o verighetă. Ofițer de rezervă, foarte bogat, om care călătorise întreaga Europă, voia să fie liber pe dânsul.

O singură dată se îndrăgostise și era să facă pasul de care fugia, însă se opri la timp. De atunci s'a hotărât să poarte verigheta, ca pe un talisman ce păzea pe fete și inspira încredere femeilor măritate. Nici o femee nu putea spera să-l aibă de bărbat și el era sigur că nu va avea „istorii", cum le spunea.

Calipso se transforma pe nesimțite, își rafina gusturile și începuse să-i displacă vulgaritatea bărbatului ei, căruia îi descoperea pe fiecare zi tot alte cusururi și se mira ea însăși cum de nu băgase de seamă mai înainte. Ideia de a se despărți de dânsul prinsese rădăcini adânci. L-ar fi lăsat în orice clipă, căci îl iubia pe Verșevschi, dar fiindcă știa că într'o bună zi va plecă, lăsându-i doar amintirile care și ele se șterg cu timpul, se temea că după ce va pleca rusul va pleca și ea din casa lui Georgescu, isgonită poate și asta n'o voia.

Se va elibera însfârșit, își spunea și va trăi altă viață, viața ei, pe care acum și'o aștepta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

14

Arestarea lui Gheorghe Murariu a căzut ca o lovitură de trăznet în familia lui, destul de numeroasă. Frate-său mai mare, Pavel, şeful familiei, deobicei liniştit, nu-şi putea stăpâni furia. Alergă la prefect, la comisarul regal, la maiorul jubilar, însă nu putu obţine nici un rezultat favorabil. Pentru prima dată în viaţă se simţea slab şi părăsit de prieteni, care îl priveau neîncrezători. Degeaba a strigat la toate uşile nevinovăţia fratelui său, degeaba îşi expunea zelul său patriotic, toţi dădeau din umeri, răspunzând că n'au ce face, nu ştiu nimic, s'aştepte ordine, poate e o eroare la mijloc. Îi era ruşine să mai iasă pe stradă. I se părea că toţi îl privesc în batjocură şi-l arată cu degetul ca pe un rău făcător. Mai cu seamă i se părea că evreii îi râd satisfăcuţi, ceiace-l înfuria şi mai mult. Nu-i rămânea decât o soluţie: să plece în grabă la Bucureşti. Cunoştea destui oameni politici dela care avea dreptul să nădăjduiască. Gândurile i se încâlceau. Aci îi părea rău că n'a făcut să fie arestaţi mai mulţi evrei; aci se înfuria pe autorităţi, pe ţara întreagă, pe dezordinea ce există şi pe care el abia acum o vedea pentru întâia oară. Îşi amintea recentele manifestaţii patriotice din fruntea cărora n-a lipsit; de politica lui intervenţionistă din anii neutralităţii; de nenumăraţii refugiaţi ce găsiseră un „adăpost" în încăpătoarea lui locuinţă. Un adevărat patriot, îşi spunea Pavel, şi tocmai lui să i se aducă o atât de gravă ofensă! Gândurile i se întunecau aducându-şi aminte de sutele de porci şi boi pe care le trecuse frate-său peste graniţă, dar, îşi punea întrebarea, numai el a făcut contrabande? Să-i aresteze pe toţi atunci! Nu, chibzui după ce se mai linişti, punctul acesta negru trebue să dispară, să rămână întreg şi lumi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nos patriotismul familiei. Asta-i țara românească, își spunea țiarăși, nici un merit nu e recunoscut. In loc de mulțumire, poftim : închisoarea și batjocorirea unei întregi familii de oameni cinstiți și muncitori care și'au jertfit viața și averea pentru țară !

Era plin de revoltă Pavel Morariu. De-ar fi avut putere ar fi ucis și cine știe ce-ar fi fost în stare să facă în clipele acelea.

In casa lor jale și plânsete. Bătrâna doamnă Morariu se ascunsese a iatacul ei nevoind să vadă pe nimeni, și nici mâncarea n-o atingea. Pavel o mângâia dându-i speranțe și el însuși simțea cum îi revin puterile, exprimându-și încrederea ce-i fusese atât de sdruncinată.

Cei arestați l-au primit cu urale pe Gheorghe Morariu.

— Bine-ai venit domnule Gheorghe, îi strigară plini de bucurie.

— Ai venit să facem o manifestație ? îl întrebară alții.

— Da ce cauți aici, îi spuse altul ; noi credeam că ești la război ! Auzisem că ai căpătat o decorație așa de mare !

Din toate părțile îi veniau astfel de întrebări. Morariu spumega de mânie, însă se stăpâni. Se mulțumi să le spună : Lasă că-ți vedea voi, gândindu-se la Pavel.

— Eșim odată cu toții de aici, răspunse Goldșmit, bărbierul. Ce-ai crezut că numai noi suntem spioni ?

— Măi jidane, tu să taci, se răsti Morariu !

— Să taci tu pezevenchiule ! Aici toți suntem egali ! Frate-tău n'a plecat la București ? Voi ne-ați băgat aici, voi să ne scoateți, da-ce crezi ?

— O să vă scoată dracu, răspunse Morariu.

— Atunci ai să ești și tu !

In seara aceia, amărât, Pavel Morariu a plecat la București.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAPITOLUL III

1

Un maior însoţi din ordin până în orăşelul B. pe senatorul Popescu şi pe preşedintele comunităţei evreeşti. Lumea politică din Bucureşti, marele rabin şi preşedintele Uniunii evreilor au fost alarmaţi de marele număr de coreligionari arestaţi în B. Intervenţiunea pe lângă guvern avu efect. Maiorul avea însărcinarea să cerceteze, să se convingă şi să caute a împăca lucrurile, eliberând pe câţi mai mulţi, dacă vor fi găsiţi nevinovaţi. Nici aliaţii noştri nu au rămas streini de cele petrecute în B.

Se presupunea un zel în îndeplinirea îndatoririlor şi o neînţelegere a ordinelor venite dela centru, care regreta că „evreii au fost confundaţi cu streinii". Se da şi lămuriri asupra cuvântului „străini" şi se recomanda în special autorităţilor din B, să se poarte blând cu evreii, cetăţeni ai ţării. Preşedintele comunităţii din B, primise asigurări că în curând guvernul va veni cu o lege de încetăţenire. Anglia şi Franţa nu vor tolera multă vreme situaţia de neexplicat din România, aşa se şoptia.

Ştirile acestea, răspândite cu iuţeala fulgerului, au umplut de bucurie suburbiile evreeşti din B. Războiul le adusese prima victorie. Celelalte vor veni dela sine.

Maiorul era găzduit în locuinţa lui David, singura demnă de un personaj atât de important. După un dejun copios, a pornit spre arest împreună cu comisarul regal din localitate. În cabinetul directorului în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chisorii, timp de trei ore, s'au perindat cei arestați sub grava invinuire de spionaj. Când rămâneau singuri, maiorul își exprima uimirea față de comisarul regal de ușurința cu care au procedat autoritățile locale. Din cincisprezece, câți au instruit, nici unul nu avea vreo vină. Doi din ei luaseră parte la niște contrabande, dar contrabandele se prescriseseră din ordin. Toți cincisprezece au fost eliberați chiar in seara aceia și cercetările au arătat că Morariu nu fusese străin de unele arestări.

Cei eliberați au depus a doua zi in mâna prefectului sume de bani pentru fondul Crucei-roșii.

Ancheta a continuat și negăsindu-li-se vreo vină specială, evreii arestați, chiar și Goldșmit, au fost puși in libertate. Rămâsese in închisoare numai Max Leib, supus austriac. Senatorul Popescu și alți politiciani cu trecere au inceput demersuri stăruitoare.

Polițaiul insă, urmărea cele ce se petreceau și a rămas adânc jignit in sentimentele lui când a văzut că sunt eliberați și aceia impotriva cărora dovezile erau indestulătoare.

—Ce vor să facă oamenii aceștia, se intreba el, unde vor să ne duc ă? Ce insemnează amestecul acesta otrăvitor al politicei și in chestiuni de apărare națională? Nici când e război nu se cuminţesc?

Știa că ziua următoare avea să fie anchetat Max Leib. Toată noaptea a pregătit dosarul lui Max Leib. Reușise, prin dibăcie, să-și procure documente pe care nimeni nu le putea respinge. Toată noaptea nu a putut dormi, frământat de gânduri. Aștepta, cum nici odată in viața lui n'a așteptat să se facă ziuă, să plece comisarul regal să-l ancheteze pe Max Leib și să se ducă și el, să arate dovezile.

A doua zi, cu o vădită bună voință, comisarul a inceput să pună intrebări lui Max Leib. Acesta nega cele ce i se imputau și aproape să-l convingă pe comisar, când apăru polițaiul.

— Domnule Comisar, incepù palid nenea Iancu, iată și ultimele dovezi că Max Leib e spion. Intinse documentele ce avea. Comisarul se incruntă și ceti prima pagină. Cu o bună voință ce ulmia, intrebă pe Max Leib dacă recunoaște scrisul și iscălitura, care erau ale lui.

Max Leib se invineți și incepu să tremure. Se uită la polițai. Polițaiul il privi cu ochi severi, un ochi ce spunea; mărturisește adevărul.

In mâna lui Max Leib, hârtia tremura, cum tremura și el.

— Ce aveți de spus, il intrebă comisarul.

Max Leib se uită rugător la comisar, apoi își intoarse privirile spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

polițai, însă când îi ceti hotărîrea pe față, simți că pentru dânsul scăpare nu mai este. Bolborosi, încercând să spună ceva și se prăbuși la pământ.

Ordinul de arestare al lui Max Leib fu confirmat. Erau dovezi prea bătătoare la ochi, ca să mai încerce cineva o scăpare. Și totuși Calipso stărui până în cea din urmă clipă, fiind singura care lua apărarea lui Aiax.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

2

Biserica Sfântu Neculai dela marginea orașului își deschidea porțile în fiecare seară și în fiecare dimineață. Bătrânul părinte Grigore, cu toată greutatea anilor, slujia de două ori pe zi, ca altădată, ca în anii păstoriei lui din tinerețe. Rămase să țină locul fiului său. Părintele Ion, plecat pe front, ca preot militar.

In cele dintâi zile ale războiului nu se abătea nimeni pe la biserică. Părintele Grigore, își adâncea ochii în evanghelie și citea cu glas tare, cât îi îngăduiau puterile, rugăciuni ca pentru o vreme ca aceasta.

Și în fiecare zi, în ceasuri de vecernie, clopotul cel mic, din turnul clopotniței suna ca un plâns și aducea veste celor ce uitase, că pe lumea aceasta mai e și Dumnezeu, că au neamuri plecate în luptă și cei rămași, au și față de dânșii îndatoriri de împlinit.

Multe zile n'au trecut și în biserică, părintele Grigore nu mai era singur cu dascălul Ionaș care îi da răspunsurile. Câteva femei bătrâne, ai căror fii erau nici ele nu știau pe unde, s'au arătat la început sfioase, apoi în fiecare seară, la vecernie, biserica se umplea de femei și copii veniți să asculte rugăciunile ce porniau din gura părintelui Grigore. Vorbele ce porniau din gura lui nășteau speranțe în suflete și le mângâiau de îndoelile prin care treceau. In biserică se linișteau și mame și soții, în Biserica Sfântu Neculai găsia oricine alinarea chinurilor ce-i străbăteau sufletul. Rugăciunile erau ascultate în tăcere și fiecare căta să prindă înțelesul vorbelor rare, adânc înțelese pe care abea atunci îl prindeau.

Incepuse lumea să-și aducă aminte de Dumnezeu și credința în ceva nevăzut, mai presus de puterile noastre, da fiecăruia tărie să îndure cu seninătate parcă greutățile vremii.

Intr'o seară, o femee tânără, cu ochii plânși, a venit în biserică și a îngenunchiat lângă ușă. A ascultat un timp în tăcere rugăciunile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

părintelui Grigore, apoi deodată, parcar fi uitat unde se găsia, oftă și zise tare: Doamne, părinte! și căzu cu fața pe lespedea rece, frângându-și trupul de plâns.

Părintele tresări și se opri o clipă. Lumea își întoarse capul spre ușă să vadă cine a turburat rugăciunea și pricepu cele ce s'au petrecut fără să o spună cineva.

Trebue să-i fi murit bărbatul, se gândiră toți și pe nimeni nu l-a, înșelat gândul.

Cu câteva ceasuri mai înainte sosise acasă, cu lada de campanie ordonanța sublocotenentului Teodosiu.

Când îl văzu cu lada, doamna, se bucură.

— Ce-i Ioane ? întrebă ea.

— Dă! răspunse Ion, cătând într'o parte, aveți și-o scrisoare, adăugă.

Îi întinse scrisoarea. Ea ceti, se făcu albă la față, voi să vorbească, însă îi tremurau buzele și nici o vorbă nu scotea.

— Când ? putu rosti în cele din urmă.

— Dumnezeu să-l ierte, suspină ordonanța ; l-am îngropat în cimitir alături de domnul căpitan Cristescu.

Sublocotenentul Teodosiu se căsătorise cu patru luni înainte de începerea războiului. La un atac a fost secerat de gloanțele mitralierelor.

— Cum a fost ? Spune ? întrebă ea voind să afle totul.

— Cum să fie, răspunse ordonanța. Dăm atacul, gonim pe inamic de după o stâncă, și fugim după dânsul. El numa'se oprește într'o tranșeie de mai'nainte pregătită, unde se vedea avea și mitralieră. Încep a trage în noi. Ca snopii cădeau oamenii. A căzut și domnu sublocotenent rănit la un picior. Haideți domnu sublocotenent, îi spun. că i se înroșise jambiera de sânge. El nu, că să ne dăm după un dâmb să ducă lupta de-acolo. Ne-am dus acolo. El, să se uite să vadă ce-i cu plotonul. Numa'se ridică în genuchi și cade grămadă peste mine. Neamțu, îl ochise se vede. L'am luat noaptea cu mine și l-am dus mort la companie. Pe urmă l-am îngropat, i-am săpat groapă și cu mâna mea i-am cioplit cruce.

Părintele Grigore isprăvi mai degrabă rugăciunea obișnuită și ceti după aceia rugăciunea pentru morți, pentru odihna sufletului sublocotenentului Teodosiu.

— Doamne, gândeau femeile, ca mâini poate să-mi vie și mie așa știre, și-și înghițeau plânsul și căinau pe biata femeie, rugându-se la Dumnezeu să aibă grijă de viața celor plecați în război.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

3

— N'am avut ce să fac, spunea Comisarul regal senatorului Popescu şi lui David. Există dovezi atât de puternice împotriva lui Max Leib, încât nimeni nu l-ar putea scăpa fără să nu i se spună că s'a asociat la un act de spionaj. Chestiunea aceasta mi se pare foarte încurcată şi nu văd nici o portiţă de scăpare.

— Ce spui ? întrebă Popescu, va să zică tot e adevărat cele ce se vorbiau despre dânsul ?

— Nu ştiu ce se vorbia, dar vă pot spune că aveţi un poliţai extraordinar.

— Când a avut timp ? întrebă David, însă îşi dădu repede seama că a pus o întrebare ne la locul ei, de aceia urmă : da, într'adevăr, e un om extraordinar şi foarte corect.

Îi părea rău că trebue să aducă laude unui om pe care îl ura, însă se văzu nevoit s'o facă pentru a şterge impresia primelor vorbe.

— Hei, de-am avea mulţi de ăştia, vorbi comisarul.

— Da, de-am avea mulţi ar fi minunat, întări senatorul. (In gândul lui îl dă dracului pe poliţai cu toată cinstea şi corectitudinea lui. Nu putea să tacă, să nu mai arate nici o scrisoare. Ce, îi sta rău în buzunar şi lui o sută de mii de lei ?) Da, şi-a făcut datoria continuă. Eu însă n'am ce face ; ca avocat trebue să-l apăr pe Leib.....

— Şi ce i-ar putea face dacă-l judecă şi îl găseşte vinovat ? întrebă David.

—Îl pune la zid, răspunse comisarul. Ce vrei să-i facă ?

— Om bogat, reluă Popescu, om cu o situaţie materială strălucită poftim de ce să se apuce !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dumneata nu admiți iubirea de patrie ? vorbi comisarul.

— Și la evrei ? spuse cu o nuanță de ironie David.

— Și, îi luă vorba senatorul ; dumneata nu ești evreu ?.... și totuși îți iubești țara în care te-ai născut.

— Voiam să spun, reluă David, tocmai pentru că e evreu și și-a făcut în țară averea, de aceia nu se poate înțelege actul lui, chiar dacă e supus austriac.

David se uită la ceas, apoi schimbă vorba : Opt și nu mai vin. Să trecem în sufragerie.

David avea oaspeți la masă pe maiorul jubilar, căpitanul Ursu și alții. Să mire că nu sosesc Calipso și bărbatu-său, care deobicei veniau printre cei dintâi. Voia să se termine convorbirea începută și de aceia a propus să treacă în sufragerie. După prima țuică pe care au luat-o, a sbârnâit soneria. Veniau deodată Calipso, bărbatu-său, locotenentul Roșca și maiorul jubilar. Pentru ei parcă nici nu era război. Vorbiau despre cele de pe front, ca și cum ar fi vorbit despre o întâmplare oarecare. Pentru răniții, ca și pentru morții pe care-i cunoșteau aveau același cuvânt de mângâere : „sărmanul", iar dacă era rănit : „s'a vindecă el".

Cu puțină emoție în glas Calipso spuse : — N'ați auzit ? A murit sublocotenentul Teodosiu !

— Ce spui și mata cocoană ! vorbi maiorul jubilar ; și-a găsi și ea altu, adăugă cu cinism, că-i tânără și frumușică ! Unde mai pui că are și pensie !

Sufletul de femee a lui Calipso se indurerá la auzul acestor vorbe nepotrivite cu situația. Apoi apăsă intenționat pe cuvinte, uitându-se în ochii maiorului :

— Cel puțin pe căpitanul Cristescu, nimeni n'o să-l plângă.

— Ce, ce spui, o întrebă maiorul încurcat.

— Ce-e ? făcură ceilalți. A murit ?

— Da, răspunse liniștit Calipso. A murit....

— Sărăcul, făcu îndurerat maiorul ; sărăcul Cristescu, păcat de el ! Bun băiat.

— De unde știi, se interesă David, cu o vădită părere de rău.

— Ordonanța sublocotenentului Teodosiu a adus știrea. L'au și îngropat în Ardeal,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După un pahar de țuică vărsat în memoria căpitanului Cristescu, s'au așezat la masă, discutând liniștit viața fostului căpitan și povestind fiecare cacealmaua pe care li-o „trăsese" căpitanul la pocher, căci pentru ei mortul nu era decât un îndrăsneț jucător de cărți, care le pricinuise de atitea ori supărări.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

4

Însănătoşindu-se, sublocotenentul Stroie eşi în oraş, să se plimbe. Înfăţişarea străzilor, a prăvăliilor, a oamenilor i se părea alta decât aceia pe care o lăsase. Nu mai era veselia de odinioară, prăvăliile îşi arătau rafturile goale, lumea era preocupată de nevoile ce avea. Ciţiva cunoscuţi îl opriră în drum şi-i puseră aceleaşi întrebări: Te-ai făcut sănătos? Când *pleci*?

Aflase toate cîte se petrecuseră în lipsa lui cîtă vreme a zăcut pe patul suferinţei şi se simţia străin de lumea aceasta, de care parcă nimic nu-l mai lega. Între dînsul şi acei de care se despărţise s'a pus o barieră şi două lumi deosebite, luaseră deodată naştere cu începutul războiului.

— Noi chinuim, se gîndi sublocotenentul Stroie, ne sbatem în frigurii morţii, ne luptăm pentru un chilometru de pămînt pe care-l cumpărăm cu sînge şi cu viaţă de om şi ei nu ştiu nimic din toate acestea, ei sunt străini. Moartea nu-i sperie pe dînşii, ei tremură de teamă cînd pierdem o bucăţică de pămînt, teama ce o au pentru siguranţa vieţei lor tihnite.

O doamnă, veche cunoştinţă, trecu pe lîngă dînsul la braţul unui locotenent care nu-i dădu nici o atenţie. Auzise că se complectase diferite servicii dela partea sedentară cu nişte ofiţeri veniţi de cine ştie unde şi îşi închipuia că şi locotenentul care însoţea doamna era dintre nouii veniţi.

Trebue să fiu de nerecunoscut îşi spuse, Stroe, dacă nici nu s'a uitat la mine. Mai bine că nu m'a recunoscut.

Se opri în dreptul cafenelei-cofetărie, privi înăuntru prin geamurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mari de sticlă și deodată îl năvăliră aducerile aminte. Surâse și trecu mai departe. Pe stradă trăsuri rusești, autocamioane, toate făceau un zgomot asurzitor. Se opri să privească și se miră de mulțimea lor. Oare să nu se fi întâmplat ceva, se gândi, când simți o mână pe umăr. Se întoarse și se găsi în fața cu David și Calipso.

— Felicitările mele, îi spuse David, strângându-i mâna.

— Frumos îți șade, îl dojeni Calipso, ai început să te plimbi, și pe la noi nu te-ai îndurat să vii!

—Azi am eșit pentru întâia oară, se scuză sublocotenentul Stroe, roșind.

— Ai auzit, vorbi David, inamicul a pătruns în județul nostru?

— Nu știm dragă să ne batem, interveni Calipso.

— Poate! zise Stroe, gânditor.

— Te mai duci pe front? îl întreabă Calipso cu o nuanță de ironie ascunsă.

— Da, fu răspunsul, hotărât. Tocmai mă duceam la cazarmă să aflu unde-i regimentul. Mâine plec.

— Vai! făcu doamna, sinceră de astădată. Atâția trântori au venit aci, adaugă apoi.

Sublocotenentul nu răspunse. Se mulțumi doar să zâmbiască N'avea ce să le spună. Pe Calipso o vedea abea acuma în adevărata ei lumină și se mira cum de i-a putut întoarce capul într'o vreme. Se despărți de dânșii și trebui să le făgăduiască o vizită înainte de plecare. Le făgădui, deși știa că nu se va mai duce niciodată în casa lui Georgescu.

In curtea regimentului întâlni soldați vindecați, care fuseseră răniți odată cu dânsul. Fața lui s'a înveselit deodată și între dânșii se simți ca un frate mai mare. Soldații s'au bucurat de asemeni văzându-l. Erau pregătiți pentru a fi din nou trimiși pe front. Soldați mai tineri, curat îmbrăcați, treceau pe lângă grupul de luptători, treceau grăbiți, ca unii care au atâtea ordine importante de executat la partea sedentară.

— Am venit și eu să plec, vorbi sublocotenentul. Mă duc să văd unde e regimentul. Poate mergem împreună.

— De-ar da Dumnezeu, zisră soldații, cu ochi ce sclipiau de bucurie.

— Să așteptați aici, vom vedea ce va mai fi, le spuse sublocotenentul și intră în cazarmă.

Și aci îl isbi pustiul. Oameni pe care nu-i cunoștea, priviri care-l întrebau ce caută. Își aruncă ochii spre magazia companiei lui, văzu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ușa deschisă și îi fu ciudă. Toate s'au schimbat, își zise. Intră în cabinetul unde odinioară sta ajutantul de corp și se găsi în față cu plutonierul major Virtej. Acesta se sculă în picioare, salută și întinse un scaun sublocotenentului. Vârtej s'a așezat apoi pe scaunul lui la birou, s'a uitat în ochii sublocotenentului și l-a întrebat:

— V'ați făcut așa de repede sănătos! Ce bine ați nimerit, chiar mâne pleacă un nou transport pe front. Mult aveam de lucru. Teribilă bătae de cap... Mai bine-aș pleca eu, că nu știu unde mi-e capul... Ordine și para-ordine... Să vă fac ordinul de plecare?

Plutonierul aștepta răspunsul.

— Să mi-l faci, răspunse sublocotenentul Stroe, de-aceea am venit. Plec la regiment. Unde e?

— Vedeți, vorbi tainic plutonierul, nu vă putem spune unde anume e regimentul, dar vă indicăm direcția. De acolo îl găsiți numai decât. Cu câtă plăcere v'aș spune unde e regimentul, însă nu putem. Îl nimeriți dumneavoastră: Vă dau sub conducere șaptezeci de oameni și iscăliți o chitanță de primire.

— O chitanță, șaptezeci de oameni, se gândi sublocotenentul, unde am ajuns!

— Pe urmă, continuă plutonierul, vă prezentați domnului maior... Nici nu vă puteți închipui ce bucurie o să-i faceți. E un om așa de milos.

Sublocotenentul Stroe, nu-l mai asculta. Distrat, luă o hârtie de pe birou și începu să citească.

— Noul ordin, se grăbi să spună plutonierul. Trebue să trimitem oameni la pădure, la ateliere, specialitățile...

Sublocotenentul citia. La pădure erau trimiși tineri cari în viața lor nu văzuseră o pădure. Un manufacturist, un vânzător la ferărie, un crâșmar, un croitor și alții erau trimiși să îndeplinească asemenea sarcini.

— Da, da, făcu sublocotenentul, văd că și-au schimbat specialitatea, interesant...

— Parcă eu sunt de vină, se grăbi să răspundă plutonierul; domnul maior, el poruncește. Văd și eu că trimete oameni care n'au văzut un copac în viața lor, dar... Multă bătae de cap mai am. Să vă fac ordinul de plecare!

Sublocotenentul tăcu. Protejații sunt trimiși la pădure, se gândi el. Și aici continuă vechea poveste de care suferă această țară. Doamne, de ce n'am murit, să nu-mi fie dat să văd toate acestea. Muream cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sufletul împăcat, acuma însă cum voi muri ? Ca un câine voi muri și nu voi avea nici măcar mulțumirea că am murit liniștit. Pentru ce mai luptăm ? Idealul ? Dar câți știu ce este idealul țării noastre ? Știe lumea pentru ce era să mor, eu cred că nu știe? Moartea mea nu însemnă nimic în numărul de morți ce-l înseamnă zilnic războiul, dar acum moartea mea cui o dau ? Ei au uitat de patrie, ei nu mai au un ideal. Ei se apără între dânșii și noi suntem ca niște corbi albi, care le stricăm planurile și-i tulburăm în socotelele ce-și fac....

— E gata, îl întrerupse plutonierul ; vă duceți la domnul maior : să vi-l iscălească ; dacă vreți mergem împreună.

Fără se aștepte răspunsul se ridică de pe scaun și cu hârtia în mână făcu un pas. Sublocotenentul se sculă și el, trecu în odaia alăturată, unde era cabinetul comandantului, al maiorului jubilar, care își răsucia o țigare, cu ochelarii pe nas.

— Ha, Stroe, zise el, bravo băete, te-ai făcut sănătos... și vrei să pleci ! Avem nevoie de viteji pe front ! Ne-au încolțit rău. Tocmai acuma e mai multă nevoie de cei care au trecut prin foc. Hei, hei, eu la 77.... Mă gândiam cu cine să trimit niște soldați... I-ai făcut ordinul ? se poruncitor către plutonier, care-i și întinse hârtia.

Maiorul semnă grăbit.

— Să te porți bine băete, adaugă. Iacă, noi muncim de dimineață până noapte, pentru voi muncim, altfel am mai munci ? Adică de ce să'mi văd eu de gospodărie ? Toți trebue să facem sacrificii.

Ca un fulger intră în cabinet locotenentul Roșca. Când dădă cu ochii de Stroe se opri, și își schimbă deodată atitudinea. Salută pe maior, apoi pe camaradul lui și :

— Am să viu mai pe urmă domnule maior, am onoarea să vă salut.

— Să-i ia dracul, își spuse sublocotenentul. Nu înțeleg nimic din toate câte se petrec aicea.

— Iacă ți-am iscălit și pentru soldați, spuse maiorul. Să fie într'un ceas cu noroc !

N'apucă să isprăvească. Telefonul zbârnâi.

— Iacă așa toată ziua mă freacă, vorbi maiorul, ducându-se la telefon. (Telefonul era în părete, așa că domnul comandant era obligat, oridecâteori îl chemă cineva să părăsească fotoliul moale).

— Ce-e ? auzi sublocotenentul Stroe, pe maior care răspundea. Cum ? S'a spânzurat ? Alei ?... Nu se poate !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Telefonul se închise. Maiorul se întoarse către sublocotenent, dădu disperat din mâini și neputând reține secretul vorbi:

— S'a spânzurat Max Leib!

— Se poate? întrebă mirat plutonierul. M'a făcut de am muncit de geaba.

Plutonierul se ocupa de câteva zile cu situația lui Max Leib și nădăjduia să procure, prin mijloacele lui, cel puțin un act care să-l fi scăpat deocamdată deala moarte.

— Un spion, vorbi rece sublocotenentul.

Ceilalți doi tăcură. Pe urmă maiorul vorbi sublocotenentului:

— Iată ordinul. Îți urez succes! Să vii cu pieptul plin de decorații!

Sublocotenentul abea-i atinse mâna și nici nu se uită la plutonier.

In curte își reciti ordinul, apoi se adresă camarazilor lui spunându-le:

Plecăm mâine. La orele șapte să fiți la gară. Sunteți sub comanda mea de-acuma. Nu mai aveți ce căuta aicî. Care sunteți aproape de casă vă puteți duce; ceilalți, haideți cu mine. Așa merge acuma.

— Asta o vedem și noi, îndrăzni caporalul Mitrea care fusese rănit prin amândouă picioarele.

Se învârtea lumea în capul lui Stroe. Acesta e adevăratul război, își spuse. De ce n'am murit Doamne! Apoi vorbi soldaților:

— Să mergem. Un pahar de vin ca să vă cinstesc, voi găsi în târgul acesta!

Au intrat în crâșma lui Burchiș.

— Să ne dai câteva oca de vin, porunci sublocotenentul, nevestii lui Burchiș.

Ea se uită neîncrezătoare, însă față de vorba aspră se supuse și aduse șase sticle de vin, rugându-se să nu-i mai ceară altul că n'are și bărbatul ei e în război.

— Război! răspunse sublocotenentul, parcă n'ai ști că s'a predat!

— E prizonier? întrebă ea, ca să se asigure încă odată.

— Fie și prizonier; zi-i cum vrei!

— Vai, suspină femeia, are să moară acolo de foame, dacă nu i-o da mâncare!

— De ce să nu-i dea? Au să-i dee, de asta sunt sigur! Apoi adresându-se soldaților le spuse: Să bem camarazi, pentru sufletul lui. Max Leib... S'a spânzurat....

— Spânzurat!! repetă îngrozită cârciumăreasa.

— Da, s'a spânzurat în închisoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Oi, oi! se tângui cârciumăreasa și eși din odae ca să ducă vestea ce se ținea încă ascunsă de autorități.

— S'a pedepsit singur, vorbi soldatul Bălan, neștiind despre cine vorbește.

N'apucară să cinstească al doilea pahar, că intră în odaia lor un străin. Salută, deși nu cunoștea pe sublocotenent și căuta vorbă cu dânsul. Nici nu era nevoie. Sublocotenentul găci la ce venise.

— E-adevărat, s'a spânzurat? întrebă străinul.

— Vin dela regiment. Acolo am aflat știrea.

— Păcat! Era un om bun. Câte parale a dat el pentru războiu, numai cu știu!

— Numai dumneata, știi? îl întrebă ironic Stroe.

— Ei! oftă necunoscutul.

— I-o fi fost teamă de judecată, zise tot Bălan, amestecându-se în vorbă.

— Cine știe, răspunse necunoscutul.

— Dacă nu știi dumneata, care stai aici, atunci eu să știu, spuse sublocotenentul.

— Da de ce l-a liberat pe Morariu?

Sublocotenentul nu răspunse. Aflase în spital că Morariu fusese arestat, că frate-său a plecat la București să-l scape și iată, deodată, i se aduce la cunoștință că unul s'a spânzurat și celălalt a fost pus în libertate.

— De ce? vorbi după o lungă tăcere sublocotenentul; pentru că au fost eliberați toți, răspunse scuipând.

Necunoscutul a plecat să ducă mai departe vestea, iar sublocotenentul a rămas în mijlocul camarazilor, povestindu-și întâmplările prin care au trecut și care-i lega unul de altul, legătură pe care nici moartea nu o va putea rumpe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

5

Indată ce sublocotenentul Stroe eşi din cabinetul maiorului, locotenentul Roşca care-l păndia, a intrat înăuntru.

— Un ordin foarte important, începu locotenentul.

— Iar ordin, făcu plictisit maiorul. De când a început războiul numai ordine ne vin. Ia să vedem ce e ?

Locotenentul nu voi să-i arate de indată ordinul. Şovăia şi se gândia. Trebue să spunem că toate ordinele ce veniau erau cunoscute mai întâi de locotenent, care desfăceà plicuri, telegrame şi numai dupăce le citea, le trecea comandantului său. Se întâmplà din pricina aceasta ca multe ordine să rămână neexecutate şi comandantul să primească observaţiuni pentru întârziere.

— Să vedem ce-i ? întrebă din nou comandantul, aţâţat.

— Ce e ? răspunse locotenentul. Veste bună, domnule *locotenent-colonel* ! Veţi fi avansat!

— Ce vorbeşti ? zise maiorul jubilar. Să vedem ! Te pomeneşti că s'au gândit să mă avanseze tocmai la bătrâneţe. Adă mai repede hârtiile !

— Prea vă grăbiţi, întîmpină locotenentul Roşca. D-stră nu ştiţi despre ce e vorba. Să faceţi propuneri de avansare în corp. Câţi suntem ? Puţini ! Aici, nu e vorba decât de noi, nu şi de cei care trec pela noi. Cum o să faceţi propuneri, adaugă locotenentul, pentru ofiţerii în trecere pela noi ? Ei nu mai fac parte din unitatea noastră. Să le facă propuneri comandantul lor.

— Sigur, întări, maiorul.

— Vedeţi, continuă locotenentul, toată dimineaţa am studiat ordinul. Eu trebue să fiu propus. Ordinul e categoric.

— Cum să te propun ? se răsti maiorul, dar eu ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu ești comandantul meu ? vorbi ca un comandant Roșca.

— Ba da ; dar trebue să-ți văd notele.

— Atunci să te duci pe front să le ei, să nu stai aici îi spuse Roșca.

— Cum ? Să plec eu pentru tine. Eu am reumatisme și nu mă pot urni din loc.

— Dacă ai reumatisme, du-te la băi, sau stai în casă !

— Mă cere țara, băete.

— Dracu te cere. N'ai cerut singur să fii mobilizat pe loc ?

— Și dac'am cerut, trebue să te avansez ? Pe mine cine mă avansează, spune ?

— Vrei să-mi faci mizerii ?

— Să citesc ordinul, încheie maiorul.

Locotenentul Roșca își aducea aminte că după ce regimentul a intrat în luptă, a spart saltărul în care se găseau memoriile ofițerilor, și-a rupt memoriul lui și pentruca să nu se observe vreodată a distrus toate memoriile. In lipsă de alții, trebuia, își spunea el, să-i facă propunerea maiorul jubilar.

— Cum să fii avansat mă ? se răsti maiorul. Tu !.. M'ai păcălit cu fânul vândut la ruși. Cinci mii de lei îmi ești dator. La pocher mi-ai luat o mie într'o seară, fac șase ; unde mai pui efectele pe care le-ai vândut ? Mi-ai aruncat o mie de lei. Ce, tu numai de o mie de lei ai vândut efecte ?

— Eu n'am vândut, vorbi hotărât locotenentul. Eu am procedat conform regulamentului. Cată scriptele mele dacă vrei să te convingi.

— Ce scripte mă, nu știu eu ce sunt alea ? Pe mine vrei tu să mă înveți ?

— Domnule maior, reluă locotenentul, mai am să vă dau zece mii lei. Să vii dau acuma ?

Zicând acestea bagă mâna în buzunar, scoase un portfeuille și începù să numere, grăbit la început, hârtii a o mie de lei una.

— Dă, mă băete, răspunse cu glas părintesc maiorul, n'ar fi rău să mi-i dai. Războiul ăsta ne-a sărăcit pe toți....

— Poftiți, zise locotenentul, întinzându-i nu banii, ci propunerea de înaintare.

— Să fie cu noroc , zise maiorul, iscălind, dar pe mine cum mă înveți să procedez ?

— Domnule maior, începù locotenentul, lăsându-i banii pe birou.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

(Maiorul îi băgă numai decât în buzunar); trebue să vă duceți dumneavoastră cu propunerea la divizie, a mea merge automat, pentru dumneavoastră trebue să găsiți acolo un comandant. La asta nu v-ați gândit?

— Dă, suspină maiorul! la asta nu m'am gândit. Eu nici odată nu mă gândesc la mine, de aceia sunt tot maior. Și zici că trebue să plec *la Iași*? dacă e neapărată nevoie plec, dece să nu plec? Eu știu să respect ordinile.

— Sigur, răspunse locotenentul, chiar astăseară să pleci. Acolo vei cere să ți se facă propunerea. Orice ofițer superior în grad poate să ți-o facă. N'ai nici un cunoscut?

— Ba bine că nu, răspunse maiorul.

— Atunci, urmă locotenentul, ai să iei toate actele noastre. Întâi propunerile; pe urmă justificări de conturi, aprobări de noui conturi — avem mare nevoie de bani ca să putem face față împrejurărilor, însă să nu uiți de avansări, asta e principalul.

— Mie-mi spui, făcu maiorul, înălțându-se în fotoliu, nici nu mă întorc fără tresă nouă.

— Ne-am înțeles, nu-i așa? Nu vei spune nimănui pentru ce pleci, nici chiar lui Vârtej. Lucrurile astea se fac în cel mai mare secret. Cum vor auzi unii și alții, să vezi că sunt în stare să facă cine știe ce.

— Hei, crezi că eu nu știu. Nu degeaba am fost douăzeci și cinci de ani căpitan! Sunt mâncat eu de astea. A trebuit să aibă nevoe de noi în 1913 ca să ne facă maiori. Am prins minte acuma.

— Ne-am înțeles, nu-i așa, încheie Roșca. Deseară pleci. Am onoare să vă salut domnule colonel!

— Domnule căpitan, vorbi maiorul, te felicit și la mai mare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sublocotenentul Stroe se pregătia de plecare. Începu a râde când văzu că n'are cine ştie ce lucruri să ieie cu dânsul. Ştia ce e viaţa pe front şi de aceia nu avea nevoe să se încarce cu bagaje nefolositoare. Surorile de caritate îl priveau cu compătimire. Nu era deplin vindecat şi el totuşi pleca. Medicul, îl grăbia chiar să plece. El nu-i răspunse. Se simţia în stare să meargă zeci de chilometri şi chiar de nu s'ar fi simţit, îşi va pune capul pe o lespede de piatră şi acolo va odihni pentru totdeauna. Îşi dă seama că viaţa lui nu e nimic, că oricât ar voi să şi-o păstreze, nu va şti când nu mai este. Şi când pluteşti în necunoscut, când la fiecare pas te ameninţă moartea, vrei ca viaţa ta să fie altfel, simţi teribila nevoe de a fi om întreg, să fii omul acela pe care nu îl întâlneşti în viaţă. Numai cine n'a trăit viaţa frontului, nu ştie ce înseamnă a fi om. Acolo, pe front, simţi ce mare putere e omenirea; acolo înveţi ce este viaţa... Da, e îngrozitor războiul, dar nu e oare mai îngrozitoare viaţa ce o ducem? Ce multă tristeţe e în viaţă! Ne înspăimântă glonţul; nu ne înspăimântă nici corupţia, nici stăpânirea bunului plac la adăpostul unor legiuiri de care ne batem joc. Nu e primejdios glonţul războiului şi nu ucide atâta lume războiul cât ucide viaţa paşnică.

. Gânduri ca acestea treceau prin mintea lui Stroe, când ordonanţa îl anunţă că un locotenent voeşte să-i vorbească.

— Un ofiţer străin, adăugă soldatul.

— Să vie, fu răspunsul.

Îndată intră în odae un locotenent înalt, pe care Stroe nu-l văzuse niciodată până atunci. Se recomandă locotenentul de rezervă Munteanu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dela primele vorbe își exprimă bucuria că Stroe s'a vindecat de rănile primite și aduse laude activității camaradului care „acuma pleca să se expună iarăși pentru patrie".

Locotenentul Munteanu vorbia cumpătat și cu foarte multă modestie. Lăsă să-i scape păreri de rău că n'a fost și el trimes pe front și se socotea injosit chiar, cu comanda ce-o avea.

— Pe timpuri ca astea, se plângea el, când e mai multă nevoe de oameni curajoși, să fiu condamnat să comand un batalion de tăetori de lemne! Și să nu crezi că n'am cerut să fiu trimes pe front. Cu neputință, dragă locotenente, îmi spunea generalul, tu ești silvicultor, avem nevoe de tine la pădure. Trebue să tăeți lemne pentru tranșee, bordee, câte nu trebue să faci! In tine am încredere. Firește, că aprecierile generalului mă măguliau, dar eu tot am să fac cum știu!

Lui Stroe îi făcu o impresie bună locotenentul, de aceia îi spuse;

— Cred că acolo e locul dumneavoastră, domnule locotenent, însă băgați seama, prea vă trimet mulți oameni care nici odată n'au văzut o pădure....

— O, pe aceia i-am trimes îndărăt. Crezi că eu nu pricep învârtelile ce se încearcă!

Locotenentul se uită la ceas apoi urmă:

— Trebue să plec. M'așteaptă domnul maior. Nu te superi dacă îți dăruesc două sticle cu coniac și câteva pachete de șocolată. Ai să ai nevoe pe front.

Locotenentul deschise ușa și luă din mâna ordonanței lui darurile ce pregătise și le dădu cu mâna lui sublocotenentului, care îi mulțumi pentru această atenție cu totul deosebită, mai cu seamă că venia dela un camarad pe care atunci îl vedea pentru întâia oară.

După plecarea lui, sublocotenentul Stroe se gândi: Iată un om cumsecade!

Locotenentul Munteanu venise într'o zi în B., în fruntea unei trupe ca de o sută cincizeci de oameni. Avea patruzeci de căruțe din care vreo cincisprezece rusești. S'a prezentat imediat la regiment cu ordinile ce avea. Solda lui și a trupei urmă s'o primească dela cercul de recrutare; hrana trupei dela depozitele ce se înființase în B. iar a animalelor, dela regiment. In două ceasuri și-a regulat situația și a plecat după cum suna ordinul în satul Călini, de lângă pădurea ce avea să taie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Oameni de complectare trebuia să i se trimită dela partea sedentară a regimentului, atunci când i s'ar fi cerut lemne, mai multe decât puteau tăia oamenii lui.

Indată după ce s'a instalat in Călini, locotenentul Munteanu a incunoștiințat divizia cea mai apropiată și s'a pus pe lucru. Odată pe săptămână venia in B. De obicei era reținut la masă sau de senatorul Popescu, sau de altă față însemnată din oraș. Relații nu avea decât cu fruntașii din B. a căror prietenie o căutase el la inceput. Aprovizionarea cu lemne era greă, nu se găsiau căruțe prin sate, aproape toate fiind rechiziționate. Munteanu își inlesnia prietenii, care-i rămâneau astfel indatorați. Le trimetea lemne și nu vroia să primească un ban in schimb. Acum fruntașii din B. îi căutau prietenia și locotenentul Munteanu era indatoritor cu toată lumea. In Călini însă rechiziționase bărbații la tăerea pădurii. Zilnic, de era vreme bună sau rea, douăzeci de căruțe încărcate cu lemne porniau din Călini la o depărtare de vreo patru zeci de chilometri. Toată lumea știa că lemnele sunt pentru divizia de pe front și admira zelul locotenentului Munteanu și energia ce o desfășura acest om, ce ajunsese 'a fi iubit in B.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

7

— Pe locotenentul Munteanu îl cunoşti? întrebă Calipso pe David.

— Dela Călini? Locotenentul care taie pădurea! L-am întâlnit la Popescu, răspunse el.

— Dacă-l cunoşti de ce nu l-ai poftit şi la noi, îl mustră Calipso. Am auzit că e foarte bine. Trebue să fie de bună familie. Vreau să-l cunosc şi eu. Să-l chemi la masă.... Marţi, nu, pentru că suntem invitaţi la rus; Miercuri.... nici Miercuri nu se poate; Joi... să vedem ce am de făcut Joi.

Calipso tăcu o clipă ca să-şi aducă aminte, apoi continuă:

— Da, Joi se poate; suntem liberi. Joi seara avem la masă pe locotenentul Munteanu. Nici să nu vii fără dânsul.

— Dacă vrei tu, răspunse David, apoi întrebă dintr'odată:

— Ce e adevărat din tot ce-am auzit? Se'nsoară locotenentul rus care stă la voi?

Calipso tresări surprinsă de vestea ce auzia. Se îngălbeni şi o cuprinse un tremur uşor. Să se însoare, îşi zise.

— Nu ştiu nimic, vorbi ea cu vocea puţin schimbată. Nu e însurat?

— Fireşte că nu dacă se însoară! Ia pe fata lui Andrei....

— Pe Tana? se miră Calipso. Iee pe cine vrea, ce-mi pasă mie, zise cu ciudă. Ruşii ăştia parc'au plecat la însurătoare, nu la război. Nu-i chip să eşi pe stradă fără să nu auzi că soldaţii ruşi se însoară cu servitoarele şi ofiţerii cu stăpânele. Şi Verşeschi ăsta.... Cine ştie ce-o fi şi el! Spune că-i nobil. Dac'ar fi nobil!....

Acuma Calipso îşi vărsă focul ce-o ardea la inimă, de oarece trăgea nădejde să-l facă să divorţeze şi pe-urmă să plece amândoi în Rusia...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Revolta ei de femee înșelată creștea cu fiecare vorbă ce scotea. O biruise Tana, fata lui Andrei. De-ar vedea-o pe Tana, i-ar smulge părul din cap și ar sgâria-o cu unghiile pe față. Tana, rivala ei! Se simția înjosită și umilită, ea care crĕdea că nici una din tainele bărbaților nu-i scapă. Abia acum își da seama de ce rusul n'o mai îmbrățișă ca la început și se arăta rece față de dânsa. Abea acuma vedea ce se petrecuse în sufletul lui și nu știa; instinctul nu-i mai spunea nimic, iar el nu-i spunea unde lipsea nopțile pe dânsa mințind-o că e mereu ocupat. Petrecea la Andrei și ea îl credea că e la „ștab".

— Dac'ar fi nobil, continuă Calipso, nu s'ar uita la una ca Tana, o mahalagioaică. Trebue să fie un mare mincinos rusul ăsta, cum sunt toți rușii. Nu-ți aduci aminte că spunea acu că-i însurat, acu că i-a murit nevasta, dracu să-i înțeleagă pe rușii ăștia, că eu una nu pricep nimic. Nu-i vezi și la masă câte nebunii fac! Încep să cânte, beau vutcă, pe urmă plâng și se sărută, iar beau și râd, așa din senin, parc'ar fi intrat dracul în ei,

— Poate îi-i dor de casă, vorbi David.

— Ba de dracul! răspunse Calipso, și Tana asta, o proastă! Am s'o chem la mine să-i fac o morală cum știu eu.

David tăcu. In adâncul sufletului îi părea bine de cele întîmplate, căci nu vedea cu ochi buni pe rus în casa lui Georgescu. Spera acuma că se va muta la Andrei. Poate că îi va veni mai ușor s'o hotărască pe Calipso să divorțeze. Viața aceasta, în trei, îi era de nesuferit. Și rusul îi apăruse ca o piedică. Se aștepta, aducând cel dintâi vestea femeei pe care o iubea, la o scenă zguduitoare. Lui însă i s'a părut că totul s'a petrecut în liniște, el n'a văzut nici o durere pe fața femeei, glasul ei nu i s'a părut schimbat câtuși de puțin, ci dimpotrivă, credea că a descoperit o nouă latură în sufletul ei îndurerat de soarta hietei Tana care nu știa cui își încredințează zilele.

David se simțea fericit de această nenorocire. De-ar fi știut sbuciumul ce frământă pe Calipso și de-ar fi putut ceti gândurile ei, ar fi rămas surprins de liniștea ce arătă fața ei stăpânită.

Și pentru cine părăsită, îi veniau într'una în minte vorbele chinuitoare, pentru cine să mă părăsească? se întrebă Calipso. Pentru una ca Tana! Îi era necaz că nu avea nici un mijloc de răzbunare și trebuia să-și închidă frământările în adâncul sufletului. De-ar fi strigat, de s'ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi plâns cuiva își desvelea singură tainele și n'avea nici un interes s'o facă.

Își aruncă ochii asupra lui David. El o privea zâmbind. Îi surâse și ea, și pentru întâia oară îi fu silă de omul ce avea în față și de care se simțea străină, cu totul străină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

8

Sunt oameni pe care viața îi aruncă în situațiuni nepotrivite cu firea lor și nenea Iancu făcea parte dintre aceștia. Energic și cinstit era, însă energia are un înțeles cu totul special când e vorba de poliție și cinstea e un cuvânt dispărut de mult din vocabularul adevăratului apărător al ordinei publice. Trebuia să lucreze din ordin împotriva conștiinței lui, trebuia să calce legile și să se facă unealtă de răzbunare a altora. A făcut rechiziții pentru spitalele din B. și pentru trupele depe front. Și numai o mică parte din pânza rechiziționată a fost dusă la spitale, cealaltă împărțită între autorități și câțiva bărbați politici. Elegantul Dima, soldat, detașat din ordin la unul din spitale, se specializase în rechiziții pe care le făceă din propria lui inițiativă numai la unii negustori, pentru ca apoi să vândă tot ce adunase altora. Când nenea Iancu i-a comunicat prefectului ce face Dima, a căpătat următorul răspuns:

— Ce vrei să facem. Nu știi cine-l sprijină? Vrei să-mi pierd postul pe vreme de război? Închide și dumneata ochii c'or trece toate.

Nenea Iancu închise ochii un timp, însă deodată i-a deschis mari de tot și s'a îngrozit. Îi era greață de dânsul, de lume și de atunci nu-l mai părăsi întrebarea: Ce fac eu? Prin funcția ce avea cunoștea toate câte se făceau în B. și se întreba care e menirea lui dacă tace, dacă e condamnat la tăcere. De o parte, era el singur. Poate, își spunea adesea, sunt și alții care judecă la fel cu mine, și desigur, trebue să fie mulți care văd, tac și-și amărăsc zilele, înăbușindu-și revolta sufletească. De cealaltă parte o coaliție de interese personale, de pofte nemăsurate și de ambițiuni, care nici în timpul războiului n'au amuțit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu puteà lupta. Curtea Marțială îl amenința pe dânsul, nu pe ceilalți. Trebuia să se hotărască. Așa cum trăia, nu mai puteà duce o clipă viața aceea. Luă o bucată de hârtie și își scrise demisia. Ar fi volt s'o motiveze pe larg; însă se răzgândi. Cui să motiveze, se întrebă, cui să te plângi? Unor oameni care nu te înțeleg! Parcă a pierit sufletul în cei rămași de când s'a început războiul. Totuși scrise că demisionează, deoarece fiind locotenent și pe front simțindu-se lipsă de ofițeri e mai multă nevoe de dânsul acolo, decât în funcția pe care ar puteà s'o îndeplinească și alții.

După ce își înaintă demisia se simți deodată ușurat, parcă ar fi scăpat dintr'o tainiță, de unde pentru mulți nu mai e nici o nădejde de scăpare.

Vestea că polițaiul a dimisionat a umplut pe mulți de bucurie. Scăpau în sfârșit de un om care stătea în cale ca un spin și atâția din B. se gândeau la revenirea fostului polițai, „un om așa de cum se cade și fără slujbă pe timpuri așa de grele".

Demisia i-a fost primită, cum era și firesc; fiind însoțită și de câteva fraze patriotice. În locul lui n'a fost numit fostul polițai cu toate stăruințele ce pusese și Calipso.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O telegramă din Iași anunța autoritățile din B. că un mare număr de răniți și bolnavi urmau să fie trimiși în localitate și, deci, li se ordona să pregătiască toate localurile publice din oraș și județ, și să le transforme în spitale. Situațiunea era foarte grea, telegrama foarte energică. Răniți și bolnavi trebuiau să fie instalați de îndată în spitalel și îngrijiți, deocamdată, prin mijloacele la „care va aviza județul".

Prefectul se încruntă cetind rîndurile telegramei și se simți cu totul neputincios. I se părea cu neputință ca în două zile să execute un ordin atât de important și serios. Simția că e serios de astă dată și nu va mai putea răspunde, cum se obișnuise că „toate măsurile s'au luat" Își aminti de fostul polițai, singurul care l-ar fi putut scoate din încurcătură, însă nenea Iancu plecase pe front. Îi părea rău. El, ar fi putut să execute acest ordin. Se gândea cui să ceară un sfat. Se gândia se rios la aceasta de oarece era în joc și situația lui pe care nu voia s'o piardă. Între toți prietenii nu vedea pe nimeni care să-i fie de ajutor. Îi veni scârbă și de senatorul Popescu și de comandanții de la partea sedentară a regimentelor. Dă-i dracului, niște pungași, vorbi, neputându-și reține gândurile. Oare Mătrăgună n'ar fi bun, își zise. El e mai cinstit decât alții, cu el s'ar putea face ceva. Aproape se hotărâse să-l cheme pe Mătrăgună să-i ceară sfatul, însă de odată își aminti de locotenentul Munteanu Omul acesta îi făcuse o minunată impresie. Despre Munteanu toată lumea vorbia aducându-i numai laude. Îl chemă la telefon și îl rugă să vină urgent în B. Apoi își frecă mâinile, satisfăcut, Munteanu e un mare organizator, își spunea într'una, Dumnezeu l-a trimes la noi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu tot atât de bucuros părea să fie locotenentul de invitația ce i se făcuse. Avea chiar oarecare bănuieli, însă era hotărât să înfrunte orice s'ar întâmpla. Plecă și pe drum tot felul de gânduri și planuri îl treceau prin minte. Când zări de departe orașul, îl cuprinse un tremur și o neliniște cu totul neobișnuite.

In timp ce locotenentul călătorea spre B. prefectul avea consfătuiri cu ofițerii dela partea sedentară, cu medicii de spitale, arătându-le la toți ordinul ce primise. Unde să-i mai punem, spuneau toți, pe rând.

— Păi asta mă întreb și eu, răpundea prefectul, posomorât, căci își vedea amenințat postul.

Medicii propuseră să facă un triaj al bolnavilor și răniților, ceeace toți aprobară în cor.

— Știm noi, vorbi convins maiorul jubilar, se fac bolnavi mârlanii, ca să scape de război! La front să-i trimetem, să lupte, nu în spital, la cafea cu lapte.

Răniții și bolnavii începuseră să fie priviți de o parte din populația orașului cu un ochi dușmănos, de aceea nu mai erau înconjurați cu simpatia dela începutul războiului și nu mai primiau dela nimeni daruri. Lor li se atribuiau toate nenorocirile ce se abătuse asupra țării, și ei erau vinovați că n'au știut să se bată, să oprească dușmanul de a intra în țară. Și nu odată se întâmpla ca răniții sau bolnavii, întâlniți pe stradă, să audă cuvinte aspre de dojană din gura vreunei persoane cu importanță în B. Ei tăceau, se uitau mâhniți unii la alții și plecau mai departe, ca niște pribegi, fără casă, fără un adăpost de hodină.

— Să lupte, întări căpitanul Ursu, că doar de aceia-i plătește țara. Poftim în ce hal am ajuns din cauza lor.

Consiliul s'a terminat cu hotărîrea ca medicii să fie cât se poate de severi, iar autoritățile să facă ce vor putea și să raporteze de îndeplinirea ordinului.

Locotenentul Munteanu aștepta neliniștit în biroul prefectului. Trimise ușierul să-l caute și să-l înștiințeze că îl așteaptă. Nu mai puteă de bucurie prefectul, când a auzit de sosirea lui Munteanu. Intr'un suflet a alergat la prefectură. Dela ușe l-a întâmpinat cu cele mai calde vorbe, ceeace-l mai liniști pe locotenent. Aștepta acuma să audă pentru ce l-a chemat. Când prefectul a început a-i spune repede, în fraze scurte, cele hotărîte cu o jumătate de oră mai înainte, locotenentul a respirat ușurat și liniștit s'a rezemat pe fotoliu, aprinzându-și o țigară.

După ce i-a cetit și ordinul, a întrebat:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sunt mulți?

Prefectul căscă niște ochi, căci nu se așteptă la întrebarea aceasta.

— Păi să vedem, zise, căutând între hârtiile de pe biurou, însă negăsind pe aceia pe care o căuta, continuă plictisit: Sunt domnule, sunt fugari cât lumea, c'au împânzit toată țara câtă ne-a mai rămas. Vre-o trei sute, mi se pare. Ei, ce zici locotenente? Locotenentul trase un fum de țigare și stăpân pe dânsul, își desfășură planul, spunând:

— Sunt cam mulți pentru un oraș ca B. dar e război și trebue să facem totul pentru oamenii aceștia care vin cu speranța că vor găsi un loc unde să-și vindece rănile. (Colonelul îl aprobă din cap și era mulțumit de această frază pe care căută să și-o întipărească bine în minte ca s'o poată reproduce la nevoe). În județ sunt câteva spitale, mi se pare. Să cereți telefonic să vi se raporteze câți răniți au și să ordonați ca numai cei grav să rămâe în spital, ceilalți să fie dați pe la casele oamenilor....

— Bravo, isbucni prefectul, minunată ideie.

— În oraș ce casă ar mai fi.... ce casă ar mai fi disponibilă... continuă locotenentul, căutând ca să-și amintească vre-o casă care ar putea să fie transformată în spital. În sfârșit nu știu, continuă locotenentul, rămâne să vă interesați dumneavoastră care sunteți de aicl și cunoașteți mai bine situația...

— Da, da, zise măgulit prefectul.

— Dar... făcu locotenentul oprindu-se, parcă ar fi căutat să-i vie o idee; dar zise bătându-se cu palma peste frunte vesel că o găsise, dar făcù mirat. Cum de nu mi-a venit în minte până acuma? Lângă pădurea pe care trebue s'o tai din ordin, e mănăstirea Călini.... (Prefectul era numai urechi). Mănăstirea-i goală și sunt zeci de camere care ar puteà fi întrebuințate cu folos. Trebue însă o mână energică, un om care în douăzeci și patru de ore să curețe odăile, să le încălzească și să pregătească totul.... N'au fost încălzite de ani de zile... O sută cinci zeci de oameni după calculele mele, încap oricând la Călini. Trebue să fi vizitat vreodată mănăstirea?

— Da, zise prefectul, amintindu-și în treacăt de o petrecere pe care o făcuse cândva la Călini. E mare Mănăstirea; bine vorbești. Vezi nu m'am înșelat când m'am gândit la tine locotenente. M'am consultat singur și mi-am zis: „Munteanu, el trebue să aibă vre-o ideeˮ. Știam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu; ce, crezi că eu nu văd cu câtă exactitate aprovizionezi și spitalele cu lemne, măcar că nu ești obligat....

— Ca să se poată face toate câte vi le-am spus, continuă locotenentul prefăcându-se că nu înțelege laudele, e nevoe de oameni, ii aveți? puse întrebarea scurt.

Prefectul rămase surprins. La o întrebare ca aceasta nu se aștepta.

— Dumneata cum zici? il întrebă nesigur de sine.

— Eu cred, continuă locotenentul; eu, domnule prefect v'aș puteà pune la dispoziție un număr de oameni din trupa ce comand.....

— Bravo, bine, fu răspunsul.

— Și ași amenaja sălile, mă rog ca la armată, totul să fie gata când vor veni bieții răniți. Mie, domnule prefect, continuă din ce în ce mai înduioșat locotenentul, mi se rupe inima când mă gândesc la dânșii. Ei au luptat, și-au dat viața pentru țară; acuma e rândul nostru să ne arătăm recunoștința ce le-o datorăm. Sărmanii oameni! (Locotenentul Munteanu își scoase batista și-și șterse lacrimile) da trebuie să le dăm mâncare . . . urmă el. Cine aprovizionează spitalul? Ei au să vină plini de frig, cine le dă un ceai ca să se încălzească? Trebuie un om în frunte, un conducător care să știe ce vrea.....

— Ce mai tura vura, îi luă vorba prefectul, dumneata ai să fii totul. Te-am numit administratorul spitalului.

— Domnule prefect, răpunse locotenentul, aș puteà să vă dau un ajutor pentru câteva zile ... știu eu cât am să stau pe aici ... poate mâini primesc ordin să plec în altă parte, și atunci? . .

— Nimic, nu voi să știu, vorbi autoritar prefectul. Ești administratorul spitalului Călini.

— Așa, fără nici un ordin scris, îndrăzni locotenentul. Să-mi dați un ordin scris și sper, deși nu intră în atribuțiunile mele, să primesc însărcinarea pentru câtva timp....

— La asta nu m'am gândit, răspunse prefectul. Cu dumneata am să fac treabă. Mai e vorbă, să facem ordinul.

Locotenentul dictă prefectului ordinul prin care erà însărcinat să administreze spitalul din Călini până la noui dispozițiuni. Ultimile cuvinte „până la noui dispozițiuni" au fost scrise în urma stăruinței locotenentului, înțelegându-se amândoi, ca prefectul și senatorul Popescu să stăruiască locului în drept pentru ca locotenentul Munteanu Nicolae să fie numit definitiv administratorul spitalului Călini.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Știu că nu prea au să se bucure călugării, vorbi, locotenentul după ce-și puse cu ingrijire ordinul în buzunar, dar am să-i pun și pe dânșii la treabă. Trântorii. adaogă cu dispreț. Acuma, domnule prefect, continuă locotenentul, trebue să ne îngrijim de alimente și de rufărie.... mi se pare că nu de mult s'a făcut o nouă rechiziție. Am să trimit căruțele mele să le ia în primire chiar astăzi. Când spuneați că sosesc răniții ? Mâine ? Da ! Atunci dumneavoastră să aveți grijă să vă interesați la ce oră vine trenul în B. pentru ca să fie în gară căruțele mele și să-i ia. Bieți oameni, nu vor puteă merge pe jos atâta drum. Vă asigur că veți fi mulțumit de serviciile mele.

Terminând de discutat chestiunea pentru care îl chemase, au schimbat apoi câteva vorbe asupra situațiunei generale a războiului și s'au indurerat de prăpastia ce s'a abătut asupra țării, exprimându-și îngrijorarea despre cursul evenimentelor, așa de neprevăzute.

— Acuma la datorie, încheie locotenentul sculându-se în picioare, întinzând mâna prefectului. Acesta i-o strânse cu prietenie și recunoștiință, îl conduse până la ușă, și semn că erà foarte mulțumit, îi deschise singur ușa, ceeace nu avea obiceiuil să facă decât pentru persoane cu înaltă situație socială. Prefectul era atât de mulțumit încât l-ar fi sărutat pe locotenent, însă, purtà uniforma de colonel asimilat și în oștire, ordinea înainte de toate.

Singur în cabinetul lui, prefectul se felicită de ideia genială pe care o avusese de a se adresa lui Munteanu un om care.. Nu-și isprăvi gândul de oarece îi veni în minte fraza cu care începuse convorbirea cu locotenentul. Frumos a spus, își zicea Cum a'nceput, se întreba ? Se trudi să-și amintească și în cele din urmă scrise pe o coală de hârtie fraza : „sunt cam mulți pentru un locaș ca acesta unde vin să-și odihnească rănile, sărmanii oameni", ca s'o poată întrebuința când va avea nevoie.

Frumos vorbește, reflectă prefectul. Dacă-i inginer silvic, ce vrei om învățat. Iaca, am uitat să-l întreb dacă e însurat. Acuma ce trebue să fac, se întrebă iar. Da, să raportez de executare.

Chemă în biurou pe directorul prefecturii și îl rugă să raporteze, „cât se poate mai frumos" măsurile pe care le-a luat.

— Vezi, că poate vine *ceia* nu uită să spună în cele din urmă directorului prefecturii. „Ceia", era decorația pe care o aștepta, ori decâteori trebuia să răspundă de execuțarea vreunui ordin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

10

Soarea noului poliţai a produs mare vâlvă in B. Se povestiau atâtea pe seama lui incât nu ştia nimeni ce să creadă, deşi aproape toţi credeau câte ceva din cele ce auziseră. Mulţi nu-l văzuse incă şi de aceea il aşteptau in stradă, curioşi să dea ochi cu omul acesta aşa de deosebit de restul muritorilor. Se spunea anume, că plictisit să aştepte in cea mai apropiată staţie de B. trenul personal care circula cum puteă, a dat ordin şefului de staţie să-i pună la dispoziţie o maşină şi un vagon care să-l ducă in B. Şeful de staţie se opusese, deoarece maşina trebuia să plece cu un tren de răniţi, care aşteptă in altă staţie, din cauză că maşina aceea se defectase. Cu revolverul in mână l-a ameninţat pe şeful de staţie, i-a spus cine e şi pedeasupra i-a mai făgăduit că il va destitui. Ce? ar fi răcnit noul poliţai, moare lumea dacă intârzii trei ore? Ştii dumneata ce inseamnă un oraş fără poliţai? Cine are să primească răniţii?

Şeful de staţie s'a supus şi noul poliţai, instalat intr'un vagon de-a'ntâia, intre lăzile lui — avea o mulţime — a pornit in B. In gară era aşteptat de intreg personalul poliţiei. Intâi a dat ordin să i se ducă lăzile la cel mai bun otel, pe urmă a strâns mâna subalternilor şi l-a intrebat pe directorul de poliţie, dacă automobilul e in bună stare şi are benzină in deajuns. O astfel de intrebare li se părú ciudată. Incurcat, directorul a răspuns că poliţia din B. n'are automobil.

— Cum? vorbi poruncitor noul poliţai, nici automobil n'aveţi măcar? Mi'nchipuiam eu c'aşa trebue să se intâmple. Bine am făcut c'am fost prevăzător!

Subalternii erau incântaţi de noul lor şef şi de automobilul poliţiei, care după trei zile a sosit din Iaşi incărcat cu lăzi cu fel de fel de conserve.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Subalternii se simțiau mândri că au în fruntea lor un om cu puternice legături politice — era rudă cu un Ministru !—, un om care știe să trăiască și atunci când e război, un om care deși are gradul de poliţai de clasa întâia, a fost detașat să îndeplinească funcția la o poliție, după buget, de clasa treia. Pe prefect ca și pe toți ceilalți din B. i-a uimit cu legăturile ce spuneă că are, trecerea de care se bucură și felul de viață pe care o ducea, viață largă, cu petreceri târzii în fiecare seară, din care cauză adoua zi se scula în totdeauna după orele zece. Într'un timp foarte scurt cucerise simpatiile negustorilor și ale cârciumarilor, care abea acuma își dădeau seama ce om bun le-a venit. Puteau să-l compare cu cel plecat, caracterizat, drept „un om cu care nu te poți înțelege". Noul poliţai se împrieteni cu David, căruia norocul îi adusese omul ce-i trebuiă și nu a rămas nimeni surprins când s'a sărutat cu Dima, vechi prieteni ce s'au regăsit în acest colț de provincie departe de Bucureștii lor îngenunchiați de inamic. Georgescu se simțea măgulit să-l aibă pe noul poliţai la masa lui, iar nevastă-sa începuse să uite de locotenentul rus, cu toate că nu puteă să uite de măreţele planuri de viitor ce-și făcuse. Calipso rămase mirată de purtarea ciudată ce o avea noul poliţai față de dânsa și de aceia se arătă și ea rezervată. Nu știa că Dima l-a pus în curent cu cronica din B., după cum nu știa că noul poliţai, din principiu, avea un respect aproape religios pentru amantul femeei măritate. David însă știa, căci între bărbați, ce nu se spune la un chef ?

Un chef, numai între bărbați, îi displăceă noului poliţai și în B., nu apăruse încă femeea cu picioruşul mic și mersul săltat. În alte orașe din Moldova se refugiaseră atâtea picioruşe subțiri de groaza inamicului și numai în Iași, noul poliţai întâlnise o mulțime din cunoștințele lui. La un chef, în aprobarea celor de față își expuse planul de acțiune. Dacă aprobați, continuă noul poliţai, atunci — zicând acestea se uită la ceasul lui de aur — cât aveți ceasul, întrebă ?

— Unsprezece, răspunseră ceilalți după ce s'a uitat fiecare la ceas.

— Atunci... urmă noul poliţai, peste o oră și jumătate sosesc patru.. din primul transport. De trei zile l-ați mai văzut pe Coman prin oraș?

Coman erà agentul de poliție pe care-l trimisese la Iași, în misiunea delicată de care s'a pomenit. Cheful continuă. La orele unu noaptea — cu o întârziere de jumătate de oră — cele patru au sosit, întovărășite de Coman. Nici celui mai distins erou nu i s'ar fi făcut o primire mai trium-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fală, cum s'a făcut „carcului de dame", botezat îndată. Petrecerea, plină de însufleţire a ţinut până la opt dimineaţa.

Poliţia din B. răsuflă în sfârşit căci cu noul poliţai mai aveau şi comisarii puţină mână liberă şi autoritatea lor creştea, creştea....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

11

Femei din mahalalele oraşului şi femei dela ţară, un pâlc de copii, un medic abea sosit de vreo o săptămână in B., câţiva sanitari şi doi subcomisari aşteptau in gară sosirea trenului de răniţi. In dosul gării se găseau căruţele trimise de locotenentul Munteanu. In unica sală de aşteptare tremurau de frig femeile şi copiii iar soldaţii, nepăsători sau deprinşi cu asprimea iernii, fumau ca să le treacă vremea. Un miros acru de fum, amestecat cu mirosul ciubotelor unse cu seu făceă de nerespirat aerul care se premenia in fugă când se deschidea uşa, ca să facă loc unui nou venit. Lumea aceasta, pe figura căreia puteai ceti ingrijorarea, vorbia in şoapte, cu teamă parcă. La fie ce semnal auzit de afară se oprea cu ochii indreptaţi spre fereastră, cu urechile gata să prindă orice mişcare, care ar fi anunţat sosirea trenului atât de mult aşteptat. Apoi, când cineva spunea că „mai e incă până la venirea trenului", aceleaşi convorbiri, in şoapte, reincepeau, exprimând ingrijorări care tulburau sufletele. Parcă se reintorcea un convoi mortuar. In mintea fiecărula lumina uneori ziua aceeia, a plecării şi cât de triste şi grele li se păreau celor ce aşteptau ghemuiţi in sală toate zilele ce s'au scurs de atunci. — Doamne, Doamne, oftau femeile.

Alături, in biuroul funcţionarilor şi a şefului militar al gării aşteptau autorităţile. Medicul, un om in floarea vârstei, era ingrijorat de intârzierea trenului, căci fiecare minut se gândeă el, poate scurtă viaţa sau poate răpune pe a multora. Se uită la ceas pentru a zecea oară şi chibzui că cel mult intr'o jumătate de oră va sosi şi trenul. Dădu ordin sanitarilor să scoată brancardele pe peron şi soldaţilor dela căruţi să se pregătească. Lumea de femei şi copii a eşit pe peron ceeace nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plăcu şefului militar de gară, de aceea dădu ordin că toată lumea să treacă în dosul gării. Pe peron rămâseseră numai autorităţile, câţiva sanitari şi medicul, care se plimba singur, îngândurat, dela un capăt la altul.

Un şuierat îndepărtat făcu să tresare inimile şi să bată puternic. Apoi, de după o cotitură se văzu maşina, târând după ea lungul convoi de vagoane împrietenite cu durerea şi cu moartea. Maşina înainta încet, parcă abia mai avea putere să ajungă până la capăt. Nici o figură nu apăreă la ferestrele vagoanelor însemnate cu crucea roşie, nici un sgomot nu venea din lăuntru, din lumea aceea unde nu ştiai ce se petrece. Trenul a venit încet. Primit într'o linişte ca de mormânt, s'a oprit în faţa gării. Un medic tânăr sări dintr'un vagon schimbă câteva vorbe cu celălalt medic, apoi au dat ordine sanitarilor şi după aceia a început scoborârea din vagoanele-spital, întâi a celor greu răniţi, aduşi pe târgi, apoi a celorlalţi răniţi sau incubaţi de boli.

Doamne, suspinau femeile înşirate lângă zaplazul de lângă gară, privind mute trupurile întinse în târgi şi acoperite cu mantale sau pături pline de sânge închegat. Doamne, mulţi mai sunt, spuneau încet şi feţele lor erau ca zăpada de albe şi ochii lor străluceau ciudat, înfrigurați.

Apoi au început a scobori răniţi cu capul învălit în pânză albă pătată de sânge, răniţi cu mâinile ţinute în eşarfe, figuri uscate, cu barba şi mustăţile crescute sălbatic pe pelita obrazului galbenă ori vânătă. Părea că nu se mai isprăvesc, aşa de mulţi erau şi toţi tăceau privind aiuriţi, îndepărtându-se după vorba unui sanitar însărcinat să-i conducă până la căruţi. Apoi au scoborât bolnavii, cu privirile rătăcitoare, cu buzele arse de friguri, îmbrăcaţi în mântăluţele lor subţiri şi înegrite, purtând în cap capelele trase peste ochi şi în picioare bocanci fără talpă, ca să se aşeze în front după cum poruncise comandantul militar al gării.

— Domnule, vorbi medicul, care ocupat nu observă dintru'ntâi ce se petrecea, vă rog, lăsaţi oamenii.

În clipa aceea scoboră dintr'un vagon un soldat scund care strigă:

— Ha! Ha! bine v'am găsit! tac-tac-tac, *faier*!

Glasul înfiora. Mulţimea rămase aiurită. Bolnavii şi-au întors încet capetele spre acela care striga într'una, tac, tac, faier, ca o mitralieră şi recunoscu pe sergentul Aanisiei. Au tăcut năvăliţi de amintirile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de pe front. O umbră de durere se așternù pe fețele îndurerate și așa de schimbate, fețe ce aduceau cu ele întreagă și adevărată imaginea războiului. Pe urmă, ca dintr'un mormânt, au fost scoși din negrele vagoane morții, parcă trenul acela ar fi fost un cimitir pe șine. Și morții nu vorbiau, nu auziau ce se petrece în jurul lor, nu li era frig și nu-i mai dureà nimic acuma, și cum stăteau întinși cu fața în sus, la rând, pe pământul ce-i aștepta să-i învelească pentru veșnicie, păreau că îndeamnă să privim bolta cerului sub care se adăpostește toată lumea.

Lumea de femei și de copii a înghenunchiat lângă zăplazul de lângă gară și ochii lor s'au umezit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

12

Oamenii din B., vorbesc despre acei care se supuneau la toate greutăţile ce le aduce un război, începuse a murmură împotriva mediculuĭ şef şi a ajutorului său Dima, făcut numai el ştie prin ce minune a timpului, plutonier sanitar. O mulţime de răniţi cu rănile încă deschise sau bolnavi nevindecaţi fuseseră evacuaţi şi trimişi la regiment „buni pentru front". Oameni pe care-i clătină vântul în mers de topiţi ce erau, oameni ce căděau la pământ ne-mai putându-se ţine pe picioare trebuiau să plece. Lumea era nemulţumită.

— Ce, vrea să-i ucidă şi pe aiştea câţi au mai rămas? se spunea, asta nu se poate! Zice că n'are ce le da de mâncare. Cum să aibă? La doctor lapte, la doctor muşchiul şi carnea cea bună, de unde să aibă ai noştri? Şi celălalt, Dima,cară într'una „bulendrele" acelea aduse din Bucureşti.

Dar nu puteă face nimeni nimic; cuvintele rostite în gura mare deschideau larg porţile Curţii Marţiale şi suferinţele se îngrămădiau în suflete. picătura amară se adună zi cu zi, sporind nemulţumirea.

Când au pornit pe uliţi cei dintâi evacuaţi ca să se ducă la regiment, chiar şi cei ce se arătaseră nepăsători până atunci s'au oprit locului şi au dat din cap, miraţi. Nu se poate să-i trimită în starea asta işi ziceau ei, însă nu puteau face nimic, n'aveau curajul să rostească vorba ce stă tuturor pe buze.

— Dumitre, strigă o femee dela ţară, zărindu-şi bărbatul, unde *mergi* Dumitre, întrebă ea? Soldatul făcu un semn cu mâna, arătând spre regiment.

Fără să-şi piardă cumpătul, femeia merse cu soldaţii la regiment,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

intră în biroul comandantului dând la o parte plantonul ce stătea la ușă.

—Ce-i femee ? întrebă comandantul.

— Da ce vreți să faceți cucoane, vorbi ea, să-ni omorâți oamenii? Aiștea-s de trimis pe front c'abea se țin pe picioare ? Dacă nu-i puteți ține, dați-ne bărbații să-i ingrijim noi și vi-i trimitem pe urmă.

— Dacă-i ordin, răspunse comandantul.

— Dacă-i ordin, dece nu-i trimiteți pe-acei ce stau aici, că se sparg de grași ? Eu mă duc, iaca așa femee, cum mă vezi, mă duc până la *regin* și-i spun, că mie nu mi-i teamă, tot de-o moarte murim toți !

Neobișnuit să i se vorbiască deschis, comandantul nu avea ce să răspundă. Se gândiă să ia o hotărire, însă gândurile lui erau la petrecerea deseară dela Calipso și el se frământă cu mintea să-i trimită înaintea de sosirea lui un dar.

In clipa aceea intră în birou medicul ajutor care cu o zi mai mainte primise trenul de răniți. Vorbi :

— Domnule maior, am văzut în grabă oamenii ce urmează a fi trimiși pe front. Nici zece la sută nu vor ajunge vii dacă îi trimitem în halul în care se găsesc. Trebue să-i reținem aici iar cei mai ușor bolnavi îi putem trimite acasă pentru o săptămână. Nu ne putem juca cu viețele oamenilor !

— Sărut mâna cucoane, așa-i, vorbi nevasta lui Dumitru.

Medicul ar fi voit să-i spună maiorului că a făcut raport la Divizie pentru schimbarea colegului său, însă se opri.

— Bine doctore, fă cum știi, răspunse comandantul, mulțumit că i-a luat de pe cap o sarcină atât de grea pentru dânsul.

Plutonierul sanitar Dima, aflând despre cele întâmplate a jurat răzbunare medicului. Seara, la petrecerea dela Calipso — împlinea d-na Georgescu treizeci și unu de ani însă nu sărbătorea decât douăzeci și șase —, Dima se lăuda în gura mare că-l trimite pe front, pe „mitocan", dacă nu-i place în B. "Mitocanul„ era medicul care ziua și noaptea până târziu veghia răniții și-i ajuta, alinând, pe cât puteă durerile și împrăștiind pretutindeni o vorbă bună de încurajare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

13

Cursa pe care subcomisarii Răţoi şi Ciocan volau s'o întindă lui Leizăr Cămătarul, li-a luat multe ceasuri de gândire. După părerea lor numai în timp de războiu puteau scăpă de omul căruia datorau bani pe care nu voiau să-i plătească. Leizăr, cu toate că fusese ameninţat şi i s'au făcut şi percheziţii acasă, nu s'a lăsat înfricoşat. Dreptul lui era dreptul lui şi banii lui erau munciţi, aceste erau vorbele cu care răspundeă ameninţărilor, conştient de drepturile ce-i da legea. Poliţele ce avea dela diferiţi creditori le ţinea ascunse într'un loc pe care numai el şi Sura, nevastă-sa îl ştiau. Din ascunzătoarea lor tainică nu eşiau la lumina zilei decât în ziua scadenţei.

Subcomisarii erau furioşi că nu găsiseră poliţele la ultima percheziţie ce au făcut la Leizăr, de aceea au pus la cale un plan. Agentul Coman, om de patruzeci şi cinci de ani, din care vreo douăzeci şi cinci l-a petrecut prin diferite închisori, nu numai în ţară ci şi în străinătate trebuia să-l „lucreze" pe Leizăr, când va fi chemat în biroul poliţienesc. Planul încolţise în mintea lui Răţoi, care l-a comunicat lui Ciocan şi deşi amândoi oameni vechi în poliţie, de data aceasta voiau să iasă din făgaşul obişnuit. Din încurcătura în care se găseau nu-i puteă scoate decât Coman, zis şi „Savantul" pentru că vorbia de o potrivă de prost, vre-o opt limbi.

Într'o odăiţă retrasă din crâşma dela „Vădana", căci nu se mai puteă bea de faţă cu lumea, la un pahar de vin, Răţoi a început a se plânge de greutăţi — avea omul patru copii pe care-i îngrija nevastă-sa numai ea ştie cum — dar mai ales de poliţele ce dăduse lui Leizăr.

— S'a îmbogăţit jidanul, răcni, adică ce-ar fi dacă mi-ar da poliţele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

indărăt. Ce-i la el trei mii de lei ? Ce zici Coman, cum să începem ? Coman dădu paharul peste cap, il așeză pe urmă cu putere, și zise, căci lui nimic nu-i se părea mai ușor decât una ca asta.

— Ti-i, zise el, ce dracu n'am fost eu, că luam nu trei mii, cincizeci de mii ii luam. Nimic mai ușor decât să dai poliți. Te iscălești pe o hârtie, te duci să ei bani și când vine plata iscălești altă hârtie. Eu așa am făcut intotdeauna. Nu-mi pare rău de viață, am știut să trăesc.

Spunând acestea, Coman și-a adus aminte că nu pentru a'și povesti viața lui fusese chemat de Rățoi și Ciocan. Se opri deodată, așteptă câteva clipe și intrebă : Ce facem cu Leizăr ?

Toți trei au pus la cale planul. Vom vedea cum l-au adus la indeplinire.

Când se petrec evenimentele despre care vorbim, Leizăr Cămătaru e om de cincizeci și trei de ani. Leizăr e foarte urât, însă lumea din B. s'a deprins cu figura lui și cu vorba lui neințeleasă pentru unul care l-ar auzi pentru intâia oară. Pe lângă că vorbește stricat românește, vorbește și foarte repede, incălecând cuvintele. Are ochii așa de mici, încât nici nu i-ai vedea din părul care îi acoperă toată figura, dacă n'ar fi vii și luminoși. De copil începuse a iubi banul, pentru ban și pentru micile plăceri ce-i aduceă. Tot ce se poate vinde, a vândut în tinerețea lui, tot ce se poate cumpără și se căută la un moment dat, a cumpărat. Unde era o licitație Leizăr era față ; în casa în care nevoia se aciuiase el venia ca din intâmplare și își oferea serviciile ; când se apropia sfârșitul lunei, ațintea calea funcționarilor și prezența lui îi ispitiă să facă un mic imprumut până la leafă. Cel care vindea, se gândia la Leizăr să-i găsiască cumpărător care să dea un preț mai bun ; cel care voia să cumpere il consulta pe Leizăr, ca să cumpere mai eftin. Leizăr se afla intotdeauna in treabă și lumea din B. nu se puteă lipsi de serviciile lui. El puteă să dea cele mai bune și mai sigure informații asupra averii oricărei persoane din B. O bancă l-a angajat ca informator. Rolul acesta îi crescuse importanța și Leizăr se simția fericit că lumea are nevoie de dânsul și altfel, decât ca de un cămătar oarecare. Făceă intervenții. Am să *intervin*, spuneă în limba lui. Obișnuit să imprumute sume mici, cu camătă mare și termene scurte, nici nu voia să audă de un imprumut pe sume mai mari. Când s'a hotărit odată să imprumute unui maior cinci sute de lei, eră foarte emoționat, parcă un eveniment de o deosebită insemnătate s'a petrecut în lume. După ce a dat banii, nu mai avea liniște. Cu o furie necu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noscută s'a aruncat într'o serie de mici afaceri, a urcat camăta și s'a luptat ca în cel mai rău caz să-și scoată dela alții capitalul și procentele ce i s'ar fi cuvenit de la maior, dacă nu-i plătea. Când peste trei săptămâni maiorul i-a înapoiat banii, Leizăr nu voia să-i primească ci consimți, fără să i se ceară o nouă prelungire a poliței. Maiorul refuză net, îi plăti și îl concedie.

Aproape toți funcționarii și ofițerii din B. îi erau datori și cu cel puțin un sfert din datornici avea procese. Codul de comerț nu avea taine pentru Leizăr, deși întotdeauna consultă avoțații cărora la ziua numelui le trimetea un litru de vin și un tort. Ajunsese a fi omul de care toți aveau nevoie, pe care toți îl disprețuiau, de care nu te poți scăpă, și după care alergi la nevoie. Ciudat însă, numai natura a voit și s'a răzbunat pe Leizăr. Întâi îl făcuse urât; al doilea, cu toate că se însurase de tânăr, la cinci-zeci și trei de ani, nu avea nici un copil. În felul lui, Leizăr era un exemplar rar, Leizăr nu iubea pe nimeni pentru dânsul oamenii erau compuși din cifre: capital și dobânzile ce-i datorau.

Iubia mai mult un leu scos printr'un năstrușnic calcul al minții lui decât o camătă mai mare, căpătată cu ușurință. Ceace câștiga greu iubea mai mult și în caseta lui, banii erau puși după sforțăriile ce făcuse ca să-i aducă acolo. Nu e de mirare dar, că în vremea când se petrec acestea, Leizăr avea două sute de mii de lei în aur și argint și optzeci de mii de lei în polițe, avere de care numai el și socru său aveau știință, căci dela un timp se ascundea și de Sura, nevastă-sa.

Odată cu începerea războiului, cu declararea moratorului, se simți scos din circulație. Câteva zile s'a frământat cu gândul la cele ce avea să facă. Pe urmă, deodată, și-a zis că polițele sunt polițe; că bani nu va mai împrumuta și, rușii intrând în țară se pot face afaceri cu dânșii. Obișnuit să se adapteze oricăror condiții de viață, a învățat câteva vorbe rusești, și-a schimbat negoțul și a început să lucreze cu rușii, cărora le vindea rachiu, coniac și rom. Afacerile îi mergeau mai bine decât se aștepta și simțea o deosebită plăcere știindu-se nevoit să-și pună la contribuție mintea pentru a iscodi planuri noi ca să înșele ochii atenți ce-l păndeau cu răzbunare. Mulțumit că la ultima percheziție ce i se făcuse nu descoperise nimenii ceeace avea ascuns —, el credea că i se caută rachiul —, urcă prețul băuturii și își aduse acasă un butoiaș de o sută de litri. Râse satisfăcut de ma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rele câștig ce știe cu siguranță ca-i va veni, când se prezintă la dânsul Coman. Îl cheamă la poliție.

—Domnul poliţai, îl înștiință, mi se pare că-i trebue niște bani. așa bănuesc: vei vedea dumeata ce vrea, vorbi agentul.

— Bani acuma! isbucni Leizăr, dacă-i război mai are cineva bani?

În adîncul sufletului însă se bucură și era hotărât să-i dea chiar cinci mii de lei poliţaiului.Când urcă scările poliției se gândi să se lase greu, să-i ia procente cât mai mari și să-și asigure bunăvoința lui, ceia ce i se păru ușor.

Agentul îl introduse într'un biurou, în care se găsiau subcomisarii Rățoi și Ciocan.

— Bună ziua cucoane, zise Leizăr întorcându-și capul dela unul la altul.

Cei doi subcomisari scriau la biurourile lor, nevoind a da nici o atenție noului sosit.

— Nu văd că-s aicea, se gândi Leizăr. Ce dracu scriu ei acolo, se întrebă?

Tuși, însă cei doi polițiști își vedeau de treabă, afundându-și nasul și mai adânc în hârtiile din fața lor.

— M'ați chemat? întrebă din nou Leizăr. A fost la mine domnul agent, așa, cum îi zice, care se'nvârte.

Rățoi își ridică nasul din hârtii și aruncând o privire lui Leizăr, îi spuse:

— Ai venit?

— Dacă m'a chemat domnu Poliţai, răspunse Leizăr.

— M-da, făcu Ciocan, căutând printre hârtii. Ai venit de mult? îl întrebă și el.

— Acuma, răspunse Leizăr; dumneavoastră eraţi ocupat, n'am voit să deranjez pe nimeni, mai bine plec,; viu eu mai târziu, poate domnul Poliţai nu-i aici.

— A nu, vorbi Rățoi sculându-se dela biurou. Ai venit la timp domnule Leizer. Ești bun să iei loc pe scaun?

Leizăr nu îndrăzni să se așeze. În mintea lui se întreba ce vor dela dânsul, oare pentru ce l'au chemat, și începu să fie neliniștit.

— Poți să stai, adăugă Rățoi; pune căciula'n cui; avem mai mult de vorbă.

Leizăr își puse căciula în cuerul de lângă ușă, apoi se așeză pe un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scaun în fața lui Rățoi. Îl privi drept în ochi ca să-nțeleagă dinainte ce are să-i spue, dar nu putù ghici gândurile subcomisarului.

— Domnule Leizăr, începù Rățoi, dumneata știi că noi suntem de mult prieteni. Eu pentru prieteni mă dau peste cap.

Leizăr dădea din cap, aprobând fiecare vorbă. Agentul luă căciula lui Leizăr din cuier și în timp ce Rățoi vorbia, eși încet pe ușe, fără să se simtă.

— Pentru prieteni, oftă Rățoi, ce nu sunt în stare să fac! Când îl văd la necaz, mi se frânge inima, zău așa. Mare necaz adăogă, izbindu-se cu mâna peste frunte.

— Ce s'a întâmplat? întrebă Leizăr, nepricepând nimic.

— De, domnule Leizăr zise Rățoi, numai în poliție să nu fii, că te strici cu toată lumea. Iaca, să-ți citesc și dumitale, și pe urmă vom vedeà ce-i de făcut.

Rățoi scoase din saltarul biuroului o jumătate coală de hârtie și ceti un denunț împotriva lui Leizăr Cămătaru. Denunțătorul îl învinuia că face spionaj pentru inamic, că întotdeauna are hârți și planuri la dânsul, că e cel mai mare dușman al țării.

În timp ce subcomisarul ceția anonima, Leizăr protestà din ce în ce mai uimit de cele ce-i era dat să audă. Agentul se strecură neauzit în biurou și puse la locul de unde o luase, căciula lui Leizăr.

— Acuma ce să facem? întrebă Rățoi după ce isprăvi de citit anonima. Mi-e rușine să te percheziționez pe dumneata, *care* ne cunoaștem cam de multișor.

Fără să aștepte Leizăr scoase tot ce avea în buzunare și întoarse buzunarele pe dos ca să arate că altă nimic nu mai are.

Subcomisarii cercetară lucrurile puse pe biurou. Nimic compromițător, nici chiar în portofoliul de piele.

— Bravo, pân'acum e bine, zise Rățoi.

— Poftim, căutați peste tot, zise grăbit Leizăr.

— Noi nu îndrăsniam, răspunse Ciocan; să percheziționezi un prieten! Dacă interesul Statului ne cere, noi ce să facem? Apoi către Coman: ia vezi tu.

Coman nu se rușina. El nu avea legături de prietenie cu Leizăr. Îl cercetă până la piele, îi deslăcù hainele, până și talpa de la cisme i-o deslăcù fără să găsească vreun act.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi, spuneam noi, vorbi Răţoi, nu se poate un om ca domnu Leizăr să fie spion.

— A mai rămas căciula, trăiț'domnule şef, zise agentul.

Leizăr se repezi la cuier, puse mâna pe căciula lui şi o întinse subcomisarului.

— Poftiţi, zise sigur de sine.

— Asta-i a dumitale ? întrebă Ciocan.

— *Sigur*, răspunse Leizăr. De opt ani numa'căciula asta o port.

— Ia vezi Coman, porunci Răţoi, că mi s'a urât, trebue să facem mai de grabă raportul.

Coman luă căciula din mâna lui Leizăr, o privi atent pe faţă, pe dos, apoi cu un briceag începù s'o descoase incet, prefăcându-se că găseşte greu cusătura. Tăie cu grije cusătura dela o margine la alta şi dintr'o mişcare despărţi fundul lăsând să se vadă o bucată de hârtie.

Toţi urmăriau cu atenţie operaţia. Ciocan scoase din căciulă o hârtie împăturită. Leizăr smulse căciula din mâna agentului şi se uită încă odată bine la ea. Căciula era a lui, însă nu-i venia să creadă. Ce căuta hârtia aceia în căciula lui ? Poate când a făcut-o acuma opt ani i-a pus-o cojocarul ?

— Acolo ţii banii ? întrebă râzând Ciocan.

— Ce bani ? răspunse Leizăr. Ce caută hârtia în căciula mea ?

Agentul desfăcù hârtia incet, sporind curiozitatea celor de faţă şi o aşeză pe biurou. Toţi tăceau, cu privirile fixate pe hârtia desfăcută, care înfăţişa planurile tranşeelor din jurul oraşului.

— Ce-i asta, întrebă Leizăr care în viaţa lui nu văzuse o hârtie de felul aceleia găsită în fundul căciulei lui.

— Dumneata nu vezi, vorbi cu seriozitate Răţoi, planul tranşeelor.

— Oi, mamălă, mamălă, putù zice Leizăr gata să cadă.

— Te faci că nu ştii,vorbi aspru agentul. Iţi vine rău, hai ? Şi nouă ne vine rău când ne bate neamţu ; iaca de ce ne bate domnule şef, pentru spioni ca dumnealui.

Leizăr începù să se jure că nu ştie nimic ; începù să se roage, zadarnic însă, harta îl da de gol.

— N'avem ce-ţi face domnule Leizăr, zise de astă dată grav Răţoi. Iscălește declaraţia că în urma anonimei ce am primit şi la percheziţia corporală ce ţi-am făcut, am găsit în căciula pe care ai recunoscut'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că este a dumitale o hartă de război cu lucrările de apărare din jurul orașului.

— De ce să iscălesc dacă eu n'am pus nimic acolo, răspunse Leizăr. Să mă'npuște degeaba? Eu nu's vinovat!

— Bi-i-ne, făcù Rățoi; apoi către agent: du-l.

Agentul îl înșfăcă și-l duse într'o sală mică, întunecoasă, care ținea loc și de arest.

— Vezi dacă te ții de alea, îi zise Coman, de ce nu ești om de treabă? Aici au să-ți rămâe oasele.

— De ce să-mi rămâe, întrebă Leizăr, dacă eu nu-s vinovat?

Agentul nu voi să rămână mai mult în carceră. Eși, încue ușa și se duse deadreptul în biuroul lui Ciocan.

— Să stea acolo câteva ceasuri, vorbi Coman, că se'nmoae.

— Da bine-a mai eșit, răspunse Ciocan. Ei știi, că nici n'am simțit când ai eșit și te-ai întors cu căciula?

— Nici eu, întări Rățoi.

— Acù să vedem ce ese; când a vedeà că nu-i chip are să miște.

Leizăr nu pricepea nimic din toate câte se petreceau cu dânsul. Se știa nevinovat. Degeaba se frământa cu mintea să-și lămurlască ce căuta planul în căciula lui și cine i l-a băgat acolo. De opt ani poartă aceiași căciulă și el n'a simțit nimic și n'ar fi simțit dacă era acolo o hârtie? El care toată viața lui nu se gândise decât la bani, era nevoit acuma să descurce o problemă atât de grea și nu putea. Înaintea ochilor nu vedea decât cifre și ca în vis îi apăreau banii lui, polițele lui. Îi părea rău că nu-i spusese și Surei unde i-a ascuns dar se liniști la gândul că socru-său știe unde se găsește averea. Nu dormi toată noaptea, de frig, de frică, de grije. Într'o noapte numai, se trase la față parc'ar fi bolit cine știe cât. Refuză mâncarea ce i se aduse și nici apă nu voi să bea.

Când auzi dimineața sgomot la ușa lui, parcă-i veni curajul. Coman intră înăuntru și după ce-l privi, zise:

— De! singur ți-ai făcut-o...

— Ce-am făcut? Parcă eu nu știu, îi veni deodată să spue. Căciula era la mine în mână? Era acolo, la cuer. N'ați avut timp să coaseți și să descoaseți? Și pe dracu puteai să pui în ea dacă voiai. Asta am să spun la domnu procuror.

— Ai să spui pe dracu! răspunse Coman. Ce dai ca să scapi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dai o sută de mii?

— Eu nu dau nimic, spuse cu groază Leizăr. De ce să dau? Am furat bani? Eu am muncit ca să-i am; eu n'am băut munca mea!

— Nu vrei? Ai să mori!

— Las' să mor!

Agentul se descheie de curea și i-o arătă lui Leizăr.

— O vezi, îi spuse.

— Și ce, n'am mai văzut eu curea?

— Îi fi văzut jupâne: da de cureaua asta ai să te spânzuri.

Leizăr nu răspunse, ci rămase gânditor.

Agentul se încinse pe urmă cu cureaua și la plecare îi spuse:— Ne mai vedem noi jupâne. Poate te răzgândești, și eși încuind bine ușa.

Rămas singur, pe Leizăr îl cuprinse din nou frica și grija. Simția că trebue să se întâmple ceva cu dânsul dar, nici el nu știa ce-i va aduce ceasul. Să dea bani, se gândi; dacă dă bani, atunci ei vor spune c'a dat ca să scape și mai rău se înfundă. De banii lui nu voia să se despartă și o singură dorință mai avea; să-i mai vadă odată, să-i mai mângâe cu degetele lui subțiri, să mai simtă odată plăcerea ce-i da aurul rece și strălucitor, să pipăe zimții fini, și să-i mai sărute odată. Mâinile lui se întindeau în întuneric căutând să prindă ceiace visa și înaintea lui vedeă grămezi de aur sclipitor pe care nu le puteă atinge.

— Nu vrea, spuse Coman lui Rățoi și Ciocan. Trebue să-i facem de petrecanie. Te pomenești că afurisitu a văzut când i-am luat căciula. O să încercăm la noapte.

Apoi toți trei s'au dus la o crâșmă unde au băut până târziu, să-și dea curaj.

Pe la ciasurile două din noapte Coman intră din nou în camera lui Leizăr. Pufni de câteva ori, se deschee liniștit la curea, o arată încă odată lui Leizăr și-i spuse:

— O vezi? Leizăr își pironi ochii asupra curelei și nu putu scoate o vorbă.

— O vezi? îl întrebă din nou. Dacă dai bani ai scăpat, de unde nu.... Coman se opri și aștepta.

— Ei, întrebă într'un târziu, te-ai resgândit domnule Leizăr?

— Ce să răsgândești? De unde să dai bani? Un ôm nevinovat!..

— Atunci, vorbi Coman arătând cureaua.

— O vezi? I-a dumitale nu-l așa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Leizăr se pipăi repede și abia atunci își dădu seama că nu era încins. Întinse mâna s'o ieie, însă agentul îi dădu peste mână.

— Încă odată te întreb, vorbi agentul, dai bani, sau, îi spuse în batjocură, vrei să mori pentru țară ?

— Pentru țară, făcu mirat Leizăr, eu mor pentru banii mei! Voi vreți să mă prădați, continuă din ce în ce mai aprins Leizăr, voi vreți să-mi luați sânge, știu eu ce vreți voi să faceți ? Așa tâlhari n'am văzut.

— Cum, noi suntem tâlhari ? se înfurie Coman.

— Parcă eu nu știu ; decă să plătesc ? Acuma vreți să mă omorâți, asta vreți să faceți ? N'ajunge câți mor acolo, la război...

— Nici n'apucă să isprăvească. Agentul îi aruncă cureaua în jurul gâtului și începu să strângă cu putere. Leizăr făcu o mișcare să lărgească nodul, se sforță zădarnic, neputincios. Voia să răsufle, voia să strige : nu puteă. Făcu niște ochi, încât ai fi zis că în clipa aceia ochii lui creșteau și se făceau mari, de tot mari.

Coman dădu drumul curelei. Leizăr, cu gura căscată trăgea aerul în plămâni, ametit de cele petrecute. Văzuse moartea, simțise că i se oprise în gât și deodată revenia la viață. — Sură, Sură, au fost cele dintâi cuvinte pe care le-a rostit.

— Era să isprăvești războiul, îi spuse Coman.

— Hi-i !... făcu Leizăr. Era să mor iu !

— De ce să mori, răspunse Coman, cui au să rămâe banii ?

— Banii ? ! Ce fac banii fără mine, ori eu fără ei ? Cât vreți, spune repede, aicia nu-i de mine. Văd eu ce fel de front e-aicia.

Coman pricepu că Leizăr e gata să dee și bani, numai să scape și voia să-și tragă și partea lui de câștig. Se tocmi cu Leizăr ca să înapoeze toate polițele lui Ciocan și Rățoi cu un beneficiu de sută la sută. Lui să-i dea zece mii de lei și ceasul de aur pe care uitase să i-l scoată la timp din buzunarul jiletcii. Și, adăugă încet, ai să înapoezi și polița de cincii mii lei a cucoanei Calipso. Te invoești ? Răspunde !

Leizăr se gândi, se pipăi la gât și se uită cu groază la curea, jos, pe podele. Contrar obiceiului, tăceă. Dintr'odată i se luminâ mintea. Astea vin dela Calipso, se gândi, și își aduse aminte că-ii făgăduise de mult să se răzbune pe dânsul. Se gândi adânc, și în cele din urmă spuse hotărât :

— Dau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lui Coman îl părù rău că n'a cerut mai mult. Se mulțumi deocamdată și cu atât.

— Bine, vorbi Coman. Hârtia pe care ai semnat-o, rămâne la noi Înțelegi, trebue să fim și noi asigurați. Poate întorci vorba...

— Eu ? răcni Leizăr.

— De, cine știe. Mai bine să te avem noi în mână.

Au plecat împreună, târziu, pe străzi pustii, spre casa lui Leizăr, purtând fiecare gândurile care-i munciau.

Sura s'a speriat când a auzit bătăi în geam. A deschis ușa după ce a recunoscut glasul lui Leizăr și tremura toată. Leizăr i-a spus ceva în jargon și Sura a dispărut. Leizăr își pironi privirile asupra menorahului și prezența unui goi, la ora aceia, în casa lui îl făcù să tresară și să scuipe. Sura se întoarse în grabă ca un pachet de bancnote, pe care Leizăr i-l smulse din mâni.

Întovărășit de Coman, porniră spre poliție. Leizăr privia uimit casele, străzile pe unde trecea, parcă atunci le-ar fi văzut pentru întâia oară. Toate i-se păreau noi, nevăzute. Se gândeà la primejdia prin care a trecut și văzù că banii pe care îi adunase cu trudă, cu lipsuri și cu umilințî îi puteau fofosi. De nu i-ar fi strâns, cine știe unde ar fi fost acuma. Simți o undă rece pe spinare. Nu sunt eu mai rău decât dânșii, se gândi Leizăr mai departe. Eu n'am omorât ; eu am făcut bine ; eu am ajutat la nevoe pe toți cari nu găsiau decât la mine un ban.

Ajunseră la poliție. Cu scârbă Leizăr aruncă pe masă teancul de bancnote.

— Poftiți, zise subcomisarilor uluiți în fața atâtor bani. Să-mi dați hârtia pe care am iscălit, adăugă, atâta va cer.

În graba pe care o aveau de a'și împărți banii, Rățoi i-a înapoiat declarația și încurcat, îl întrebă de sănătate.

— Eu pot pleca ? întrebă Leizăr.

— Și nu fii supărat pe noi, răspunse Ciocan ; dacă avem ordin, trebue să-l executăm.

Leizăr plecă.

În aceiași seară, neștiut de nimeni, Leizăr cu Sura plecau cu o căruță spre Iași, părăsind târgul unde își trăiseră toată viața.

Din când în când Leizăr își întorcea capul, parcă i-ar fi fost teamă să nu pornească după dânsul, orașul cu case și oameni....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CAPITOLUL IV.

1

Căsătoria locotenentului Verşevschi umplù de bucurie pe căpitanul Roşca şi pe David, în schimb în casa lui Georgescu se lăsase un val de tristeţă. Motivele bucuriei ca şi ale tristeţii nu se asemănau la nici unul din ei, căci în sufletul fiecăreia altă coardă vibra.

Odaia pe care o locuise locotenentul rus, fusese transformată în dormitor, dormitorul lui Galipso. Voia să-i simtă şi în lipsă prezenţa, să-şi culce capul pe perina lui, să mângâe obiectele de toaletă care fusese ale lui Verşevschi, făcând astfel continuă prezenţa unui om pe care ştia bine că niciodată nu-l va mai revedeà.

Il iubise mult şi numai după ce s'a despărţit şi-a dat seama şi Calipso cât de puternic iubeşti când nu mai ai pe cine. Era prinsă în mrejele nevăzute care o îmbrăţişau şi pe dânsa la rândul ei, după ce până atunci râdea de toţi cărora le întorcea capul pe urma paşilor ei mândri.

— Oare aceasta să fie dragostea, se întreba cu tremurări de suflet. Nu cumva încep să îmbătrânesc, îşi spunea cu groază?

Se repezi la oglindă. Faţa ei, aceiaş ca în trecut. Nici o şuviţă albă în părul ei frumos nu prevestea toamna. Oglinda îi răspundea cu încredere, oglinda nu ştia să mintă decât dacă singur vrei să te minţi şi cearcănul cenuşiu-negru din jurul ochilor păreà că îl resfrâng cu melancolie apele limpezi ale oglinzii care nu ştia încă să o mintă.

Aceasta să fie adevărata dragoste, se întreba mereù. Işi da seama că nu mai e o fată tânără care să-şi piardă capul şi inima ei avea deacuma să poarte îngropate şi neştiute de nimeni amintirile trecutului proaspăt încă! Cine a urmat impulsului firesc n'a fost fericit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în viață, aceasta o știa Calipso, și viața ei plină de taine nu avea să se desvăluiască vreodată.

În ceasurile când rămânea singură, trăsăturile feței ei fine se umbreau ca și cum sufletul cu toate tainele lui i-ar fi năvălit în obrajii rumeniți. Locotenentul Verșevschi îi deschisese orizonturi largi pe care ea nici nu le bănuise, îi torturase sufletul care până atunci fără să știe se jucase cu sufletele, o făcuse să întrevadă viața dincolo de marginile orășelului B. căci viața nu-i aceia pe care o vezi din ochiul unei ferestre, îi spusese, nu odată, Verșevschi, cu înțeles. Calipso începea să se descopere sie-și și să-și recapete pe încetul siguranța să devină stăpână pe eă înșăși, imprimându-și voința pe care i-o topise adevărata dragoste.

Se gândiă la Roșca și la David și mintea ei îi compara până în cele mai mici amănunte. Știa că numai un semn al ei l-ar face pe Roșca să-i cadă la picioare și să-i îndeplinească cele mai nebune dorințî, însă chibzuia că e mai bine să se folosească de dânsul și de puterea ce-i da autoritatea lui.

Atenția ce-i arăta, Roșca o lua ca o împărtășire a dragostii lui. Fericit că scăpase de locotenentul Verșevschi, el credeă că niciodată Calipso nu-și va mai întoarce privirile spre David de care o înlănțuiau nu numai amintiri ci și taina atâtor afaceri.

— Băiatul ăsta, își spunea adesea Calipso, gândindu-se la Roșca, o să-și piardă într'o zi capul.

Scăpat de rus, David simția cum își recucerește locul în inima lui Calipso. I se părea că nici odată nu-l perduse și își făceă imputări că uneori îi trecuse prin minte gânduri ciudate. Dacă l-ar fi iubit pe rus n'ar fi știut ea să împedice căsătoria ? se întreba David. Era o nebunie ceia ce-i treceă prin minte și se mira cum de pot să-i vină unui om astfel de gânduri.

Peste două săptămâni dela cele petrecute, într'o Vineri, Georgescu și nevastă-sa prânziau singuri. Când se întâmpla să fie numai ei amândoi la masă mâncau tăcuți și nu scoteau o vorbă. Bărbatu-său spunea:—bună supă ! nu ți se pare c'a fost cam afumat pilaful ? Calipso îi răspundea : — pilaful a fost foarte bun, dar supa a fost cam afumată ; mă mir că nici atâta lucru n'ai observat !

După aceasta spuse nevesti-sa :

— Poimâne pleacă ștabul rusesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Calipso deveni atentă și întrebă :

— Cum, pleacă rușii ?

— Adică nu toți, o parte numai, sub comanda locotenentului Verșevschi

— Biata Tana ! oftă Calipso.

— Ei, ce să-i faci, rus i-a trebuit, rus a găsit ; să meargă după dânsul acuma.

— Cum, o ia și pe dânsa ? Eu mă gândeam că Tana va rămâne acasă. . . .

— Nu, o ia și pe Tana, răspunse Georgescu ; după câte am aflat îi duce pe frontul german, însă înainte li dă un concediu să se ducă acasă și să-și vadă familia. Crezi că e puțin lucrû să nu-ți vezi casa doi ani ?

— Biata Tana, repetă Calipso, gândindu-se că soarta aceasta era să fie a ei și ca într'o fulgerare văzû stepa și Volga de care îi vorbise și le cântase de atâtea ori Verșevschi.

În urechile ei răsună plină de farmecul melancoliei muzica pătrunzătoare și misterioasă : Volga, Volga, apă dulce. . . Și cât ar fi dorit să fie ea în locul Tanei . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

2

Zăvorit în odae, locotenentul Munteanu lucrà la registrele detaşamentului său. Fiecare sgomot îl făceà să tresară. Asculta cu atenţie încordată. I se părea că e cineva îndărătul uşei, care trăgeà cu urechea sau se uita pe borta cheei. Inima îi svâcneà de neliniște. Nu se auzia nici un sgomot însă, căci toată lumea dormea la ora aceia adâncă din noapte. Se auziau doar svâcniturile inimei lui, pe acelea le auzea bine. De două ori se duse la uşe, o descuc, se uità pe sala lungă şi tăcută a arhondaricului transformat în spital. Nimeni nu erà pe sală, nici plantonul pe care îl trimesese de cu vreme să se culce. Lampa atârnată de plafon lumina atât de slab, parcă trăgeà să moară, bolnavă şi ea. I se păruse numai că cineva îl pândeşte, că-i urmăreşte să vadă ce face în odaia lui. După ce încuc uşa, trase două zăvoare grele, de fier, peste ea, apoi examină fereastra peste care mai întinse un lăicer şi rămase tăcut în mijlocul odăei, gândindu-se. Erà tăcere, numai inima lui nu avea liniște. Cum sta aşa, văzù pe masă revolverul lui totdeauna încărcat, îl luă în mână şi îndreptându-se în vârful picioarelor spre pat, cu mâna întinsă, gata să tragă la cea mai mică mişcare ce s'ar fi simţit, cercetă sub pat şi răsuflă uşurat în cele din urmă. Nu erà nimeni cu dânsul, erà însfârşit singur, numai el, cu gândurile lui!

Se aşeză la masă şi începù să scrie. La dreptul vorbind nu scria, ci făceà tot soiul de socoteli, înfuriindu-se de câteori greşia adunarea şi zâmbia satisfăcut când socotelile îi eşiau după cum voia.

După ce isprăvi, se ridică de pe scaun şi cu mâinele în buzunar se plimbă câtva timp prin odae, apoi se îndreptă spre lada de fier a detaşamentului, dădù la o parte mulţimea de lăicere care o ascundea pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

virilor altora, o descue și privi satisfăcut înlăuntru. Luă o bisactea din care scoase o mulțime de inele cu tot felul de pietre scumpe, își vârâ în deget un inel de platină, întinse mâna înainte, răschirâ degetele și își privi plin de mulțumire degetul care purtă bijuteria scumpă, fără ca să-l tulbure alte gânduri. Apoi scoase dintr'o casetă o pungă de gumă legată la gură cu un șiret de piele, o deslegă și privi, parcă atunci iar fi văzut întâia dată napoleonii zimțuiți și alte monede de aur.

Desigur, locotenentul Munteanu pe care nu-l cunoscuse nimeni mai înainte în orășelul B., era un om bogat și avusese marele noroc să-și poată duce cu dânsul bogăția, pretutindeni pe unde trecuse.

Laudele ce-i aduceau notabilitățile din B. îl făcuse chiar să fie mai serios decât păreă și nu o mamă ofta când îl vedeă, căci o asemenea partidă, nu numai în timp de război, ci și în timp de pace, e căutată. Locotenentul Munteanu nu se gândeă la însurătoare, cu toate că se lăsă ademenit când i se vorbia și lăsă întotdeauna speranțe. Se întâmplă însă ca totdeauna când ar fi urmat să se facă logodna la care el nici nu se gândiă, căci alții își închipuiau că la masa ce pregătiseră se va face neapărat, el răspundea cu un biletel de scuză și nici odată nu uita să adauge că „de n'ar fi război ar puteă dispune după voință de persoana lui". Nimeni nu se supără, dimpotrivă toți îi luau apărarea și se întreceau în laudele ce-i aduceau acestui devotat al datoriei, omul înzestrat cu o energie de fier, organizator în care ai deplină încredere și celelalte.

Cu două zile înainte locotenentul Munteanu trimise doamnei Calipso o minunată brățară de aur cu diamante. Primi un răspuns scurt din trei cuvinte : Îți mulțumesc C. Reciti biletelul pentru a mia oară poate, îl sărută și îl așeză cu grije în punga unde-și ținea aurul.

Își da seama că nu iubea pe Calipso și poate nici nu eră iubit la rândul lui, cu toate că se simțeă atras de această femee de care îi eră teamă. El însă nu năzuiă decât la bunăvoința și prietenia doamnei Georgescu. Atât îi erau în deajuns, însă Calipso nici atât nu voia să-i deie. Îl privià peste umăr și îi răspundea cu vorbe al căror înțeles îl făceau nu odată să tremure.

— Sfântă-i libertatea, se gândi locotenentul ; să n'ai nevoe a da seama nimănui de fapte. Eh, făcù el, cine știe *cum* s'o isprăvi războiul.

Se simți sfârșit de muncă și de neodihnă, și așa îmbrăcat, cum eră, se aruncă în pat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se părù că abia aţipise, când auzi ciocănituri în uşe. Sări din pat, se frecă aiurit la ochi şi întrebă poruncitor :

— Cine-i ?

De afară răspunse ordonanţa ;

—Aţi spus să vă scol la şase, trăiţi dom' locotinent. Ii şase acuma.

— Da, bine, vorbi de astă dată liniştit locotenentul şi descuie uşa.

Ordonanţa intră cu o tablă pe care aducea dulceaţa şi cafeaua turcească. Le aşeză pe măsuţa de lângă pat, apoi văzând aşternutul nedesfăcut zise :

— O dormit îmbrăcat domnul locotinent.

— Eram tare ostenit, măi Gavrile, răspunse locotenentul. Cum m'am întins pe pat, am şi adormit. Nici nu ştiu când a trecut noaptea.

— Dă, făcù Gavril, se'ntâmplă ş'aşa, când îi omul ostenit tare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

3

Svonuri care ajunsese până la urechea lui David îi întăreau bănuielile. L-a înşelat sau îl înşeală Calipso, se întreba în fiece clipă. Răscolia trecutul, făcea să retrăiască fiecare mişcare a ei, fiecare vorbă cu ondulaţia ei, însă nu descoperia nimic. Ba dimpotrivă, avea atâtea şi atâtea motive să creadă că numai pe dânsul îl iubea cu adevărat şi restul nu erau decât cochetării de femee ca să se ascundă mai bine de ochii lumei.

Dar acuma? se întrebă din nou. Pe cine iubeşte, pe poliţai, pe locotenentul Roşca, pe Munteanu sau dracu ştie pe cine că de mine văd că-şi bate mereu joc? Nu putea deslega nimic şi de la nici unul din acei pe care îi bănuia nu putea afla ceva. Nu odată se gândise să-l întrebe pe poliţai sau pe Roşca: „ascultă, dragă, e-adevărat ce se vorbeşte că eşti amantul amantei mele?“ dar renunţă de teamă că s'ar acoperi de ridicol şi de frica ce o avea că amândoi şi-ar bate joc de dânsul. Să schimbe întrebarea şi aşa, pe negândite, să arunce vorba: „am auzit dragă Roşca că eşti în graţiile doamnei Calipso“ nu era mai nimerit oare? Ce, îşi răspundea, parcă el e nebun să-mi spue ceva după ce i-am mărturisit pasiunea mea pentru Calipso? Poate că spovedania mea i-a deşteptat curiozitatea şi i-a aprins simţurile.

E adevărat că David îşi descrisese amanta prietenilor, mândru că posedă pe una dintre cele mai frumoase femei. O descria, aşa, cum altul ar vorbi despre via lui sau despre o frumoasă recoltă de grâu; o dezbrăca şi o lăsa numai în cămaşe în faţa prietinilor lui de petrecere, apoi lăsa să-i cadă cămaşa de pe umeri prezentând-o în imaginaţia lor în toată goliciunea ei, linii frumoase, carne roză, plină de viaţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

li despletiă părul bogat și il arunca pe spate, în jurul gâtului, învăluind-o în șuvițele-i negre, strălucitoare. Ridica paharul de șampanie în sănătatea celei mai frumoase femei și pe urmă nu mai știa ce spuneă, atât de mult și de puternic își trăia visul iubirei lui.

Cei care il ascultau voiau s'o vadă pe Calipso așa cum li-o descria David.

In timpul din urmă, stăruitor, David încercă s'o convingă pe Calipso să se despartă de bărbatu-său.

Calipso șovăia, găsind un motiv sau altul ca să amâne o hotărâre pe care, dealtminteri, singură, o luase de mult. Daruri noi îi aduceă. Calipso le primea și își continua hotărâtă drumul vieții așa după cum și-l croise și din care nu avea să se abată.

Tot felul de întrebări il chinuiau pe David, când servitoarea intră și-i aduse un bilețel dela Calipso. Cunoscând scrisul, tresări. — Așteaptă, spuse servitoarei. David duse bilețelul la inimă și il apăsă fericit, apoi il acoperi cu sărutări și numai după aceia il desfăcu.

Calipso il ruga să-i trimită imediat sania ca să-se ducă la o prietină a ei, în apropiere, despre care auzise că-i bolnavă.

Dorințele ei erau porunci. David nu stătu o clipă la îndoială. Porunci argatului: — Nistor îl chema, un 'om de cincizeci și doi de ani cu mustața neagră, stufoasă ce abea încărunțea, cu gene negre arcuite deasupra ochilor ce jucau șiret, un țăran volnic care părea de patruzeci de ani —, să înhame cei mai buni cai, acù repede, adaugă, apoi alergă în odăi și singur aduse blana mare pentru picioare și o blană de lup în care avea să se învălească trupul lui Calipso.

Când toate erau gata, David se urcă în sanie și porunci lui Nistor să opriască la cuconița. Nistor înțelese, și dete bici cailor. Intr'o clipă ajunse în fața casei domnului Georgescu. David sări ușor din sanie, urcă scările și găsi în salon pe Calipso, îmbrăcată de drum, cu fața tristă și ochii plânși.

— Ce e, ce s'a întâmplat? se interesă David, gata și el să plângă.

— Vai dragă, s'a îmbolnăvit Adela. Acum două ore mi-a trimis răpuns. I-am cumpărat doctoriile prescrise de doctor și nerăbdătoare așteptam sania. Așa mi-e de teamă să nu ajung prea târziu.

Spunând acestea, se sculă, gata de plecare.

— Biata Adela, înghină David gata să isbucnească și el în lacrămi.

Calipso îl privi cu coada ochiului, se reținù să nu ridă și răspun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se: — Din cauza voastră trebuie să suferim noi atâta. Nebunu de bărbatu-său s'a apucat să facă vitejii pe front și acuma zace fără un picior in spitalul liceului internat din Iași. Când a aflat sărmana, a căzut leșinată și de atunci tot bolnavă e. Poftim, zise ca și cum s'ar fi recules, eu stau cu tine de vorbă și ea poate moare in minutul acesta. La revedere, ii spuse lui David și ii întinse mâna înmănușată.

Se învălì în blana de lup, și David ii înfășură picioarele în cealaltă blană. Nistor flutură biciul deasupra cailor, ii îndemnă cu o vorbă și sania porni deodată alunecând pe șleaul alb sub privirile lui David care o urmări până ce dispăru.

Cum au eșit din oraș Calipso îl rugă pe Nistor să mâne caii mai încet.

Nistor ii lăsă la pas. Zurgălăii dela gâtul cailor sunau subțirel rar, unul după altul.

— Știi unde mergem Nistore, ți-am spus ? întrebă Calipso.

— La cocoana Adela, făcu Nistor.

— Ș'acolo, dar..... mai târziu, răspunse Calipso. Până la spitalul dela mânăstire mai e mult ?

Nistor pricepù numai decât. Se întoarse pe jumătate în scaun și cu ochii țintă în ochii lui Calipso vorbi: — Baiu' Ce vorbă! 'ndată ajungem.

Calipso îi mulțumi din priviri. Nistor se întoarse și îndemnă caii. Peste un ceas erau în apropiere de mânăstire. Mai aveau un deal de urcat și pe urmă scoborau deadreptul. La poalele dealului, Nistor oprì, se dădù jos din sanie, mângâie caii, întinse peste dânșii două păturì și zise: — 'Ș cam asudați; nu-i bine să urce așa la deal. După aceasta se apropie de stăpână, o întrebă dacă nu i-i frig și căută să-i înfășoare picioarele în blană. Așa fără să vreie, il atinse picioarele și o strânse puternic de pulpă. Calipso tresări beată de mulțumire. Nici odată în viața ei nu simțise un fior atât de puternic și trupul ei nu furnicase niciodată ca acuma. Nistor o privi drept în ochi, de aproape, surâ-se șiret.

— Apoi ..... zise el, și se urcă pe capră, îndemnând caii la deal.

Când au ajuns în poarta mânăstirii, i-au oprit o santinelă.

— Cheamă pe domnul locotenent, porunci Calipso.

Un soldat bătrân porni cam fără voe să caute pe locotenentul Munteanu, injurând printre dinți „și pe cocoana asta", că Doamne lartă-mă, adăugă pentru dânsul, nu dă boala'n ele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nistor trecù pe lângă santinelă şi opri în dreptul scărilor dela arhondaric.

In capul scării se ivi indată şi locotenentul. Nici nu ştiù cum scobori scările, câte două şi câte trei deodată.

— Ce-ți fac bolnavii ? se interesă Calipso, întinzându-i mâna. Ți-am adus doctorii, poate n'ai îndeajuns.

Locotenentul îi oferi brațul să scoboare din sanie şi o ajută apoi să urce scările.

In urma lor Nistor privi o clipă, surâse, muşcându-şi uşor buza de sus şi întrebă :

— Noi unde ducem caii domnu' locotenent?

— Gheorghe, porunci locotenentul unui soldat, arată-i grajdul cel bun.

— Nu murim noi aicia,se gîndi Nistor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

4

Calipso voi să vadă, in trecere, ofiţerii bolnavi. Locotenentul deschise o uşă. Calipso se opri surprinsă în prag şi un fior îi străbătu trupul. La o masă, un ofiţer cetia o carte groasă, legată în negru. Ofiţerul îşi ridică ochii şi se uită fix la Calipso. Faţa lui suferindă, ochii foarte strălucitori s'au întâlnit cu privirile femeei care parcă nu se aştepta să o întâmpine tristeţea şi suferinţa. Calipso simţea că'i pătrund în inimă săgeţile privirei ofiţerului şi toată veselia îi pierise din faţă, parcă nu mai era femeia de totdeauna, impunătoare bărbaţilor. Locotenentul o împinse uşor în odae şi îi prezintă pe camaradul lui „în convalescenţă". Calipso făcu o mişcare ca să-i intindă mâna, însă văzând că ofiţerul continua să o priviască nemişcat, se stăpâni, aplecându-şi uşor capul.

— Doamna e soră de caritate, interveni locotenentul Munteanu; a adus doctorii la bolnavi. Nu vă puteţi închipui domnule căpitan ce devotată e pentru răniţii noştri.

— Dumneata eşti rănit? întrebă cu brutalitate căpitanul.

— Ei, iar eşti supărat, răspunse locotenentul, făcându-se că nu înţelege.

Calipso înţelese îndată că situaţiunea ei e ciudată şi vorbi:

— Să vedem bolnavii domnule locotenent, că trebuie să plec degrabă, sunt aşteptată şi în altă parte.

Ultimile cuvinte erau ca o imputare ascunsă ce-i făcea locotenentului. Să fac atâta drum, voia să spună, ca să fiu astfel primită! Locotenentul înţelese şi tăcu. In adâncul sufletului îi era necaz de cele întâmplate şi abea acum îi veni în minte că trebuia s'o ducă în odaia de alături, să nu-i arate nici un rănit. Fericirea pe care o aştepta de atâta timp îi scăpa din mână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, răspunse după câteva clipe de gândire, să mergem să vedeți bolnavii noștri. In minte chibzuia cum să repare greșala și fericirea la care visase de atâtea ori îi umplea sufletul.

— Vrei să pleci doamnă? întrebă deodată căpitanul.

Calipso nu răspunse, nu știa ce să răspundă. Intrebarea îi oprise parcă sângele în vine.

— Te rog, ia loc, continuă căpitanul, sau pe mine nu vrei să mă vezi? Și eu sunt ca toți ceilalți care zac cu fața în sus, așteptându-și moartea în camerile albe de alături.

Calipso se așeză pe un scaun și numai atunci văzu că omului care sta în fața ei îi lipsesc amândouă picioarele. Într'o clipă o pătrunse o cumplită părere de rău și uitase toate gândurile pentru care venise. Dinaintea ei avea imaginea întreagă a războiului. Și ăsta, îi veni în minte, și-a pierdut picioarele în timp ce eu... N'avu timp să-și isprăvească gândirea. O podidiră lăcrămile și cu o mișcare cuprinse amândouă mâinile căpitanului sărutându-le și udându-le de lăcrămi. — Iartă-mă, murmură Calipso, iartă-mă că n'am știut ce fac.

Locotenentul Munteanu nu înțelegea nimic din toate câte se desfășurau sub ochii lui. Ce nebunie a cuprins'o iar, se întrebă. Asta-i curat nebună, își spunea cu ciudă. Eu o aștept să vie, îi dăruesc cercei și brățara, și ea vine să plângă în brațele unui nebun.

— N'am ce-ți ierta, răspunse căpitanul trăgându-și mâinile; nu mi-ai făcut nimic în viața mea, nici bine, nici rău. Acuma te văd pentru întâia oară și eu care n'am văzut de mult o femee mă întreb dece plâng. Oare și mama are să plângă când m'o vedea? Să nu plângi mamă, nu-i asta cea mai mare durere pe lume.

Apoi ca și cum își continua gândurile tulburate o clipă, urmă:

Ai simțit vreodată o durere mare, o durere care să te sfârșească sufletește, o durere pe care s'o simți, să te frământe ciasuri, zile, luni și ani dearândul fără să poți scăpa de ea și fără să știi de unde și din ce-ți vine? Nu, la asta nu te-ai gândit, nu că nu ai fi putut gândi, dar pentru că n'ai avut timp se te gândești. Viața de toate zilele te absoarbe, te leagă cu micile ei fapte, îți schimbă sufletul și nu-ți dă timp să gândești. La ori ce te poți gândi, numai la tine nu, și astfel treci prin lume adunând păreri de rău care nu-ți aparțin, ți se pare că nu te-ai bucurat de viață, că nu i-ai smuls toate plăcerile pe care era datoare să ți le dea. La sfârșit vine bătrânețea și atunci îți pare rău

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că nu mai ești tânăr, ți-e teamă de moarte măcar că bătrânețea îți este cel mai mare dușman și când începi să te împaci cu ea, atunci pleci fără să știi unde, așa după cum nu știi nici de unde ai venit și nici ce rost ai avut cât ai trăit prin lume.

Calipso îl asculta din ce în ce mai atentă și cu toate că nu-i pricepea înțelesul vorbelor se simțea atât de mulțumită. Locotenentul, la spatele căpitanului ca să nu fie văzut, făcea semne lui Calipso, dându-i a înțelege că cel care vorbia nu e în toate mințile. Ea nu-l vedea, ea era numai ochi și urechi la cele ce spunea căpitanul. Ar fi voit ca fiecare cuvânt al lui să și-l sape adânc în inimă, să ducă cu dânsa cuvinte nepricepute, ca pe un talisman.

— Asta, urmă căpitanul, e cea mai mare durere a omului. Nici eu nu m'am gândit să-mi pun vreodată astfel de întrebări. A trebuit să stau cinci luni cu fața în sus și să deschid cartea asta groasă pe care n'am s'o citesc niciodată. Eu m'am oprit la ceadintâi pagină și n'am putut afla pricina durerii mele adânci pe lume. Și dacă dela început nu-mi poate spune nimic, dacă pornesc cu necunoscutul în mine, ce mi-ar putea spune mai mult în sutele de pagini scrise mărunt? Le-am învățat la școală când eram copil. Pe vremea aceia ce știam? Astăzi, fără să vreau, m'a mușcat pomul cunoștinței, astăzi cunosc și de când am învățat să cunosc nu mai am liniște, nu mai am nici o mulțumire în viață. Golul imens din mine, cum am să-l umplu? Ce fericită atâta lume care are cu ce-și umplea golul ce-l poartă oricare dintre noi. Ai cetit vreodată cartea asta? o întrebă căpitanul întinzându-i cartea neagră, groasă.

Calipso luă în mâinile ei tremurătoare cartea și i se păru așa de grea.

— Când eram copilă, la școală, răspunse cu jumătate glas.

Locotenentul îi făcea semne nerăbdătoare să isprăvească odată cu „nebunul".

— Cartea aceasta începe așa, vorbi căpitanul nedând nici o atenție răspunsului: „La început Dumnezeu a creiat cerul și pământul." Atât: o frază lapidară, înțeleag-o fiecare cum se pricepe. Dumnezeu? Cum? De unde? Nu-i era deajuns singurătatea în care plutia, admițând că era? Plutim în cel mai nepătruns necunoscut și conștiința nu-i decât un singur și slab punct lumions în marea sferă întunecată a vieții. Curiozitatea, cu toate că acuma îmi aduceam foarte bine aminte lecțiile învățate în anii copilăriei, m'a împins să cetesc mai departe, ce-a făcut în fiecare zi până într'a șasea când a creat „omul după chipul și ase-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mănarea lui". De acum incep contrazicerile şi toate gândurile mi se încâlcesc. Are dreptate locotenentul când spune că sunt „nebun". Da, da, nu te mai scuză! Când stai cinci luni de zile cu faţa în sus, nemişcat, privind albul bagdadiei, ai destulă vreme să înebuneşti. Uneori îmi spuneam: ce-ar fi dacă aşa cum stau eu, o bucată de var s'ar desprinde şi mi-ar cădea peste faţă? Închideam ochii dar atunci auzeam gemetele tovarăşilor mei de suferinţi şi-ii deschideam repede îngrozit. Atunci parcă nu erau aşa de înfiorătoare cum sunt când închizi ochii, să nu mai vezi. Tovarăşul de lângă mine mi se părea că zâmbeşte. Îşi visa soţia şi în visul lui cu ochii mari deschişi, îşi mângâia copilaşii. Peste un ceas a închis ochii, a încetat visul şi lângă mine nu-şi mai mângâia nimeni copilaşii. Până să-l ducă — eu n'am voit să spun nimănui despre cele întâmplate —, l-am întrebat într'una: Vezi ceva? Spune-mi şi mie, tovarăş de suferinţi, nu mă lăsa în chinurile în care mă sbat. Vezi, spune, acum e timpul? Nimic nu-mi răspundea, tovarăşul meu nu mai avea nimic de spus.

Ceva greu o apăsa pe piept pe Calipso, respirarea i se îngreuiase, îi era teamă ca nu cumva căpitanul să se repeadă asupra ei şi s'o strângă de gât, însă în clipa următoare ar fi voit s'o apuce de gât, s'o strângă la pieptul lui, să-i caute buzele să i le sărute şi să uite gândurile care îl chinuiau.

— Eu, continuă după o lungă tăcere căpitanul, eu am rămas cu cartea asta neagră pe care n'am s'o pot ceti niciodată mai departe de versetele pe care am să vi le citesc.

„Unde eşti, întrebă Dumnezeu pe cel dintâi om şi acesta a răspuns: — Am auzit glasul tău în grădină şi mi-a fost teamă pentru că sunt gol şi m'am ascuns. Şi Dumnezeu zise: — Şi cine ţi-a spus că eşti gol? Nu cumva ai mâncat din arborele oprit? Omul răspunse: Femeia pe care mi-ai dat-o mi-a dat din arbore şi am mâncat. Şi Dumnezeu spuse femeei: — La ce ai făcut aceasta? Femeia răspunse: Şerpele m'a sedus şi eu am mâncat. Dumnezeu spuse şerpelui: Pentru că ai făcut asta eşti cel mai blestemat dintre toate animalele, te vei târi pe pântece şi cât vei trăi te vei hrăni cu colbul de pe drumuri. Spuse femeei: Voi spori suferinţele sarcinii tale, vei naşte în durere şi dorinţele tale se vor îndrepta numai spre bărbat, însă el te va stăpâni. Spuse omului: Pentru c'ai ascultat glasul femeei tale şi ai mâncat din arborele din care ţi-am poruncit că nu vei mânca, pământul va fi bles-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

temat din cauza ta. In chinuri îți vei trage zilnic hrana, pământul îți va produce spini și mărăcini și vei mânca iarba câmpurilor. Pâinea o vei mânca cu sudoarea frunții tale până te vei reintoarce iar în pământ de unde ai eșit, căci pulvere ești și în pulvere te vei reintoarce. Dumnezeu a făcut lui Adam și femeei lui haine din piele și i-a îmbrăcat."

— Pierdem vremea în zadar, vorbi locotenentul ne mai putându-se stăpâni.

— Ai dreptate, răspunse râzând căpitanul, pe timpurile astea de război și eroism cine-și mai bate capul cu astfel de lucruri? Niște nebuni, numai! N'ai observat că fără femee nimeni n'ar fi putut avea conștiința binelui și a răului? Ce fericiți sunt copiii cât timp li-e dat să trăească fără conștiință! Cad de îndată ce încep a'i face cunoștința, pierd raiul și simt sudoarea pe fruntea lor! Și conștiința crește, crește, ce păcat că numai la unii crește!

— Ne dați voe să vizităm pavilioanele? întrebă Calipso, sculându-se de pe scaun. Sper că o să ne revedem, adăugă tulburată, întinzând mâna căpitanului, care de astădată răspunse gestului ei. Un fior ca de ghiață străbătu trupul lui Calipso la atingerea mânei lui reci.

— Pavilioanele sunt ale domniei sale, răspunse căpitanul arătând spre locotenent, și noi suntem înghemuiți în paturi ca la o expoziție rară, unde veniți ca să ne arătați cât de mult suferiți pentru noi, nu-i așa Muntene?

Calipso plecă urmată de Munteanu.

Ușa se închise în urma lor și căpitanu rămase singur cu cartea neagră în față. In timp ce-și aprindea o țigare îi veni în minte întrebarea: Oare Eva tot așa era? Imi pare rău că nu-i am cerut să-mi dea înapoi coasta lui Adam....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pentru asta am venit aici ? spuse Calipso locotenentului, prefăcându-se, de oarece în sufletul ei se bucura de cele auzite. Simţise în faţa ei un om altfel de cât toţi aceia pe care îi vedea zilnic. Nu pricepuse nimic din cele ce-i vorbise, însă suferinţa lui, faţa lui palidă o înduioşase.

Locotenentul nici nu îndrăzni să-i răspundă. El se gândia la fericirea de lângă dânsul, aşa de aproape, şi îi era teamă să n'o piardă.

— Ciudaţi sunteţi şi voi bărbaţii, reluă Calipso, nimeni nu vă mai înţelege.

— Parcă eu sunt de vină, se scuză locotenentul. Ai intrat busna în odae, adică eu nu mi-am dat seama ce fac; uitasem că am un oaspete. Aici are să fie altfel, adaugă, deschizând uşa dela odaia care servea pentru oficialitate, dacă ar fi venit vreodată, drept cancelarie.

Când s'a văzut numai cu Calipso în odae, locotenentul îşi recăpătă curajul şi îndrăzneala. Faţa lui spunea că el era stăpân acolo şi voinţa lui nu putea găsi nici o împotrivire. „Cât te iubesc" şopti cu patimă aplecându-se spre ea cu braţele deschise ca s'o cuprindă şi s'o învăluc. Cu dosul palmei ea făcu un gest ca şi cum ar fi voit să-l îndepărteze dela dânsa însă se lăsă tremurând în braţele lui sorbindu-i prelung dulceaţa buzelor. Apoi se desfăcu deodată de lângă pieptul lui, îşi trecu mâna prin păr ca şi cum ar fi voit să-şi aranjeze şuviţele şi se întrebă, nedumerită oarecum : pentru asta am venit eu aici, lasă-mă să plec. . . .

Locotenentul o cuprinse puternic în braţe, murmurându-i în ureche toată setea lui de dragoste, spovedindu-şi îndelunga lui aşteptare. . .

Calipso îşi aranjă cu încetineală toaleta, examinându-se cu atenţie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Așa de frumoasă parcă nu o arătase nici odată oglinda și zăbovia în fața apelor care-i resfrângeau chipul cum nici ea nu-l mai văzuse. Abea târziu observă în jurul gâtului alb un minunat colier și se mirà ea singură că nu știa când i l-a prins, așa de repede s'au petrecut toate, ca într'un vis pe care-l va depăna o zi s'au două...

Ca și cum și-ar fi reamintit de ceva ce uitase, deodată Calipso spuse rupând tăcerea din odae, plină numai de gândurile lor :

—Trebue să plec. Te rog dă ordin să înhame.

— Așa de repede ? întrebă locotenentul.

— Trebue, repetă apăsat Calipso. O femee măritată nu poate petrece noaptea la un bărbat singur.

— Dacă așa-i porunca, vorbi cu jumătate de glas locotenentul, atunci ne executăm. Eși în coridor și dădu ordin unui soldat să înștiințeze pe Nistor să înhame, poruncind în acelaș timp ordonanței lui să aducă imediat samovarul de ceai.

— Un ceai o să iei ? spuse întorcându-se.

— Numai să nu întârzii prea mult, aprobă Calipso.

— Spune, mă iubești, întrebă locotenentul.

Ea rise cu poftă.

Locotenentul, care nu înțelese, urmă desvălindu-și gândurile ascunse :

— Să fii a mea, și numai a mea. Pentru tine lumea întreagă aș colinda. Am merge într'o țară unde nimeni nu ne-ar cunoaște, unde am fi numai noi amândoi, unde nu e război. Te-ai gândit vreodată să pleci, să te pierzi în lume neștiut de nimeni ? Acolo, departe, cine-ar ști că eu sunt un biet locotenent ? De câte ori nu m'am văzut la braț cu tine, rătăcind prin America !

Calipso râse din nou, cu poftă, căci îi reamintea declarațiile locotenentului rus. Ce să aibă, se întrebă ea : unul vrea să mă ducă în Rusia, celălalt în America ! Noroc că intră ordonanța cu samovarul și, astfel își întrerupse și locotenentul călătoria lui imaginară prin America. După ce ordonanța eși, locotenentul voi să reînceapă, însă Calipso îl opri :

— Acum să bem ciaiul. Vom continua altădată.

— Îmi făgduești ? întrebă locotenentul.

— Lasă-mă să mă mai gândesc. La astfel de întrebări, nu se răspunde nici odată imediat. Știu eu ce-mi mai trece prin minte, adăugă pe gânduri Calipso.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O lună, atât îți dau timp să te gândești și dacă răspunsul tău mă lasă singur, atunci plec cu o bucățică din trupul lui.

Cu mâna arătă un revolver spânzurat într'un cui.

Calipso râse cu poftă. — Știi că ești interesant! vorbi. Asta înseamnă că nu vrei să mă mai vezi niciodată! Frumos din partea ta.

Locotenentul rămase surprins de acest răspuns cu totul neașteptat. Viața mea, vorbi cu durere, numai pentru dânsul, cine știe cum se va sfârși, mai bine să plecăm.

Calipso nu dădu nici o atenție acestor vorbe de care avea să-și amintească mai târziu și să-și lămurească înțelesul lor. Își îmbrăcă paltonul, își puse în mâni mănușile cu blăniță și după ce se sărutară prelung, parc'ar fi fost ultimul lor sărut, eșiră din cancelarie, scoborâră scările arhondaricului care scârțâiau sub pașii lor. Ea se urcă în sanie, locotenentul având grijea s'o înfășoare în blana de lup împrumutată dela David.

Nistor îndemnă caii. Sania ușoară, alunecă pe zăpadă. Calipso începu să depene visul celor câteva ceasuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intre noul poliţai, Dima şi David s› legasc o strânsă prietenie. Prin intervenţia poliţaiului care se înrudea cu un ministru, David luase în concesie pe un preţ derizoriu mari întinderi de păduri de brad şi stejar şi mulţumită lui Dima reuşise să fie unul din importanţii furnizori ai armatei cu mazăre şi porumb stricat. Toată mazărea gărgăriţată uitată de ani de zile prin hambare care se dărăpănau, sub mâna fericită a lui David se transforma în aur. Proprietarii erau bucuroşi de acest câştig neaşteptat şi erau recunoscători lui David căruia-i vindeau recoltele înainte pe preţuri necunoscute încă. Cu sistemul acesta scăpau de rechiziţii pe care nu le vedeau cu ochi buni din pricina multelor abuzuri şi aveau siguranţa câştigului. Semnătura lui David, mare furnizor al armatei, era căutată şi un petic de hârtie semnat de dânsul avea puteri misterioase . Când se ivia omul de afaceri al lui David, toate autorităţile îi dădeau sprijin. Nu ştia nimeni de unde pornesc ordinele, toţi însă le executau. Era David reprezentantul Marelui Cartier General al Armatei sau al Intendenţei generale, nu se ştia sigur.

In cabinetul particular al lui David, Poliţaiul şi Dima discutau cu aprindere o nouă problemă. Ruşii începură să vândă amtomobilele şi autocamioanele armatei, plictisiţi de război şi setoşi de libertate. Depozite însemnate de echipament şi alimente se găseau în raza judeţului. Cu nici un preţ nu trebuia să le scape din mână această afacere.

— Pentru automobile, spuse Dima, aranjez eu totul, să n'aveţi nici o grije. Nu ne scapă unul din palmă; cât priveşte depozitele ruseşti, v'am spus-o şi v'o repet : le cumpărăm dela ofiţerii ruşi şi după aceia le transportăm în loc sigur. Depozitelor goale, li punem tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe dânșii să le dea foc. Pentru câteva sticle de rachiu sunt în stare să dea foc nu numai unui depozit, ci întregei Moldove.

— În ce privește depozitele sunt de aceiași părere cu Dima, răspunse polițaiul. Au ars niște depozite rușești; ei și ? Ce ne interesează pe noi ? Nu vede toată lumea că rușii sunt niște zăpăciți ? Toate trenurile numai de dânșii sunt pline ; umblă parc'ar fi amețiți. Tu ce zici David ? David care se gândea la Calipso mai mult decât la toate depozitele rusești, dădu din cap în semn de aprobare.

— Va să zică ne-am înțeles, continuă polițaiul. Rămâne chestiunea automobilelor.

David tresări și deveni atent. Spiritul lui prevăzuse o mare și apropiată desvoltare a automobilismului în țara noastră. Lui personal îi trebuiau deocamdată cât mai multe autocamioane pe care avea să le valorifice la momentul oportun. Problema i se prezenta sub multe aspecte și de aceia deveni atent la fiecare vorbă a polițaiului.

— Trebue să-i interesăm pe toți în afacerea aceasta, vorbi din ce în ce mai aprins polițaiul. Prefectul, primarul, deputații, senatorii, reprezentanții armatei, pe toți trebue să-i convingem că acuma e momentul să-și poată cumpără pe nimic o mașină. Sunt convins că nici unul nu va refuza. De când e război s'a convins lumea că trebue să primească ori ce. Pe cei fricoși, îi înspăimântăm că e mai bine să aibă mașina lor ca să fugă dacă neamțul va veni și aici decât să meargă pe jos sau în trenuri unde nu mai încapi de ruși. Peste câtva timp le cumperi tu mașinile. Ce-o să facă ei cu ele ? Eu îmi rezerv pentru mine personal cinci autocamioane și un automobil. Când va fi să plecăm din orașul ăsta infect, nu vreau să iau trenul în nici un caz.

— Voi v'ați aranjat, răspunse Dima. Eu care vă fac afacerea, cu ce mă aleg ? Mie o să-mi dați douăzeci de autocamioane și patru automobile, altfel nu intervin, asta s'o știți.

Cei doi isbucniră în râs.

— De ce râdeți, îi întrebă Dima. Credeți că puteți face ceva fără mine ? Ast-ai afacere de milioane, nu glumă.

— Lasă-mă să mă gândesc, răspunse David ; afacerea e prea mare și pe timpurile de nesiguranță prin care trecem nu pot risca totul pe o singură carte,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Acuma vorbești de riscuri, isbucni Dima. N'ai câștigat săptămâna trecută jumătate milion la ruble; Ce rişti? Ce n'ai avut? Mie să-mi vorbeşti prăpăstii.

— De ce te superi, îl luă domol de astă dată David. Omul trebue să se gândească la toate. E mai bine să pierzi o jumătate milion decât să ştii că-l ai? In orice caz să vedem cu ce rezultat vii dela Iaşi.. Când pleci?

— Şi acuma, vorbi hotărât Dima, dacă-mi dai asigurări formale. Adică nu, acuma nu pot, se resgândi; am de aranjat mâne nişte afaceri urgente; trebue să mă întâlnesc cu Roşca să-mi plătească o datorie dela făn şi dela zahăr.

— Sunt informat că avocatul Mătrăgună a cam inceput să critice, vorbi David.

— Cine, Mătrăgună? răspunse poliţaiul. Nu'i destul că l'am băgat şi la tăbăcărie de unde slavă Domnului, îi curge berechet, numai om să fie.

— Atunci? . . întrebă insinuant David.

— Mai vrea ceva, ştiu eu ce vrea, pe Lizi. S'aştepte până m'oi plictisi eu de ea, pe urmă îi dau toate Lizile din lume. Îl domolesc eu mâine.

Lizi era una din cunoştinţele din Bucureşti ale poliţaiului. Războiul o adusese şi pe Lizi in Iaşi, după bărbatu-său, funcţionar în Ministerul de industrie. In Iaşi Lizi se plictisea şi slăbea lângă bărbat. A întâlnit-o într'o zi, în Iaşi, din întâmplare şi nu i-a fost deloc greu să convingă pe soţul ei, domnul Strat, s'o lase să vină in orăşelul de provincie peste care stăpânea el, poliţaiul. Aici şi-a stabilit Lizi cartierul general cu binevoitorul sprijin al poliţaiului. Nu ducea lipsă de nimic, ba începuse să facă şi economii. Domnul Strat o vizita în fiecare lună şi pleca satisfăcut, cu pachete de provizii încărcate în camioneta pusă la dispoziţia lui de poliţai.

— Crede că Lizi-i Miţi? spuse celor de faţă.

In jurul acestor trei persoane care au ajuns o adevărată putere roiau o mulţime de oameni de afaceri. Nu scăpa nimic ochiului atent al fiecăruia din ei. Triumviratul stabilise legături cu toate autorităţile şi nimeni nu încerca să i se împotrivească. Grosul populaţiei suporta în tăcere, făcea coadă la brutării dela miezul nopţii până dimineaţa şi nu odată pălcuri de femei, de bătrâni pensionari şi copii plecau acasă fără pâinea cea de toate zilele adăogând încă o zi de suferinţă pe care o supor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tau cu resemnare, căci aveau credința că lipsurile lor îndulcesc viața celor de pe front.

Numai târziu când frontul s'a întors acasă, numai atunci au putut afla tot adevărul și de pe ochi, parcă li s'a luat o ceață care-i împe-dcca de multă vreme să vadă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

7

Casa părintelui Grigore era cercetată zilnic de zeci de suflete. Fiecare şi bătrâni din cele mai îndepărtate locuri ca şi din apropiere veniau să-şi verse durerea şi să găsiască un cuvânt de nădejde pe care să-l ducă cu dânşii. Şi aşa i-a fost dat părintelui Grigore să afle o mulţime de lucruri pe care altcum nu le-ar fi ştiut .

— Mi-a sculat moşneagul din pat şi l-a dus să sape tranşee, spunea o femee în vârstă. Pe urmă mi-a luat şi băiatul, numai de unsprezece ani. Acum am rămas singură. Moşneagul a murit, băetul Dumnezeu ştie de l-oi mai vedea.

— Doamne, părinte, se jeluia alta, este la noi în sat un rusnac care a fugit de pe front. Zice că-i tălmaci la ruşi acuma; cum să nu fie dacă ei toţi vorbesc ruseşte. Acuma vine la noi într'o zi un soldat rus să-i vând boii că-i trebue să dea carne la soldaţi. Cum să vând eu boii, ce-are să zică Vasile când s'a'ntoarce, c'aşa trag nădejde să se întoarcă. Numai vine Alexei, c'aşa-i zice rusnacului, să-i vând lui boii pe trei sute de lei, c'altfel mi-i ia ruşii. Noi nu vindem boii lui Vasile, am zis, doar îl cunoşti bădiţă. Nu-u, zice el, bine, şi pleacă. A doua zi n'am mai văzut boii. M'am dus la bădiţa plângând, el râdeà. Nu ţi-am spus c'are să ţi-i ee, mai bine luai trei sute de franci mi-a zis râzând.

— O murit ş'a *neu*, ni-o venit veste, spuneau cu resemnare mulţime de femei, să te rogi părinte pentru el, că numai Dumnezeu ştie de i-a ţinut cineva luminarea.

Pentru fiecare părintele Grigore avea o vorbă de mângâere şi numai el ştia ce-l doare când le spunea : Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, facă-se voia Domnului suspina părintele, înfrăţindu-şi durerile lui cu şiragul de suferinţi care-i treceau pragul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Unele femei îl rugau să facă o rugăciune pentru bărbații lor și după ce le-cetia, se ridicau de sub patrafir ușurate și toate spuneau la fel, parcă ar fi fost sfătuite: de-acuma știu că trăește, parcă l-am văzut când cetiai. Domnul să vă binecuvinteze, răspundea părintele, oftând.

Într'o zi primi o vizită cu totul neașteptată. Îi trecu pragul Calipso. Părintele Grigore o privi lung și întrebător. Fără să spună o vorbă, Calipso îi sărută mâna. Părintele o pofti să ia loc pe un scaun, el însuși așezându-se în fotoliul lui îmbătrânit. După o clipă de tăcere Calipso vorbi: Am auzit părinte că nimeni nu pleacă nemângâiat din casa sfinției tale. Spune-mi și mie o vorbă bună. — Domnul te aibă în paza lui! vorbi părintele Grigore.

Calipso se gândi, pe urmă întrebă, șoptind: — Numai atât?

— Numai; Dumnezeu are grijă de cei buni ca și de cei răi.

Calipso venise cu un gând, însă în fața părintelui Grigore nu îndrăzni să-l mărturisească. Îi era rușine de ea însă-și și tăcea ne mai având ce să spună. Părintele o privia atent și nu mică-i fu mirarea când o văzu ridicându-se de pe scaun și o auzi vorbind: — Îți mulțumesc părinte; are dreptate lumea; nu pleacă nimeni nemângâiat de la sfinția ta. Îi sărută mâna și plecă.

Ce-o fi voit să spună și n'a spus, se întrebă părintele Grigore, în urma ei.

Ar trebui să fiu nebună ca să-i spun ce gândesc, își spuse Calipso. Nebună eram când m'am dus la dânsul; acuma văd că nu mai sunt. Îi veni să râdă, însă se reținu O putea vedea cineva pe stradă și cine știe ce-ar fi zis! Are dreptate lumea, își urma ea gândurile, când spunea că altfel plecă dela părintele Grigore. Ce nebunii îmi trecuse prin minte! Să-l ucid, parcă n'ar fi tribunal care să mă scape de bărbat.

Calipso își făcea un nou plan de viață, căci de acum începe o altă viață pentru ea. Calipso vrea să trăească și să stăpânească bărbații și lumea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

EPILOG.

Au trecut mulţi ani decând nu m'am întâlnit cu nici una din persoanele cu care aţi făcut cunoştinţă. Mărturisesc că numai rareori m'am mai gândit la unele din ele şi atunci mă întrebam ; oare ce s'au făcut aceia de care-mi aduceam aminte ? Pe urmă nu mă mai gândeam la lumea din orăşelul îndepărtat, căci viaţa ne mână mereu înainte, fără răgaz. In timpul acesta toate s'au prefăcut. Urmările războiului au fost mai puternice decât însuşi războiul. O nouă morală stăpâneşte în lume, alte concepţii, alte raporturi între oameni. Nu a scăpat nimic neatins şi toate aşezămintele s'au cutremurat puternic. Ce va eşi din frământarea aceasta nimeni nu poate prevedea, exemplele trecutului nu folosesc la nimic. S'ar părea că nimeni nu mai ştie ce voeşte deşi toţi năzuim spre mai bine, atât de nelămurit în fiecare din noi. Poate va răsări dintre noi cineva care să sintetizeze aspiraţiile noastre şi să ne lămurească asupra a ceia ce trebue să voim. Nu-i nimeni mulţumit cu starea în care se găseşte nici cel bogat, nici săracul. Unul tremură de nesiguranţă şi lăcomie, în celălalt se adună ura şi invidia. De aci dezordinea care stăpâneşte astăzi lumea la un pas departe de anarhie în care îi-e teamă tuturora să nu cadă. De-am şti unde mergem şi de-am putea să stăpânim ambiţiile care rod !

Gândurile acestea îmi treceau prin minte, când deodată îmi dau seama că cineva mă priveşte îndelung. Se vede că trebue să mă fi privit de mult, căci am simţit că cineva intrase în sufletul meu. Omul care mă privia să nu-l fi cunoscut niciodată ? Din neguri parcă se desprindea o figură îndestul de cunoscută, dar atunci nu avea capul alb şi purta mustăţi. Să se fi schimbat până într'atâta în decurs de câţiva ani numai, mă întrebam. Mi-a fost ruşine de întrebarea mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In câțiva ani numai, nu s'a schimbat lumea de n'o mai cunoști ? De ce un om, unul singur, o veche cunoștință a mea, acuma mi-o reaminteam destul de bine, să fie condamnat să facă excepție dela o lege generală ? N'am ezitat o clipă, m'am sculat dela masa mea și m'am dus dadreptul la dânsul. Mă aștepta. Când m'am apropiat de dânsul s'a sculat în picioare, m'a cuprins în brațele lui și m'a sărutat, parcă își revedea un vechi prieten, cu toate că noi n'am fost niciodată prieteni. Intre doi cunoscuți care nu se văd ani dearândul, timpul stabilește un fel de prietenie pe care trebue să o primim fiindu-ne impusă de acest tainic meșter care e timpul.

— Să nu te recunosc nene Georgescule, așa te-ai schimbat, i-am spus deodată amintindu-mi numele lui. Capul lui alb îmi da dreptul să-i spun „nene".

— Nici eu, na zău, de când te fixez, nici tu n'ai rămas așa cum erai.

Am luat loc la masa domnului Georgescu de care cetitorul poate să-și mai aducă aminte. După ce i-am explicat rostul meu, cum n'am mai avut ce să ne spunem alta, am lăsat să se depene amintirile de pe ghemul lor prăfuit și uitat. Oameni cu care cetitorul a făcut cunoștință au mai trecut odată pe dinaintea ochilor mei. Nu ne-am amintit de toți și viața unora nici nu mai interesa. M'a uimit însă ce soartă i-a păscut pe unii din ei.

Locotenentul Munteanu dibaciul administrator al spitalului improvizat în mănăstire își ispășia în închisoare cei cinci ani la care a fost condamnat. Poate că ar fi isprăvit-o altfel dacă nu era obligat să se ducă în Roman și acolo, să viziteze un cinemotograf. L-a văzut spre nenorocul lui, un sergent care stătea la ușă, l-a salutat cu respectul cuvenit gradului unui ofițer și a tresărit. O bănuială îi încolțise deodată. — N-o fi el, se întrebă, căutând tot felul de explicații fără să poată găsi vreuna. Sergentul intră în sală, îl caută cu ochii și nu-și mai luă ochi de pe locotenent.

In pauză Munteanu eși afară să fumeze. Sergentul se așeză la o distanță respectabilă, examinându-l.

Da, el e, își spunea. Dar cum a făcut, se întrebă într'una ?

Cu toate că era sigur, totuși nu avea siguranța. In timpul actului al doilea sergentul a intrat în sală după locotenent, cu ochii pe dânsul. Ce-l interesau cei cari se perindau pe pânză stârnind râsul colectiv, pe el un singur gând îl frământa să afle cum s'a întâmplat cu loco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tenentul Munteanu. Dacă e tot el, își aduse aminte deodată și asta îl înșiși, atuncitrebue să aibă urma unei tăeturi sub urechea stângă. Urma aceia îi va desvălui taina. Dacă n-o are, atunci locotenentul nu e acela pe care-l bănuia el. Ardea de nerăbdare să se termine și actul al doilea care i se părea mai lung decât întreg războiul. După ce s'a isprăvit actul al doilea a respirat ușurat. Aștepta la eșire. Locotenentul își făcu loc printre lume și eși din nou afară, să fumeze. In urma lui sergentul se uită fix sub urechea stângă. Urma pe care o cunoștea era acolo, nemișcată. Se uită bine, căci îi era teamă să nu se înșele și după ce se convinse că el e acela pe care îl căuta, îl privi în față și nu mai avu nici o îndoială. Sigur pe dânsul, sergentul se apropie de ofițer și cu un glas care nu respectă decât pe jumătate ierarhia îl salută: — Să trăiți dom'le locotenent, ce mai faceți, și îi întinse mâna.

Locotenentul scandalizat de atâta îndrăzneală se dădu un pas înapoi îl privi lung și îl injură. — De ce mă înjurați răspunse sergentul. Nu ești soldatul Munteanu? N'ai fost dat dezertor de mine?

— Măgarule, se înfurie locotenentul, cum îndrăsnești?

In jurul lor se adunase lumea, curioasă de acest incident atât de neașteptat. Un tânăr sublocotenent încerca să ieie apărarea superiorului său, însă sergentul răspunse:

— Nu-i locotenent, domnule sublocotenent, dumneavoastră nu-l cunoașteți. E un dezertor; ia uitați-vă, n'are un semn de tăetură sub urechea stângă?

Lumea voia să vadă tăctura. Locotenentul scos din fire se repezi la sergent dându-i o palmă. — Cum, mă bați, răcni sergentul și dintr'o mișcare îl cuprinse puternic în brațe — Ia uitați-vă, zise către toți, n'are un semn sub ureche?

— Are, are, începu să strige mulțimea din jurul lor.

Scandalul goli sala cinematografului. Câțiva ofițeri superiori și-au făcut loc prin mulțime.. Când s'au apropiat de cei doi care se țineau încleștați unul de celălalt, sergentul și-a deșcleștat brațele și adresându-se unui colonel, vorbi:

— Să trăiți domnule colonel, am prins un dezertor. Dumnealui e, zise arătând spre locotenent care începu să protesteze. După semn l-am cunoscut, continuă sergentul, c'a fost în secția mea și a dezertat. Cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se poate s'ajungă locotenent un dezertor ? Dacă n'a fi așa să mă'n puşcaţi.

Ofiţerii au dat ordin locotenentului să-i urmeze la comenduire. Acolo s'a deslegat taina. Ce a urmat, v'am spus la începutul acestui epilog.

Dima s'a întors în Bucureşti cu automobilele lui, îndată după retragerea inamicului. Sprijinit de ministrul pe care-l pomenea la fiecare vorbă a realizat din schimbul de ruble şi coroane o avere de peste cinci milioane de lei pe care acum o înmulţeşte.

Poliţaiul a ajuns secretar general la un minister şi mulţumită priceperii timpului e unul din marii acţionari la multiple industrii şi exploataţiuni petrolifere. Pe lângă casele din Bucureşti şi-a cumpărat moşie în judeţul Prahova unde invită toamna şi primăvara prietenii ca să mai uite câteva zile sgomotul şi mişcarea Bucureştilor.

Unele din cunoştinţele cetitorului au sărit pe fuşteii scării sociale aprcpindu-se de vârf, altele au rămas acolo unde le-am lăsat continuându-şi viaţa în cercul lor restrâns. În viaţa oraşelor ca şi a satelor o lume nouă stăpâneşte îndrăzneaţă, cuceritoare, încrezătoare în forţele ei şi în prostia acelora care se luptă în menţinerea tradiţiilor şi obiceiurilor care. au fost odată. Maiorul Roşca — căci a ajuns maior rectificându-şi statele — s'a avântat în valul lumei noi, şi a fost adus în Bucureşti de prietenul său Dima la serviciul automobilelor armatei. Din mâinele lui automobile, piese de schimb, motoare, pneumatice şi tot ce formează zestrea unei trăsuri fără cai treceau în garajele mulţilor negustori, ca şi la particulari serviţi prieteneşte. Cine avea timp să inventarieze enormul material rămas în Moldova dela ruşi, în Muntenia dela armatele de ocupaţie ? Atâţea ochi stăteau la pândă şi cum puterea de seducere a banului e mare câţi puteau rezista multă vreme ispitei lui ? Şi-apoi viaţa curgea în cântece şi veselie în cabareturile şi şantanurile bucureştene şi cine e în stare să reziste umerilor goi, cântecelor şi vinului ? Risipa banului luase forma unei nebunii colective şi în desordinea care îi cuprinsese pe cei mai mulţi, orice mijloace de a'şi procura cât mai mulţi bani erau bune şi astfel se construia o nouă morală menită a justifica orice acţiune. Amanta lui Roşca avea automobilul ei—în iubire generozitatea e mare lucru. — Îi întâlneai în locâlurile cele mai luxoase de noapte, la curse, la operă, pretutindeni în primele locuri de unde vedeau dar mai cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seamă de unde erau văzuți. Ce s'a fi întâmplat apoi, nu știm, poate că prietenia, așa de nestatornică pe timpurile acestea, dintre ei și Dima să se fi rupt, că într'o zi maiorul a fost mutat într'o garnizoană din Basarabia. Acolo, în mai puțin de un an de zile a delapidat aproape două milioane de lei și într'o bună zi a dispărut. Unde-o fi astăzi cine știe!

Tovarășul meu se opri, aprinse o țigare, apoi vorbi:

Nea Iancu, ți-aduci aminte?.. Fostul polițai care a plecat pe front. L-am întâlnit, nici o lună nui- de-atuncia. S'a reîntors fără mâna dreaptă pe care a îngropat-o în război. E-același om pe care l-ai cunoscut și trăește retras, departe de oraș în mijlocul naturii. Dela dânsul am aflat că sublocotenentul Stroe după ce-a mai fost rănit de trei ori a căzut și el străpuns de o mitralieră în pădurea dela Răzoare.

Nu știu cum au descoperit „dracii" care s'au întors de pe front că David se sustrăsese de serviciul militar și că era dezertor! Prin ce împrejurare, dar parcă lui îi era greu să afle? — a aflat și a plecat la Paris unde e o forță financiară.

Și doamna? întreb, dându-mi imediat seama de prostia pe care am făcut-o. Voii să îndrept lucrurile, însă nenea Titel îmi luă vorba:

— Calipso, vrei să zici? Am divorțat de mult, adică ea a dat divorț S'o vezi, n'o mai cunoști. Și ea e-n București. În anii ăștia a colindat toată Europa. Cum să nu colinde dacă acuma e soția unui fost secretar general? De două ori pe an, dacă pot și de mai multe ori vin în București ca s'o văd. O aștept ceasuri întregi pe trotuarul din fața palatului unde locuește numai s'o mai văd odată, căci o iubesc, că eu numai pe ea am iubit-o în viață. Mă mir singur, ca prostul, cum poate întineri o femee, căci ea întinerește? Eu ce să zic! Nu mai am nimic de așteptat de la viață dar nu-mi pare rău deoarece știu că am avut de nevastă pe cea mai frumoasă și mai deșteaptă femee.

Dintr'odată fața lui se schimbă atât de mult, parcă era altul. Se uită grăbit la ceas, se ridică de pe scaun și-mi aruncă ultimele vorbe:

— Trebue să iasă de la bal; mă duc s'o aștept, s'o mai văd odată...

Și dispăru repede, alergând s'o mai vadă odată, o clipă numai, atât mai cerea ei vieții să-i dăruiască.

Sfârșit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Vadul Hoților" s'a tipărit în 5000 exemplare. S'au tras 100 ex. ediție princeps pentru amatori.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Această carte s'a terminat de imprimat la 31 Ianuarie 1926, în atelierele Grafice ale tipografiei Închisorii Văcărești, prin îngrijirea maestrului tipograf M. Mihăilescu